

14 MART

TIP HAFTASI

1 4 - 2 0 M A R T 2 0 1 1

2011

İSTANBUL
TABİP ODASI

**14 MART
TIP HAFTASI
2011**

Yayınlayan
İSTANBUL TABİP ODASI
14 Mart Tıp Haftası Komisyonu
Eylül 2011

İstanbul Tabip Odası
Türkocağı Caddesi, No: 17, 34440 Cağaloğlu - İstanbul
Tel: 0212 514 02 92 Faks: 0212 513 37 36
Web: www.istabip.org.tr E-posta: istabip@istabip.org.tr

İçindekiler

Teşekkür / İstanbul Tabip Odası	5
14 Mart Tıp Haftası Komisyonu	7
Giriş / Prof. Dr. M. Taner Gören	8
Taksim Töreni ve 14 Mart Tıp Bildirgesi	11
Ödüller	
Tıp Bilim ve Hizmet Ödülü	18
Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü	20
Dr. Nejat Yazıcıoğlu İşçi Sağlığı Hizmet Ödülü ve Araştırma Ödülü	27
Dr. Cengiz Çetin Asistan Tez Yarışması	28
Dişhekimi Sevinç Özgüner İnsan Hakları, Barış ve Demokrasi Ödülü	30
Basında Sağlık Ödülleri	32
Basketbol Turnuvası	35
“Doktorlar ve Sağlık” Resim Yarışması Ödülleri	39
Fotoğraf Yarışması Ödülleri	50
Birim Ziyaretleri	57
Özel Okmeydanı Hastanesi	58
Fatih Çapa AÇSAP	59
Fatih Toplum Sağlığı Merkezi	60
Küçük Mustafa Paşa Aile Sağlığı Merkezi	61
Fatih Verem Savaş Dispanseri	62
Sosyal Etkinlikler	
Tebriz’den Toros’a Feryal Öney, Cavit Mürtezaoglu	66
Ahmet Telli’den Şiir, Yavuz Bingöl’den Müzik Dinletisi	67
Geleneksel Pop Rock Konseri	68
Hep Bir Ağızdan Anadolu Halk Şarkıları	71
Sanatçı Hekimler Sergisi	73
14 Mart Tıp Bayramı Kokteyli	74
Hizmet Plaket Törenleri	
60. Yıl Hizmet Plaket Töreni	79
50. Yıl Hizmet Plaket Töreni	85
40 Yıl Hizmet Plaket Töreni	97
25. Yıl Hizmet Plaket Töreni	123
Düzenleme Kurulu Çalışmaları	153
Paneller	157
Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Süreçlerimiz	163
Yüzleşme	181
Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim ve Kimlik Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık	211

Teşekkür

Dokuzuncusunu gerçekleştirdiğimiz 14 Mart Tıp Haftası etkinlikleri bu yılda yenilikleri ile daha etkin olarak gerçekleşti.

Her yıl olduğu gibi etkinlikler yoğun bir emeğin karşılığı olarak ortaya çıkıyor ve harcanan bu emeklerin aşağıda isimleri belirtilen kişi ve kurumlarca herhangi bir karşılık beklemeden sunulması etkinlikleri daha bir anlamlı, değerli kılıyor.

“Tıp Bilim ve Hizmet Ödülü” jüri üyeleri; Prof. Dr. Tanju ATAMER, Prof. Dr. Vedat HAMURYUDAN, Prof. Dr. Lütfi TELCİ, Prof. Dr. Berrak YEĞEN, Prof. Dr. Ahmet ŞAHİN, Doç. Dr. Acar AREN, Prof. Dr. Süleyman ÖZYALÇIN’a,

“Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Hizmet / Teşvik Ödülü” jüri üyeleri Dr. Savaş Başar KARTAL, Dr. Ömer Faruk AYDIN, Prof. Dr. Gülhan TÜRKAY, Prof. Dr. Günay Yılmaz Güngör, Funda KELEŞ, Veysel ÖZTÜRK, Ecz. Hakan ERTEM, Prof. Dr. Gülhan TÜRKAY, Dr. Reyhan OYTUN ÖÇÜT, Erdal GÜZEL, Dr. Ali DEMİRCAN, Dr. Mustafa SÜLKÜ’ye,

“Dr. Nejat Yazıcıoğlu İşçi Sağlığı Araştırma ve Hizmet Ödülleri” jüri üyeleri Dr. Nazif YEŞİLLETEN, Dr. Özcan BARİPOĞLU, Dr. Şule DOKUR, Prof. Dr. Zeki KILIÇARSLAN, Doç. Dr. Nadi BAKIRCI, Dr. Mustafa TAMYÜREK, Dr. Süheyla AĞKOÇ

“Dişhekimisi Sevinç Özgüner İnsan Hakları, Barış ve Demokrasi Ödülü” jüri üyeleri Önder ATAY, Erdal GÜZEL, Hayati CAN, Abdülbaki BOĞA, Dr. Ümit ÜNÜVAR, Fatma BALPETEK, Dr. İncilay ERDOĞAN, Dr. Lale TIRTIL’a

“As. Dr. Cengiz Çetin Tez Ödülü” jüri üyeleri Prof. Dr. Oya GÜRBÜZ, Prof. Dr. Ertuğrul AYDEMİR,

Prof. Dr. Aydın İŞÇİMEN, Prof. Dr. Semih HALEZE-ROĞLU, Prof. Dr. M. Kamil KAYNAK, Doç. Dr. Akif TURNA, Prof. Dr. Yeşim ERBİL, Prof. Dr. Cumhuriyet YEĞEN, Prof. Dr. Berrak YEĞEN, Prof. Dr. Lütfi ÇAKAR, Prof. Dr. Gülderen ŞAHİN, Prof. Dr. Fehmi MERCANOĞLU, Prof. Dr. Hakan KARPUZ, Prof. Dr. Zeki ÖNGEN, Prof. Dr. Özgür KASAPÇOPUR, Prof. Dr. Tülay ERKAN, Prof. Dr. Asuman ÇOBAN, Prof. Dr. Ahmet Gökhan AKKAN, Prof. Dr. Öner SÜZEN, Prof. Dr. A. Pınar YAMANTÜRK ÇELİK, Doç. Dr. Müjgan ALİKAŞİFOĞLU, Prof. Dr. Sema ANAK, Prof. Dr. Ayper SOMER, Prof. Dr. Murat HANCI, Prof. Dr. Halil AK, Doç. Dr. Tayfun HAKAN, Prof. Dr. Güzin İSKELELİ, Prof. Dr. M. Akif ÖZDAMAR, Prof. Dr. Ebru TOKER, Prof. Dr. Levent KAYAALP, Doç. Dr. Türkay DEMİR, Prof. Dr. Meral BERKEM, Prof. Dr. Faik ALTINTAŞ, Doç. Dr. Gazi ZORER, Prof. Dr. Mustafa KARAHAN, Doç. Dr. Kazım BEŞİRLİ, Prof. Dr. Emin TİRELİ, Prof. Dr. Sinan ARSAN

“Basında Sağlık Ödülleri” jüri üyeleri Sibel GÜNEŞ, Ayşegül AYDOĞAN, Şule ÖZTÜRK, Mesude ERŞAN, Dr. Süheyla EKEMEN, Dr. Ayşegül BİLEN’e,

“Fotoğraf Yarışması” jüri üyeleri Dr. Y. Ali ÖNER, Dr. Orhan YAYLA, Dr. Hilmi OR, Dr. Fahri ÖÇER, Dr. Semih KALELİ, Dr. Cansu ÇAKIR, Dr. Uğur ÇIKRIKÇILI’ya

“Doktorlar ve Sağlık Resim Yarışması” jüri üyeleri Dr. Hayri DAVAS, Yrd. Doç. Murat Mete AĞYAR, Sevdâ İPEK, Coşkun KARGILI, Mine KARAHAN, Dr. Zeynep Olcay SOLAKOĞLU, Dr. Canan ALKİM’a

Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim Ve Cinsiyet Kimliği Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık panelistleri Prof.

Dr. Sermet KOÇ, Dr. Ejder Akgün YILDIRIM, Prof.Dr. Mustafa SERCAN, Dr. Koray BAŞAR, Öner CEYLAN, Dr. Nesrin YETKİN, Pınar ÖZER'e

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Süreçlerimiz panelistleri Prof.Dr.Tolga DAĞLI, Doç.Dr. Sibel KALAÇA, Doç. Dr. Mehmet Ali GÜLPINAR, Prof.Dr. Berak YEĞEN, Prof. Dr. Zeynep SOLAKOĞLU'na

Yüzleşme panelistleri Prof. Dr. Doğan ŞAHİN, Bülent SOMAY, Celalettin CAN, Yrd.Doç.Dr. Murat PAKER, Dr. Saffet Murat TURA, Prof. Dr. Nazan ÜS-TÜNDAĞ'a

Birimlerinin ziyaretleri sırasında gösterdikleri ilgi ve yakınlıkları için Özel Okmeydanı Hastanesi, Fatih Çapa AÇSAP, Fatih Verem Savaş Dispanseri, Fatih Toplum Sağlığı Merkezi, Küçükmustafa Paşa Aile Sağlığı Merkezi yöneticileri ve çalışanlarına,

Bu yıl kurulan İstanbul Tabip Odası Türk sanat Müziği Korosu'nu özverilerle çalıştıran Şef Ferudun ÖNEY ve Suat GÜNEY'e ayrıca konsere solist olarak katılarak destek veren Dr. Adnan ÇOBAN'a,

Gelenekselleşen "14 Mart Tıp Haftası Şenliklerinde" Anadolu'dan Ezgiler Konseri'nde yer alan AX, İTF Müzik Grubu, Dr. Erol ÜNDER, Dr. Ferda EREREN ve Dr. Sami SARIGÜL'E,

Poprock konserinde yer alan KOPKOP, CABARET,

MÜLTECİLER, JENGA ve UNKNOWN TRACK müzik gruplarına,

Şiirleri ile demokrasi mücadelesine önemli yer alan şair Ahmet TELLİ ve şiir dinletisine şarkılarıyla katılan Yavuz BİNGÖL'e

Salon kullanımında destek veren Beyoğlu Belediyesi ve Başkan Ahmet MisbahDEMİRCAN'a

Sergi salonu ve diğer etkinlikler için olanaklarını sunan İstanbul Tıp Fakültesi Dekanı Prof. Dr. M. BilginSAYDAM'a,

Geçen yıllarda olduğu gibi bu yılda Prof.Dr. Cemi Demiroğlu Oditoryumu ve olanaklarını etkinlikler için odamıza sunan Cerrahpaşa Tıp Fak. Dekanı Prof. Dr. Özgün ENVER'e,

"EMEĞİMİZ VE MESLEKİ GELECEĞİMİZ İÇİN" 14 Mart Taksim Töreni ve Yürüyüşüne katılarak destek veren İstanbul Eczacılar Odası, İstanbul Dişhekimleri Odası, İstanbul Veteriner Hekimler Odası Başkan ve üyelerine ve diğer demokratik kitle örgütleri yöneticileri ve üyelerine,

Etkinliklerin en iyi şekilde gerçekleşmesi için katkılarını ve emeklerini esirgemeyen, destek veren tüm dostlara, çalışanlarımıza ve 14 Mart Komisyonu'na teşekkür ederiz.

**İSTANBUL TABİP ODASI
YÖNETİM KURULU**

Merhaba.

Dokuz yıldır gerçekleştirdiğimiz 14 Mart Tıp Haftası etkinlikleri sağlıkta yürütülen yoğun mücadele sürecinden doğal olarak etkilendi ve elinizde bulunan kitap gecikmeli olarak çıkma durumunda kaldı.

2002 yılında 14 Mart Tıp Haftası etkinliklerine başlarken belirlenen hedeflere ulaşmak bizler için sevindirici. Umarız sizlerde aynı duyguları paylaşıyorsunuz. Etkinlikler için yapacağınız eleştiri ve öneriler etkinlikleri daha da güçlendirecektir.

Etkinlikler içerisinde yer alan “Taksim Yürüyüşü” içinde bulunduğumuz süreç açısından artık vazgeçilmezler arasında yerini aldı.

Komisyon olarak etkinliklerin gerçekleşmesine emek veren, katkı sunan tüm meslektaşlarımız önümüzdeki yıl yapılacak olan etkinlikler için bizlere önemli cesaret veriyor.

Birlikte başaracağımız 2012 yılı 10. Yıl 14 Mart Tıp Haftası etkinliklerinde buluşmak dileği ile.

14 MART TIP HAFTASI KOMİSYONU

Değerli Meslektaşlarım,

Hekimlerin tıp balolarında alabildiğine eğlendiği, bir bayram niteliğinde geçen 14 Mart'lar çok eskilerde kaldı. 12 Eylül 1980 Darbesi'nin ardından Ülkede başlayan neo-liberal ekonomi rüzgarı sağlık sistemini de etkisi altına aldı. Önce sağlıkta dönüşümün teorik temeli atıldı ve ardından 2002 Yılında uygulamaya geçildi. Artık 14 Mart'lar bayram olmaktan çıkıp iyi ve nitelikli hekimliğin yıkım sürecinin acılarının yaşandığı günler olmaya başladı. Bu değişim sonuçta olumlu bir gelişmeye yol açtı ve 14 Mart Tıp Bayramı, Ülkenin sağlık sorunlarının tartışıldığı, bunun yanı sıra bilimsel ve kültürel etkinliklerin yaşandığı, 14 Mart Tıp Haftası'na dönüştü.

Bu yılki 14 Mart Tıp Haftası, bir sağlıkta yıkım programı olan Sağlıkta Dönüşüm Programı'na karşı verdiğimiz mücadele sürecinde, bugüne kadar yapılanlar içinde en yüksek katılımı gerçekleştiren 13 Mart Mitingi'nin coşkusu ile başladı. "Çok Ses Tek Yürek" sloganı ile gerçekleştirilen mitinge katılan hekimler ve diğer sağlık emekçileri, meslek onurunun ayaklar altına alınmasına, sağlığın ticarileştirilmesine, üniversite hastanelerinin çökertilmesine, tıp eğitiminin ve asistan eğitimin yozlaştırılmasına, taşeronlaştırmaya, mesleki bağımsızlığın simgesi olan muayenehane açma hakkının gasp edilmesine ve her geçen gün büyük bir ivme ile artan hekime ve sağlık çalışanlarına yönelik şiddete karşı sonuna kadar mücadele edecek-

lerini yüksek sesler haykırdılar ve grev kararı aldılar.

14 Mart Sağlık Haftası, her yıl olduğu gibi, Taksim Atatürk Anıtı önündeki tören ile başladı. Ödül törenleri, konserler, film gösterilerinin yanı sıra bilimsel etkinlikler oldukça kalabalık katılımlarla gerçekleşti. Birim ziyaretleri, yüz yüze görüşmenin meslektaşlarla iletişim kurmada ne kadar önemli olduğunu bize yaşayarak öğreten önemli etkinlikler oldu. Diğer bir önemli etkinlik de “Şiddete Sıfır Tolerans” paneliydi. Her yıl olduğu gibi bu yıl da hizmet plaket töreni katılımcılara duygulu anlar yaşattı. Haftanın sonunda 3000 meslektaşın katılımı ile gerçekleşen “Emeğimiz ve Mesleki Geleceğimiz için 20 Mart Taksim Yürüyüşü” haftayı taçlandıran etkinlik oldu.

Değerli Meslektaşlarım,

İyi ve nitelikli hekimlik yapabileceğimiz bir sağlık ortamı için, uzun soluklu bir mücadele süreci, gelecek 14 Martlarda da bizi beklemektedir. Ancak, eninde sonunda, bayram havasında geçireceğimiz 14 Mart’lar bizim mücadelemizle gelecektir. Hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyor, 14 Mart Sağlık Haftası etkinliklerinde emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Dr. M. Taner Gören

İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu Başkanı

14 Mart Tıp Haftası 2011 Açılış Töreni

PONPON FMRE

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

SAĞLIK BAKANLIĞI
DİKTÖRÜN

HERKESİN
DOKTORU
OLMALI

DOCTORS REFUSE TO
CLOSE THEIR PRIVATE
OFFICES AND BECOME
SLAVES OF THE
MINISTRY!

MESLEKİ
BAĞIMSIZLIĞIMIZDAN
VAZGEÇMEYECEĞİZ!

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

HEKİM EMERİ
DEĞERİZ

Taksim Töreni ve Hekimlerin 14 Mart Tıp Bildirgesinin Okunması

Biz hekimler,

Birlikte çalıştığımız tüm sağlık çalışanları ile toplumun sağlığı için varız.

Türkiye'nin dört bir yanında çalışan 120.000 hekim olarak herkese eşit, nitelikli ve ulaşılabilir bir sağlık hizmeti sunmak istiyoruz. Dünya Bankası patentli Sağlıkta Dönüşüm Programının uygulayıcısı olmak istemiyoruz.

12 Eylül Darbesiyle birlikte sağlık hakkı anayasal güvenceden yoksun kalmıştır. 12 Eylül ürünü olan AKP

iktidarı ise sağlığı alınıp satılır bir meta haline getirmiştir. Piyasa koşullarına terk edilen sağlık ortamında hastalar müşteri halini almıştır. Piyasanın belirlediği koşullara göre değil kamunun söz sahibi olduğu bir ortamda nitelikli sağlık hizmeti vermek istiyoruz.

Ulusal sağlık otoritesi olan Sağlık Bakanlığı, tarihi bin yıllara giden tıp mesleğinin bağımsızlığını yok ederek sağlık çalışanlarını uluslararası sermayenin ucuz iş gücü haline getirmeye başlamıştır. Sermayenin taşeronu değil halkın sağlık hakkı savunucusu olmak istiyoruz.

Biz hekimler,

Genel Sağlık Sigortası ile prim sistemine geçilerek gelirimiz oranında sağlık hizmeti alır duruma geleceğiz. Oysa biz, hiç bir ayırım gözetilmeksizin, genel bütçeden karşılanan nitelikli ve ulaşılabilir, eşit sağlık hizmeti sunmak istiyoruz.

Birinci basamak sağlık hizmetinde koruyucu hekimlikten uzaklaşmamız isteniyor. Biz Aile Hekimliği merkezlerinde hekimleri yalnız bırakan, güvencesi olmayan sözleşmeli çalışmaya mahkum eden, toplum sağlığı merkezlerini cılızlaştıran uygulamalara son verilmesini istiyoruz.

Hizmet hastaneleri eğitim hastanelerine dönüştürülürken aslında eğitim hastaneleri hizmet yükü altında eğitimi bırakmaya zorlanıyor.

Asistanlar, şefler eğitim yerine hasta yükü altında eziliyor. Eğitim hastanelerinde performans baskısına son verilmesini istiyoruz.

Tıp fakülteleri, ekonomik ve bilimsel özerklik taleplerine karşın yüksek okul haline getirilmek isteniyor. Salt günümüzün değil geleceğimizin de sağlığını belirleyen üniversitelerin eğitim ve araştırma görevinin önündeki engellerin kaldırılmasını istiyoruz.

Hiçbir yurttaşımız, ülkenin neresinde yaşarsa yaşasın yetersiz tıp fakültesi, yetersiz sağlık hizmetine layık olamaz. Yeterli öğretim üyesi ve alt yapısı olmayan tıp fakülteleri açılarak tıp eğitiminin niteliğinin düşürülmesine son verilmesini istiyoruz.

Uluslararası sermaye ile açılan özel hastaneler zincirinde hekim-

ler, özerklik ve ücret sorunları ile karşılaş-
yor, işsizlik kaygısına
tutsak edilmek isteni-
yor. Hekimlerin gü-
venceli sözleşmeli
çalışmalarının sağlanmasını talep ediyoruz.

Mecburi hizmet olarak sunulan başarısız istihdam politikalarının dayatılmasını, mesleki özgürlüğün diploma üzerinde konulan ipotekle kısıtlanmasını istemiyoruz.

İş kazalarından dolayı giderek artan sayıda ölüm meydana gelmektedir. Güvencesiz çalışma, taşeronlaşmadan vazgeçilmesini, işçi sağlığı ve iş güvenliğini öne çıkaran anlayışla, nitelikli eğitimle sağlanan iş yeri hekimliğine önem verilmesini istiyoruz.

Aldığımız eğitimin, harcadığımız emeğin ve hepsinden önemlisi toplumun sağlığına yaptığımız katkının karşılığında hakkımız olanı istiyoruz. İş güvencesi, gelir güvencesi, can güvencesi ve mesleki bağımsızlık istiyoruz. Sağlık hizmeti sırasında insana ve in-

sanlığa gösterdiği-
miz hürmet ve verdi-
ğimiz değer bizim en
kıymetli hediye-
mizdir.

Biz hekimler,

Emeğimize, insan haklarına,
çalışanlara, hukuka saygılı; demokratik, eşitlikçi,
mutlu ve huzurlu bir Türkiye’de yaşamak istiyoruz.

Bu ülkede onuruyla hizmet vermeye çalışan hekim-
ler adına Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane’nin açıldığı 14
Mart 1827’den 184 yıl sonra, 2011 yılının 14 Mart’ın-
da mesleğimizden, emeğimizden aldığımız güç, birlik-
te çalıştığımız ekip arkadaşlarımızla olan dayanışma-
mız, hizmet sunduğumuz halkımızdan aldığımız gü-
ven ve birliktelikle; mesleğimiz, onurumuz, iş güven-
cemiz, can güvencemiz, mesleki bağımsızlığımız ve
sağlık hakkımız için sonuna kadar mücadele edeceğ-
imizi kamuoyuna saygılarımızla duyururuz.

İstanbul Tabip Odası

**İSTANBUL
TABİP ODASI
ÖDÜLLERİ**

Tıp Bilim Ödülü

Bilime orijinal katkısı olan ve/veya kendi bilim dalında sürekli olarak bilimsel çalışmalar üreten ve sürdüren kişiye verilmektedir.

Prof. Dr. Mehmet ÖZAYDIN

*Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Kardiyoloji
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi*

Öneren Kurum:

İsparta – Burdur Tabip Odası Yönetim Kurulu Başkanlığı

Ödül Gerekçesi:

Jüri, bilim ödülünde adayın yayınlarını ve sitasyonlarını nitelik ve nicelik olarak değerlendirmiş; içeriği, sürekliliği bakımından ödüle layık bulmuştur.

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Tanju Atamer / İ.Ü. İTF İç Hast. AD Hematoloji BD. **Prof. Dr. Vedat Hamuryudan** / İ.Ü.CTF Romatoloji Bilim Dalı
Prof. Dr. Lütfi Telci / İ.Ü. İstanbul Tıp Fak. Anesteziyoloji Anabilim Dalı **Prof. Dr. Berrak Yeğen** / M.Ü. Tıp Fak. Fizyoloji AD.
Prof. Dr. Ahmet Şahin / Acıbadem Sağlık Grubu **Doç. Dr. Acar Aren** / İstanbul Eğ.ve Ar.Hastanesi Genel Cerrahi Kliniği
Prof. Dr. Süleyman Özyalçın / İ.Ü.İTF Anestezi/Algoloji AD

Tıp Hizmet Ödülü

Bir bilim dalı veya araştırma merkezinin kurulmasına öncülük eden, bu dallarda ekol yaratan ve kişilerin yetişmesini sağlayan, sağlık alanında yeni bir metodolojinin uygulanma ve yaygınlaştırılmasına öncülük eden, toplum sağlığı açısından önem taşıyan sorunların çözümü için sürekli ve yaygın bir çaba gösterenlere verilmektedir.

Prof. Dr. Tanıl KOCAGÖZ

*Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıbbi Mikrobiyoloji
Anabilim Dalı Öğretim Üyesi*

Öneren Kurum:

Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı

Ödül Gerekçesi:

Adayın 4 uluslararası patent almış olması ve patentlerinden birisinin tüberküloz gibi önemli bir konuda tanıyı hızlandıran bir patent olarak Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan Tüberküloz Tanı Rehberinde yer almış olmasıdır.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Hizmet - Teşvik Ödülü

Ödülün Amacı; Türkiye’de halk sağlığına önemli katkılarda bulunmuş olan Prof. Dr. Nusret Fişek anısını yaşatmak ve İstanbul’da Temel Sağlık Hizmetleri alanında önemli katkılardan, iz bırakan çalışmalar yapan gerçek ya da tüzel kişi ya da kişileri ödüllendirerek halk sağlığının gelişmesine katkıda bulunmaktır.

Jüri Üyeleri

Dr. Savaş Başar Kartal / İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü **Dr. Ömer Faruk Aydın** / İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağ.Daire Bşk. **Prof. Dr. Günay Yılmaz Güngör** / İ.Ü. İst.Tıp Fak. Halk Sağlığı AD **Funda Keleş** / DİSK Dev Sağlık-İş Sendikası **Veysel Öztürk** / Türk-İş Sağlık-İş Sendikası **Ecz. Hakan Ertem** / İstanbul Eczacı Odası **Prof. Dr. Gülhan Türkay** / İstanbul Veteriner Hekimler Odası **Dr. Reyhan Oytun Öğüt** / İstanbul Diş Hekimleri Odası **Erdal Güzel** / Sağlık Emekçileri Sendikası **Dr. Ali Demircan** / Pratisyen Hekimler Derneği **Dr. Mustafa Sülkü** / İstanbul Tabip Odası

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü

Kadıköy Belediyesi

“Çocuklarımızın Gülüşüne Sağlık” Projesi

Ödül Gerekçesi:

Kadıköy Belediyesi’nin 2007 yılında hizmete açtığı Çocuk Ağız Diş Sağlığı Polikliniği, ilçedeki resmi ilköğretim okullarındaki öğrencilere ücretsiz hizmet vermektedir. 2010 yılı itibarıyla Kadıköy ve Ataşehir ilçelerinde yer alan resmi ilköğretim okullarının tamamına ulaşılmıştır. Poliklinikte, çalışılan 980 iş gününde toplamda 353.218 adet tedavi işlemi gerçekleştirilmiş olup, günlük ortalama kapasite 119 çocuktur.

Poliklinikte, dezavantajlı olarak tespit edilen 6 mahallenin, belediyeye ait çocuk yuvalarındaki 3-6 yaş arası çocukların, belediyeye ait Kadın Sığınma Evi’ndeki kadın ve çocukların, ilçe sınırlarında yaşayan mülteci vatandaşların, Semiha Şakir Çocuk Esirgeme Kurumu’ndaki kimsesiz çocukların, ilçe amatör spor okullarındaki sporcu çocukların da tarama

ve tedavileri periyodik olarak gerçekleştirilmektedir.

Polikliniğe 23 haziran 2009 tarihinde engelli vatandaşlar için diş ameliyathane ünitesi eklenmiştir. Kadıköy ilçesinde yer alan 4 adet özel eğitim okulu ile 35 resmi ilköğretim okulundaki engelli öğrenciler, bu ameliyathanenin hedef kitlesini oluşturmaktadır.

Bugün geline nokta, sadece Kadıköy ile sınırlı kalmayıp diğer ilçelerden ve hatta diğer illerden gelen birçok engelli vatandaşlar da bu hizmetlerden faydalandırılmaktadır. Engelli hastaların birçoğu, down sendromu, otizm, mental motor retardasyon, spastisite ve cp teşhisi konan hastalardan oluşmaktadır. Fakat çok nadir görülen "di george, rett, bor, treacher collins, halloverden spat, pallister killian sendromu ve sspe" tanısı konan hastalara da genel anestezi altında diş tedavisi hizmeti verilmiştir.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Teşvik Ödülü

Derelerin Kardeşliği Platformu

Ödül Gerekçesi:

Rize'nin Çamlıhemşin ilçesinde Fırtına Vadisi üzerinde 1996'da, Rize'nin Fındıklı ilçesindeki Arılı ve Çağlayan Vadileri üzerinde 2006'da kurulması planlanan HES projelerine karşı yerel halk tarafından demokratik ve hukuksal mücadelenin başlatılmış. Bölgenin diğer vadileri üzerinde de benzer projelerin geliştirildiği öğrenilmiş ve bu yönde mücadelelerin dayanışma ve birliktelik içinde verilmesi gerekliliği ile Rize, Artvin, Trabzon, Gümüşhane, Bayburt, Giresun, Ordu, Amasya, Samsun, Tokat ve Sinop illeri ile ilçelerindeki derelerin temsilcileri ve çevre örgütleri tarafından Derelerin Kardeşliği Platformu oluşmuştur.

Platform o günden bu yana sularımızın ve doğal varlıklarımızın metalaştırılarak, piyasalaştırılarak, özelleştirilerek yağma edilmesine, doğal yaşam alanlarına geri dönüşümsüz zararlar verilmesine birlikte karşı çıkmakta ve etkinlikler düzenlemektedir.

Anayasal hak ve ödevlerimiz, hukukun üstünlüğüne olan bağlılığımız ve demokrasiye olan inancı gereği, yerel halk mücadelesinden aldığı güçle, bütün projeler durdurulup, Su Kullanım Hakları ve Üretim Lisansları iptal edilinceye, vadilerimizde yaşanan katliamlar durdurulup, sularımızın ticarileştirilmesinin önüne geçinceye kadar bundan sonra da var gücümüzle mücadeleyi devam ettirme azim ve kararlılığında olduğunu kamuoyu ile paylaşmaktadır.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Teşvik Ödülü

Nükleer Karşıtı Platform

Ödül Gerekçesi:

1978’ lerde Akkuyu Nükleer Santral Projesine karşı başlayan ,1993 tarihli 1. Nükleer Karşıtı Kongre ve Nükleer Karşıtı Platformlar ile yeniden ivme kazana, 1999 yılı sonunda EMO öncülüğünde doruk noktasına ulaşan “ Nükleer Santrallere Karşı Güçbirliği Platformu” çok geniş örgütlerden, farklı gruplardan, binlerce “birey” den oluşmuştur. 2006 yılında Sinop’ ta beklide Türkiye’nin en büyük çevre mitingi

Çernobilin yıl dönümünde gerçekleştirilmiştir. Nükleer Karşıtı Platform Türkiye de ne zaman Nükleer Santraller gündeme gelse hızla refleks gösteren bir yapıya ve örgütlenmeye kavuşmuştur.

Nükleer Karşıtı Platform (NKP), Türkiye’nin ve dünyanın neresinde olursa olsun nükleer enerji üretimine ve nükleer silahlara karşı çalışmalar yürüten kurum, kuruluş ve kişilerden oluşan bir buluşma zemini.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Teşvik Ödülü

Üçüncü Köprü Yerine Yaşam Platformu

Ödül Gereçesi:

3.Köprü Yerine Yaşam Platformu İstanbul'a yapılması planlanan 3. köprü projesinin, öncelikle tüm İstanbulluların insanca yaşanabilecek bir kent ve sağlıklı bir çevre hakkının gaspına yönelik çok boyutlu neo-liberal bir sermaye saldırısının aracı olarak gündeme getirildiğini kamuoyuyla paylaşıp, toplumun tüm kesimlerinin desteğini alan ilerici toplumsal bir dayanışma oluşturarak, bu projenin gerçekleştirilmesini önlemek amacıyla 3,5 yıl önce kuruldu. Bu güne değin;

• 21 Mart 2008-Dünya Ormancılık Haftasında 3. Köprü projesinin ilk güzergahı olarak açıklanan Havan-tepe'de yapılan basın açıklaması.

- 21 Aralık 2008'de Beykoz'da protesto yürüyüşü.
 - 18 Temmuz 2009 tarihinde Sarıyer meydanında miting.
 - 30 Ağustos 2009 tarihinde platform bileşeni Sarıyer Halkevi'nin çağrısıyla Tarabya üstü, Ömürtepe ve Kireçburnu halkı tarafından gerçekleştirilen kitlesel yürüyüş.
 - 14-18 Eylül 2009 tarihleri arasında, 3. Köprü projesinin Belediye Meclisi'nden geçmesini engellemek için İstanbul Büyükşehir Belediyesi önünde bir haftalık nöbet tutma eylemi.
 - 11 Ekim 2009 tarihinde Beşiktaş Meydanı'nda platform tarafından yapılan kitlesel basın açıklaması.
 - 28 Mart 2010 tarihinde Dünya Ormancılık Haftasında Fatih Ormanları önünde insan zinciri oluşturma eylemi.
 - 3. Köprü projesinin İBB tarafından onaylandığı 17 Haziran 2010 tarihinde İBB önünde eylem.
 - 2 Eylül 2010'da Kireçburnu sahilinde eylem.
 - 26 Aralık 2010 tarihinde Kadıköy Meydanı'nda miting.
 - 4 Mart 2011 TOKİ Konut Kurultayı protestosu.
 - Derbent ve Ayazma mahallelerine ziyaretler.
- Hukuksal mücadele açısından ise platformun birçok bileşeni tarafından İBB kararına karşı yürütmeyi durdurma davaları devam etmektedir.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Teşvik Ödülü

Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu

Ödül Gerekçesi:

Suyun Ticarileştirilmesine Hayır Platformu (STHP), 2008 yılı Nisan ayında öncelikle 2009 Mart'ında İstanbul'da yapılması planlanmış olan 5. Dünya Su Forumu'na karşı, genelde de Türkiye'de suyun ticarileştirilme sürecine karşı mücadele etmek üzere kurulan bir Platformdur. Bugün itibarıyla sayıları 100'ü bulan bileşenleri arasında sendikalar, meslek örgütleri, emekten yana siyasi partiler, sosyalist ve devrimci örgütler, doğa ve ekoloji dernekleri, akademisyenler bulunmakta olup; yürütme kurulu TTB, TMMOB, DİSK, KESK ve Su-Politik Çalışma Grubu'ndan oluşmaktadır.

STHP, 2008 Nisan ve 2009 Mart ayları arasında Türkiye ölçeğinde güçlü bir muhalefet oluşturmak için başta İstanbul olmak üzere ülkenin

çeşitli yerelliklerinde toplantılar düzenlemiş ve sürecin bütünlüklü bilgisi ile suyun ticarileştirilmesinin ardından yaşanacak olan ekolojik ve toplumsal yıkım sürecini dünya örnekleri üzerinden görünür kılmaya çalışmıştır.

Aynı süreçte Aralık 2008'de bir uluslararası panel-forum da düzenleyen STHP, Mart 2009'da düzenleyeceği "Karşı Forum"a hazırlık sürecine Latin Amerika, Avrupa, ABD ve Asya ülkelerinin aktivistlerini de dahil etmiştir. Bu süreçte Platforma katılımlar da hızla artmıştır.

Mart 2009'daki Karşı Forum etkinlikleri kapsamında Platform iki gün süren atölye çalışmalarının yanı sıra, Söğütözü Kongre Merkezi önünde bir basın açıklaması ve uluslararası bir konferans düzenlemiştir.

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Teşvik Ödülü

GDO'ya Hayır Platformu

Ödül Gerekçesi:

Başta ekolojik ürün üreticileri ve ekoloji örgütleri olmak üzere tüm ülkede örgütlü çevre platformlarını oluşturan yerel derneklerden ve konuyla doğrudan ilgili STK' lardan oluşan bağımsız bir yapı olan Genetiği Değiştirilmiş Organizmalara Hayır Platformu 2004 yılında kurulmuştur.

Genetik yapıları biyoteknoloji şirketleri tarafından laboratuvar koşullarında değiştirilip doğaya salınan GDO' lu bitkiler ve bunlardan yapılan gıda ve yemlerin canlı sağlığı, ekoloji ve biyoçeşitlilik üzerindeki olumsuz etkilerini halka anlatmaya çalışan, çok uluslu tohum tekellerine karşı mücadele veren ve GDO' lu tarım ürünleri ile gıdaların ülkemize girişini durdurmaya çalışan bir platformdur.

Dr. Nejat Yazıcıoğlu

İşçi Sağlığı Araştırma Ödülü / Bilim Ödülü

Ödüllerin amacı; Türkiye’de işçi sağlığı alanında yapılan bilimsel nitelikli çalışmaları ve işçi sağlığının gelişimine katkı sağlayan hizmetleri ödüllendirmek, kişi ve kuruluşları çalışmaları için teşvik etmektir.

Doç. Dr. Metin AKGÜN

Çalışmanın Adı:

“Eski Kot Taşlama İşçilerinde Silikoz Epidemisi” konulu çalışma

Gerekçe

Yapılan çalışma, kitlesel bir tarama yapılmış olması ve kot taşlama işçilerinde Silikoz görülme olgusunun medyada yer alması dışında bilimsel alanda da duyurusunun yapılması açısından değerli bulunmuştur.

Jüri Üyeleri

Dr. Nazif Yeşilten / TTB Eğitici **Dr. Özcan Baripoğlu** / İşyeri Hekimi - TTB Eğitici **Dr. Şule Dokur** /İstanbul Meslek Hastalıkları Hastanesi **Prof. Dr. Zeki Kılıçarslan** / İ.Ü. İTF Göğüs Hastalıkları AD **Doç. Dr. Nadi Bakırcı** /Acıbadem Üniv.Tıp Fak. Halk Sağlığı AD **Dr. Mustafa Tamyürek** / İşçi Sağlığı ve İşyeri Hekimliği Komisyonu
Dr. Süheyla Ağkoç / İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu Adına)

Dr. Cengiz Çetin Asistan Tez Yarışması

Ödülün amacı; 27 Temmuz 1998 yılında İstanbul Tıp Fakültesi Sualtı Hekimliği ve Hiperbarik Tıp Anabilim Dalı'nda çalışması sırasında meydana gelen kazada, yaşamını yitiren meslektaşımız Asistan Dr. Cengiz Çetin'in (1973 - 1998) anısı yaşatmak, uzmanlık eğitimi sonrasındaki asistan tezlerinde "nitelikli" ve "özgün" çalışmaları teşvik etmek ve tez danışmanlığı yapan eğitimcileri onurlandırmaktır.

1) Dr. Burcu Göker

İ.Ü İstanbul Tıp Fakültesi Nöroşirurji Anabilim Dalı

"Endoskopik Transforaminal Lomber disk cerrahisinde anatomik özelliklerin belirlenmesi ve klinik uygulamalara yönelik özel tasarım cihaz kullanımı (taze cesetlerde çalışma)"

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ali Tuncay CANBOLAT

2) Dr. Ahmet Korkut BELLİ

İ.Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Genel Cerrahi Anabilim Dalı

"Sentinel lenf nodülü pozitif olan meme kanseri hastalarında sentinel dışı lenf nodülü metastazlarının belirlenmesi için kullanılan iki farklı modelin değerlendirilmesi"

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İhsan TAŞÇI

3) Dr. Ahmet SALDUZ

İ.Ü İstanbul Tıp Fakültesi Ortopedi ve Travmatoloji Anabilim Dalı

"Steroid olmayan Antiinflatuar ilaçların ve Hidroksiapatit kaplamanın kemik tutumunu üzerindeki etkileri: Biyomekanik ve histolojik deneysel çalışma"

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Önder İ. KILIÇOĞLU

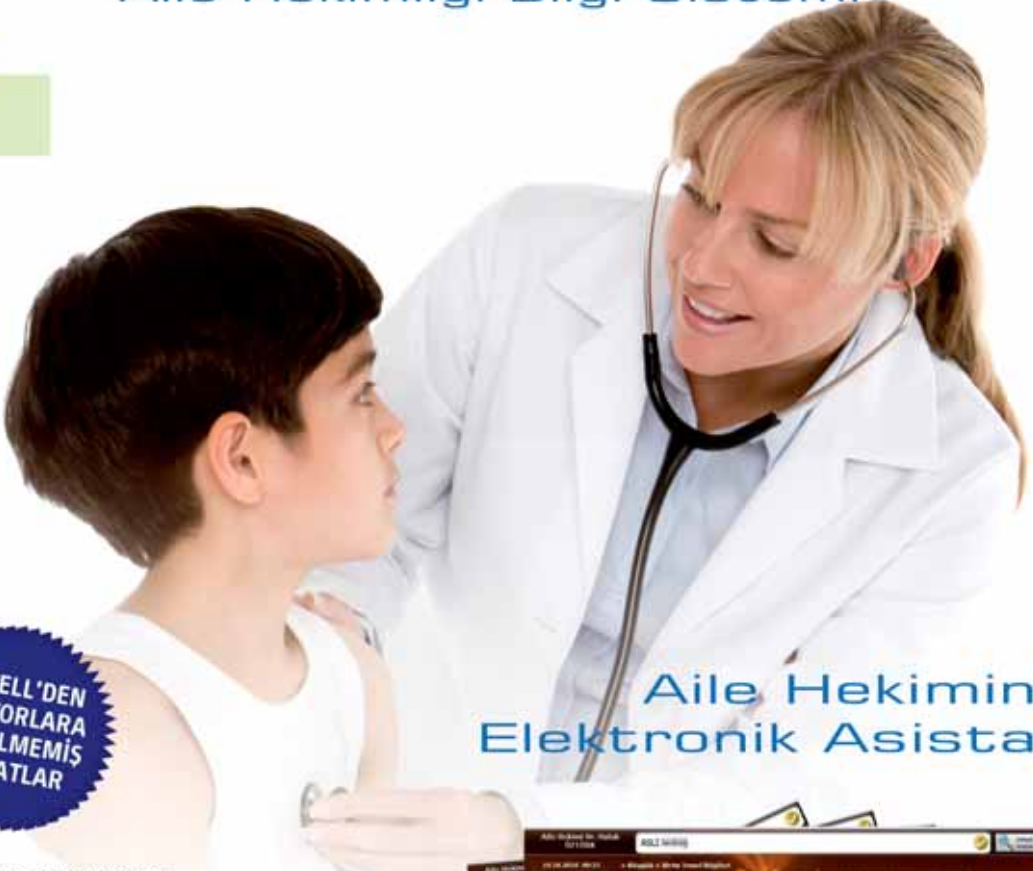

Jüri Üyeleri

Prof. Dr. Oya GÜRBÜZ, Prof. Dr. Ertuğrul AYDEMİR, Prof. Dr. Aydın İŞÇİMEN, Prof. Dr. Semih HALEZEROĞLU, Prof. Dr. M. Kamil KAYNAK, Doç. Dr. Akif TURNA, Prof. Dr. Yeşim ERBİL, Prof. Dr. Cumhuri YEĞEN, Prof. Dr. Berrak YEĞEN, Prof. Dr. Lütfi ÇAKAR, Prof. Dr. Gülderen ŞAHİN, Prof. Dr. Fehmi MERCANOĞLU, Prof. Dr. Hakan KARPUZ, Prof. Dr. Zeki ÖNGEN, Prof. Dr. Özgür KASAPÇOPUR, Prof. Dr. Tülay ERKAN, Prof. Dr. Asuman ÇOBAN, Prof. Dr. Ahmet Gökhan AKKAN, Prof. Dr. Öner SÜZEN, Prof. Dr. A. Pınar YAMANTÜRK ÇELİK, Doç. Dr. Müjgan ALİKAŞİFOĞLU, Prof. Dr. Sema ANAK, Prof. Dr. Ayper SOMER, Prof. Dr. Murat HANCI, Prof. Dr. Halil AK, Doç. Dr. Tayfun HAKAN, Prof. Dr. Güzin İSKELELİ, Prof. Dr. M. Akif ÖZDAMAR, Prof. Dr. Ebru TOKER, Prof. Dr. Levent KAYAALP, Doç. Dr. Türkay DEMİR, Prof. Dr. Meral BERKEM, Prof. Dr. Faik ALTINTAŞ, Doç. Dr. Gazi ZORER, Prof. Dr. Mustafa KARAHAN, Doç. Dr. Kazım BEŞİRLİ, Prof. Dr. Emin TİRELİ, Prof. Dr. Sinan ARSAN

SisOfamily

Aile Hekimliği Bilgi Sistemi

İSTCELL'DEN
DOKTORLARA
GÖRÜLMEMİŞ
FIRSATLAR

Aile Hekiminin
Elektronik Asistanı

- ✓ Web tabanlı, 3 katmanlı mimari
- ✓ İşletim sistemi bağımsızlığı (Windows, Mac, Unix, Linux, Solaris)
- ✓ İnternet tarayıcı bağımsızlığı (Firefox, Safari, Opera, Internet Explorer)
- ✓ Hızlı erişim sağlayan akıllı menü
- ✓ SMS gönderimi
- ✓ Sıramatik, lcd entegrasyonu
- ✓ Birey kayıtlarının görsel ve hızlı takibi
- ✓ İşlemler arasında hızlı ve kolay geçiş
- ✓ Tüm tıbbi geçmiş bilgilerinin görsel özeti
- ✓ Hekim ve birey ilişkisinin sürekliliğini destekleyici hizmetler
- ✓ Akrabalık, komşuluk, ikamet gibi aile takibi
- ✓ Probleme dayalı muayene seyir notları
- ✓ Bireylerin tüm sağlık problemlerini kapsayan zengin içerik
- ✓ Fiziksel problemlerin vücut resimleri üzerinden hızlı ve görsel takibi
- ✓ Bireylerin son muayenelerinin özetlerine hızlı erişim
- ✓ Geçmiş işlemlerden hızlı bilgi kopyalama
- ✓ Reçete, tetkik ve müdahale için akıllı veri girişleri
- ✓ Dış kurumlara yapılan işlemlerin kolay takibi
- ✓ Hem konumsal hem adres tabanlı eşsiz hasta kayıt sistemi

SisOft
Sağlık Bilgi Sistemleri

www.sissoft.com.tr
sisoft@sissoft.com.tr

Dişhekimi Sevinç Özgüner

İnsan Hakları Barış ve Demokrasi Ödülü

Ödülün amacı; 23 Mayıs 1980 tarihinde Mecidiyeköy'deki evinde demokrasi düşmanı katiller tarafından öldürülen barış ve demokrasi savaşçısı, TTB Merkez Konseyi üyesi Dişhekimi Sevinç Özgüner'in anısını yaşatmak, insan hakları, barış ve demokrasi alanında çalışma yapanları onurlandırmak ve bu alanlarda yapılacak yeni çalışmalarını teşvik etmektir.

Ömer - Nejla Kurt

“Biz barış istiyoruz, karanlık odakların açığa çıkarılmasını istiyoruz. Başka bir şey değil...”

ŞERZAN KURT: 8 Kasım 1989'da dünyaya geldi. Annesinin işçi olmasından kaynaklı anneannesi, teyzesi, amca ve hala kızlarının bakımlarıyla büyük bir özenle büyütüldü.

Aile bireylerine, öğretmen ve arkadaşlarına saygılı, herkes tarafından sevilen, toplumun sorunlarına duyarlı, geçmişi araştıran, sorgulayan, mitolojiye, dinlere ve tarihe özel merakı olup, sorunlarının çözümünde örgütlülüğe önem veren şiddet karşıtı kişisel özelliklere sahipti.

Muğla Üniversitesinde okurken 12 Mayıs 2010 tarihinde Muğla Emniyet Teşkilatı'nda görevli 'derin' la-

kabıyla anılan ve karanlık güçlerle hareket eden polis G.Ş. tarafından silahla vurularak ağır yaralandı.

Muğla Valiliği ve polisi uzun süre Kurt'u yaralayan kurşunun polis tabancasından çıkmadığını öne sürmüş ancak 17 Mayıs'ta Güvenlik Şube'de görevli polis memuru olayla ilgili tutuklanmıştır.

24 Mayıs 2010'da İzmir Dokuz Eylül Üniversitesi Anestezi Yoğun Bakım Servisi'nde komadan çıkamamış olarak yaşamını yitirdi.

Batman'da sınıf öğretmeni olan baba Ömer ve anne Nejla Kurt hastanenin teklifi olmadan organ naklini kabul etmiştir.

Jüri Üyeleri

Dr. Ümit Ünüvar / Türkiye İnsan Hakları Vakfı **Fatma Balpetek** / İstanbul Diş Hekimleri Odası
Abdülbaki Boğa / Türkiye İnsan Hakları Derneği **Önder Atay** / DİSK **Hayati Can** / TMMOB
rdal Güzel / KESK **Dr. Lale Tırtıl** / İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu
Dr. İncilay Erdoğan / İTO İnsan Hakları Komisyonu

Dr. Naki BULUT

“Meslek etik kurallarına aykırı davranan bir hekim olmaktansa, devletin 19,20 lira zarar etmesine neden olmak; devletimizin onuru dikkate alındığında daha küçük bir kayıptır.”

Muğla Cezaevi Savcısı, Muğla Devlet Hastanesi'ne muayeneye getirilen hükümlü E.K.'yı jandarma ve infaz koruma memurlarının önünde muayene etmeyen Dr. Naki Bulut hakkında soruşturma açtı.

Gerekçe: Hükümlünün nakli için boş yere 19 lira 20 kuruluşluk harcama yapılmasına neden olarak devleti zarara uğratmak!

Hekimlik mesleğinin nasıl yürütüleceği, ulusal sağlık mevzuatında, TTB Hekimlik Meslek Etiği Kuralları'nda, Tıbbi Deontoloji Tüzüğü'nde, Hasta Hakları Yönetmeliği'nde, Uluslararası Sözleşmelerde, İstanbul Protokolü'nde ve Dünya Tabipler Birliği Bildirge-leri'nde tanımlanmıştır.

Hekimler hastaların, ırk, dil, din ve mezhep, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, ekonomik ve sosyal durumları ile sair farklılıkları dikkate almadan mesleklerini yürütmek zorundadır.

Tutuklu ve hükümlülerin muayenesi de diğer hastalarınki gibi, kişilik haklarına saygılı, hekimlik sanatını uygulamaya elverişli koşullarda yapılmalı ve onların gizlilik hakları korunmalıdır. Polis ya da diğer kolluk görevlileri hiçbir zaman muayene odasında bulunmamalıdır. Hekimin, bu koşulların sağlanması için ilgililerden istekte bulunma hakkı ve sorumluluğu vardır” diyen Dr. Naki Bulut; “İnsan haklarını ve hasta haklarını ihlal eden bir devletin hekimi olacağıma, hekimlik meslek etik kurallarına aykırı davranan bir hekim olacağıma, devletin 19.20 lira zarar etmesine neden olmak; devletimizin onuru dikkate alındığında daha küçük bir kayıptır. İnsan haklarını tanımayan, devletin kendilerine verdiği yetkileri kötüye kullanan kişilerin, devlete verdikleri maddi ve manevi zararın karşılığı hesaplanamayacak kadar büyüktür.” diyerek hekimlik mesleği uygulamasını ödünsüz ve onurlu bir şekilde savunmuştur.

Basında Sağlık Ödülleri

TV ARAŞTIRMA Celal PİR / NTV

Çevre kirliliğinin insan sağlığına olan etkilerini sunmuş olduğu programlara taşınması nedeniyle,

TV HABER

Meral AKKAYA / Ulusal Kanal

Şeker Ölçüm Çubuklarının SGK tarafından ödenme yönteminin zorluklarını ve mağduriyetlerini gözler önüne seren sıralı haberleri nedeniyle,

TV PROGRAM

Ali TEZEL / Bloomberg TV

“Çalışma Hayatı Programı”

Çalışma hayatına ve çalışan haklarına ilişkin bilgilendirici programları nedeniyle,

DERGİ

Doktor Dergisi

Sağlık alanında seçtikleri konuları taraflarından görüş alarak objektif bir biçimde yansıtması nedeniyle,

GAZETE / ARAŞTIRMA**Serkan Ocak / Radikal****“Dilovası’nda Herşey Normal”**

Dilovası’ndaki kontrolsüz sanayileşmenin halk sağlığı üzerindeki etkiyi taraflarından görüş alarak objektif bir dille yansıtmayı nedeniyle...

GAZETE/HABER**Sibel Bahçetepe / Cumhuriyet**

Sağlık alanında yapmış olduğu haberlerin sağlık hakkı mücadelesine katkısı nedeniyle,

KÖŞE YAZISI**Mehveş Evin / Milliyet****“Doktora Tüccar, Hastaya Koyun Muamelesi”**

Yazısıyla performans sisteminin toplum sağlığına olan olumsuz etkisini ve hekimlik mesleğinin erozyona uğrama biçimini açık ve yalın bir dille kaleme alması nedeniyle...

İNTERNET GAZETECİLİĞİ**Begüm Çelikkol / Habertürk İnternet Sitesi**

“Aile Hekimliği İstifa Ediyor” başlıklı haberi ile Aile Hekimliğinin gelinen son noktada ne durumda olduğunu gözler önüne sermesi nedeniyle,

JÜRİ ÖZEL ÖDÜLÜ

Umay Aktaş / Radikal

“Cezaevinde HIV Pozitif Mahkûma İlaç Yok”,
*başlıklı haberine ülkemizin kanayan yarası
olan cezaevlerinde hasta olmanın sıkıntılarına
değinmesi nedeniyle, ödül verilmesine karar
verilmiştir.*

Jüri Üyeleri

Ayşegül Aydoğan / ESAM **Şule Öztürk** / Görsel Basın Temsilcisi (FOX TV) **Mesude Erşan** / Yazılı Basın Temsilcisi (Hürriyet)
Dr. Ayşegül Bilen / İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu **Dr. Süheyla Ekemen** / Hekim Forumu Dergisi

BASKETBOL TURNUVASI

İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ

İstanbul Tabip Odası ile ortaklaşa olarak 6.sı düzenlenen 14 Mart Tıp Haftası Basketbol Turnuvası 28 Şubat -12 Mart 2011 tarihleri arasında Coğrafya ve Prof.Dr. Kaya ÇİLİNGİROĞLU Spor Salonları'nda gerçekleşmiştir.

Bayanlarda yeterli katılımın olmaması sebebi ile sadece erkekler kategorisinde düzenlenen Turnuva'ya Üniversitemizden 5 Fakülte 2 Yüksek Okul takımı, Marmara Üniversitesinden bir Fakülte takımı, bir topluluğu temsil eden 2 takım, İlaç sektöründen 3 Firma takımı olmak üzere 13 takım katılmıştır.

Turnuva İl Hakem Kurulu Hakemleri tarafından yönetilmiş, her karşılaşmada iki başhakem, üç masa görevlisi ve bir teknik komiser görev almıştır.

FİNAL

Final karşılaşması İstanbul tıp Fakültesi ve Marmara Üniversitesi Tıp Fakülteleri arasında gerçekleşmiş, normal sürede 52 -52 sona eren karşılaşma uzatmada 54-62 İstanbul Tıp Fakültesinin lehine sonuçlanmıştır.

ÖDÜLLER

İlk üç sırayı alan takımlara kupa ve Madalyalar İstanbul Tabip Odası Başkan Yardımcısı Dr. Hasan OĞAN ve İstanbul Tıp Fakültesi Dekan Yardımcısı Prof. Dr. Güher SARUHANDİRESKENELİ tarafından verilmiştir.

- 1) İSTANBUL TIP FAKÜLTESİ
- 2) MARMARA TIP FAKÜLTESİ
- 3) MEZUNLAR

EN DEĞERLİ OYUNCU

+50 Yaş En Değerli Oyuncu Ödülü:

MEZUNLAR Dişhekimisi Mustafa TİRYAKİ(65 Yaş)

31-49 Yaş En Değerli Oyuncu Ödülü:

BAYER 2 Alpaslan ALPER (41 Yaş)

30 Yaş altı En Değerli Oyuncu:

İstanbul Tıp Fakültesi Altan TAŞDEMİR (24 Yaş)

MARMARA TIP FAKÜLTESİ

Alpaslan ALPER

Altan TAŞDEMİR

MEZUNLAR

“Doktorlar ve Sağlık” Resim Yarışması

Anasınıfı Öğrencileri

Birinci	Hakan Bora Yavuzkara	Özel Eyüboğlu Ataşehir İ.Ö.O
İkinci	Ekin Şimal Şentürk	Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O
Üçüncü	Mehmet Erdoğan	İstek Ö.Bariş Anaokulu
Jüri Özel	Aldin Türkoviç	Küçük Hayatlar Anaokulu
Jüri Teşvik	Kerem Aslan	Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O
Mansiyon	Cemre Katırcıoğlu	İstek Ö.Bariş Anaokulu
Mansiyon	Mete Kızılsencer	İlelev Özel Anaokulu
Mansiyon	Sine Selen Divanlıoğlu	Özel Eyüboğlu Ataşehir İ.Ö.O
Mansiyon	Dafne Benezra	Ulus Özel Musevi 1.Karma Ana Ve İ.O
Mansiyon	Berke Berkün	Ulus Özel Musevi 1.Karma Ana Ve İ.O
Mansiyon	Yunus Naci Tüfekçioğlu	İlelev Özel Anaokulu
Mansiyon	Beren Yalçın	Özel Mikado Anaokulu

1. 2. Sınıflar

Birinci	Aysha Assis Koçtürk	Bilfen Ataşehir İ.Ö.O
İkinci	Eylül Özdoğan	Büyükreşitpaşa İ.Ö.O
Üçüncü	Elvin Eltel	FMV Özel Erenköy Işık İ.Ö.O
Jüri Özel	Batu Tarhan	Bilfen Ataşehir
Jüri Teşvik	Ayşe Ünver	Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O
Mansiyon	Vanessa Ennekavi	Ulus Özel Musevi 1.Karma Ana Ve İ.O
Mansiyon	Aziz Yazıcı	Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O
Mansiyon	Umutcan Durbakayım	FMV Özel Erenköy Işık İ.Ö.O.
Mansiyon	Eylül Aslan	Büyükreşitpaşa İ.Ö.O
Mansiyon	Zeynep Çelik	Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O
Mansiyon	Arda Öz	Bilfen Ataşehir İ.Ö.O
Mansiyon	Efe Bayrak	MEV Koleji Özel Büyükkçekmece İ.Ö.O
Mansiyon	Yaren Kara	MEV Koleji Özel Büyükkçekmece İ.Ö.O
Mansiyon	Alisya Memi	Ulus Özel Musevi 1.Karma Ana Ve İ.O
Mansiyon	Efe Kaptan Bakış	İstek Bariş İ.Ö.O

3. 4. Sınıflar

Birinci	Sinem Sürmeli	Bilfen Koleji Ataşehir
İkinci	Umut Çakırtaş	Ömer Seyfettin İ.Ö.O
Üçüncü	İlayda Şenkardeşler	Sarıyer Doğa Koleji

Jüri Teşvik
Jüri Özel
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon

Betül Eda Arslan
Arda Üstündağ
Ceren Melis Kişioğlu
Kerem Özkefeli
Selim Buldanlıoğlu
İldem Zor
Erhan Bizden
Cansu Göktaş
Melik İdil Saraçoğlu
Kadir Kuş
Uğur Kafkasyalı

Özel Bahçelievler Fatih Koleji
Bilfen Ataşehir İ.Ö.O.
Mehmet Karamancı İ.Ö.O.
Koç Özel İ.Ö.O.
Mehmet Karamancı İ.Ö.O.
Sarıyer Doğa Koleji
Mehmet Karamancı
Ömer Seyfettin İ.Ö.O.
Sarıyer Doğa Koleji
Kaptan Hasanpaşa İ.Ö.O.
Koç Özel İ.Ö.O.

5. 6. Sınıflar

Birinci
İkinci
Üçüncü

Berre Eren
Burak Köse
Meltem Baler

Jüri Teşvik
Jüri Özel
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon

Buse Akbulak
Nisanur Kuvel
Hazal Başaran
Melissa Moroğlu
Kerem Aktuna
Merve Tekinasa
Safa Gümüş
Esmâ Nazlı Yaşar
Furkan Algül
Sidre Uyar
Yağmur Küçükakyüz

Büyükrşıtpaşa İ.Ö.O
Kartal Milli Eğitim Vakfı İ.Ö.O
Doğuş Eğitim Kurumları

Selçuk Ecza 50.Yıl İ.Ö.O.
Yeniköy İ.Ö.O.
Kartal Milli Eğitim Vakfı
Yeniköy İ.Ö.O.
İstek Ö.Bariş İ.Ö.O.
Mehmet Karamancı İ.Ö.O.
Emine Ve Hasan Aytaçman İ.Ö.O.
Kazım Karabekir İ.Ö.O.
Selçuk Ecza 50.Yıl İ.Ö.O.
Ata İ.Ö.O.
Bilfen Koleji-Ataşehir

7. 8. Sınıflar

Birinci
İkinci
Üçüncü

Ekınsu Olkan
Buket Akçelik
İlayda Çeçen

Jüri Özel
Jüri Teşvik
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon
Mansiyon

Fatoş Soyhan
Hemraz Hasbay
Hilal Yeşilordu
Ayşenur Çetin
Elif Tanrikulu
Sümeyye Çalışkan
Kıraz Sidal
Zübeyde Buket Aydın
Yeşim Kasapoğlu
Yasemin Oruç
Cansu Çıkırıkçı

Milli Eğitim Vakfı Özel Basıncöy Okulları
Ata İ.Ö.O./Ataşehir
Halkalı Cumhuriyet İ.Ö.O.

Dr.Teyfik Sağlam İ.Ö.O.
Zühtüpaşa İ.Ö.O.
Adnan Kahveci İ.Ö.O./Maltepe
Gsd Eğitim Vakfı Bahçelievler İ.Ö.O.
Kocarağıppaşa İ.Ö.O.
Haznedar Abdi İpekçi İ.Ö.O.
19 Mayıs İ.Ö.O.
Gsd Eğitim Vakfı Bahçelievler İ.Ö.O.
Gsd Eğitim Vakfı Bahçelievler İ.Ö.O.
Gsd Eğitim Vakfı Bahçelievler İ.Ö.O.
100.Yıl Mustafa Kemal İ.Ö.O.

Anasınıfı öğrencileri

BİRİNCİ

HAKAN BORA YAVUZKARA

Özel Eyüboğlu Ataşehir İ.Ö.O

İKİNCİ

EKİN ŞİMAL ŞENTÜRK

Şehit Pilot Muzaffer Erdönmez İ.Ö.O

ÜÇÜNCÜ

MEHMET ERDOĞAN

İstek Ö. Barış Anaokulu

1. Kategori (1. ve 2. Sınıflar)

BİRİNCİ

AYSHA ASSİS KOÇTÜRK

Bilfen Ataşehir İ.Ö.O

İKİNCİ

EYLÜL ÖZDOĞAN

Büyükreşitpaşa İ.Ö.O

ÜÇÜNCÜ

ELVİN ELTEL

FMV Özel Erenköy Işık İ.Ö.O

2. Kategori (3. ve 4. Sınıflar)

BİRİNCİ
SİNEM SÜRMELİ
Bilfen Koleji Ataşehir

İKİNCİ
UMUT ÇAKIRTAŞ
Ömer Seyfettin İlköğretim Okulu

ÜÇÜNCÜ
İLAYDA ŞENKARDEŞLER
Sarıyer Doğa Koleji

3. Kategori (5. ve 6. Sınıflar)

BİRİNCİ

BERRE EREN

Büyükreşitpaşa İlk Öğretim Okulu

İKİNCİ

BURAK KÖSE

Kartal Milli Eğitim Vakfı

ÜÇÜNCÜ

MELTEM BALER

Doğuş Eğitim Kurumları

4. Kategori (7. ve 8. Sınıflar)

BİRİNCİ EKİNSU OLCAN

Milli Eğitim Vakfı Özel Basıncıköy Okulları

İKİNCİ BUKET AKÇELİK

Ata İ.Ö.O. / Ataşehir

ÜÇÜNCÜ İLAYDA ÇEÇEN

Halkalı Cumhuriyet İ.Ö.O.

Jüri üyeleri;

Dr. Hayri Davas Emekli Hekim Ressam, **Yrd.Doç.Murat Mete Ağyar** Mimar Sinan Güzel Sanatlar Ü. Öğretim Üyesi

Sevda İpek İstanbul Erkek Lisesi Resim Öğretmeni, **Coşkun Kargılı** Emekli Resim Öğretmeni

Bilgehan Atalay GSD Eğitim Vakfı İÖO Resim Öğretmeni, **Dr. Zeynep Olcay Solakoğlu** İstanbul Tıp Fak. Öğretim Üyesi

Dr. Canan Alkım Şişli Etfal Eğitim Arş. Hast. Resim Sanatçısı

Fotoğraf Yarışması

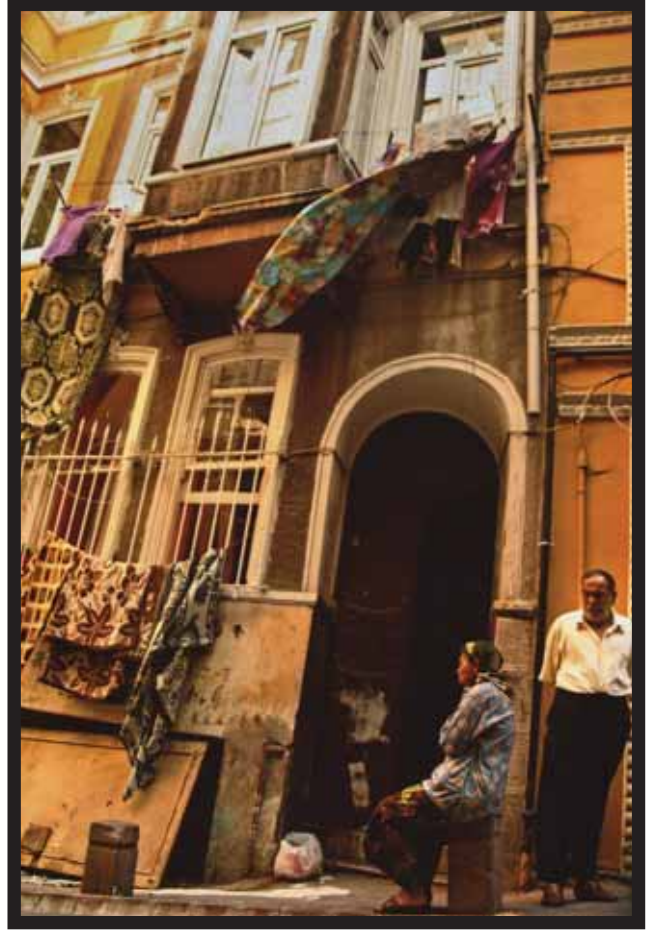

RENKLİ BASKI BİRİNCİ SÜLEYMAN ÇAM “Çocukluğum”

Jüri üyeleri;

Dr. Ömer TÜREL, Dr. Orhan YAYLA, Dr. Asiye PEREK, Dr. Hilmi OR, Dr. Fahri ÖÇER, Dr. Hamza YILDIZ, Dr. İlker TAŞDEMİR

RENKLİ BASKI İKİNCİ
BAYRAM ŞAHİN
“Kapı dışardakiler”

RENKLİ BASKI
ÜÇÜNCÜ
SÜLEYMAN ÇAM
“Balık Ekmek”

DİJİTAL BASKI BİRİNCİ FATİH BALKAN *“Ehl-i Keyf”*

**DİJİTAL
BASKI
İKİNCİ**
YASİN CEYLAN
*“İstanbul’u
Dinliyorum”*

**DİJİTAL
BASKI
ÜÇÜNCÜ**
BEHLÜL BAŞ
“Hüzün”

SİYAH BEYAZ BASKI BİRİNCİ SÜLEYMAN ÇAM “Sümela”

SİYAH BEYAZ
BASKI
İKİNCİ
SÜLEYMAN ÇAM
“Adam olacak
çocuk”

SİYAH BEYAZ
BASKI
ÜÇÜNCÜ
SELMA ORANSAY
“Kafeste”

BİRİM ZİYARETLERİ

Özel Okmeydanı Hastanesi

Fatih apa AÇSAP

Fatih Toplum Sağlığı Merkezi

Küçük Mustafa Paşa Aile Sağlığı Merkezi

Fatih Verem Savaş Dispanseri

Hastalarınızın bilgisini yanınızda taşıyın

Avicenna AHBS Modüller

Güvenlik Modülü

- Kullanıcı Grupları
- Kullanıcı İşlemleri
- Yetki İşlemleri

Birey Yönetim Sistemi

- Birey Kayıt Modülü
- Birey Özlük Kayıt Modülü
- Birey Arama Modülü

Kaynak Yönetim Sistemi

- Kayıt Modülü
- Kaynak Planlama Düzenleme / Silme Modülü
- Uyarı/Hatırlatma Modülü

İzlem Modülü

- Çocuk İzlem
- 15-49 Kadın İzlem
- Gebe İzlem
- Lohusa İzlem

Performans Sistemi

- Veri Performans İzlem Modülü
- Tahminleme Modülü

Periyodik Tedavi Planlama Sistemi

- Periyodik İzlem Takip Modülü
- Periyodik İzlem Uyarı Modülü

Raporlama Sistemi

Farma

- İlaç Bilgi Bankası
- İlaçlar hakkında uyarı, bilgilendirme ve farmakolojik bilgiler
- İlaç bazında Sağlık Uygulama Talimatı (SUT)
- İlaç bazında Sosyal Güvenlik Kurumu Yönetmelikleri ilaç ödeme Kuralları

Sağlık-Net Haberleşme Sistemi

- Sağlık-Net Bilgi Paylaşım Modülü
- Sağlık-Net Veri Bildirim Modülü
- Sağlık-Net Senkronizasyon Modülü
- İş Kuralları , Geçerlilik Modülü

e-Reçete

- İlaç reçete yazılım modülü
- Reçete yazımında SUT kuralları göre denetim ve bilgilendirme
- Hasta demografik bilgilerine göre ilaç yazım kuralları

Muayene Modülü

- Şikayet, Öykü, Bulgu
- Hasta Raporları
- Tanılar, İşlemler ve Testler
- Sevk/Konsültasyon ve Sonlandırma

SOSYAL ETKİNLİKLER

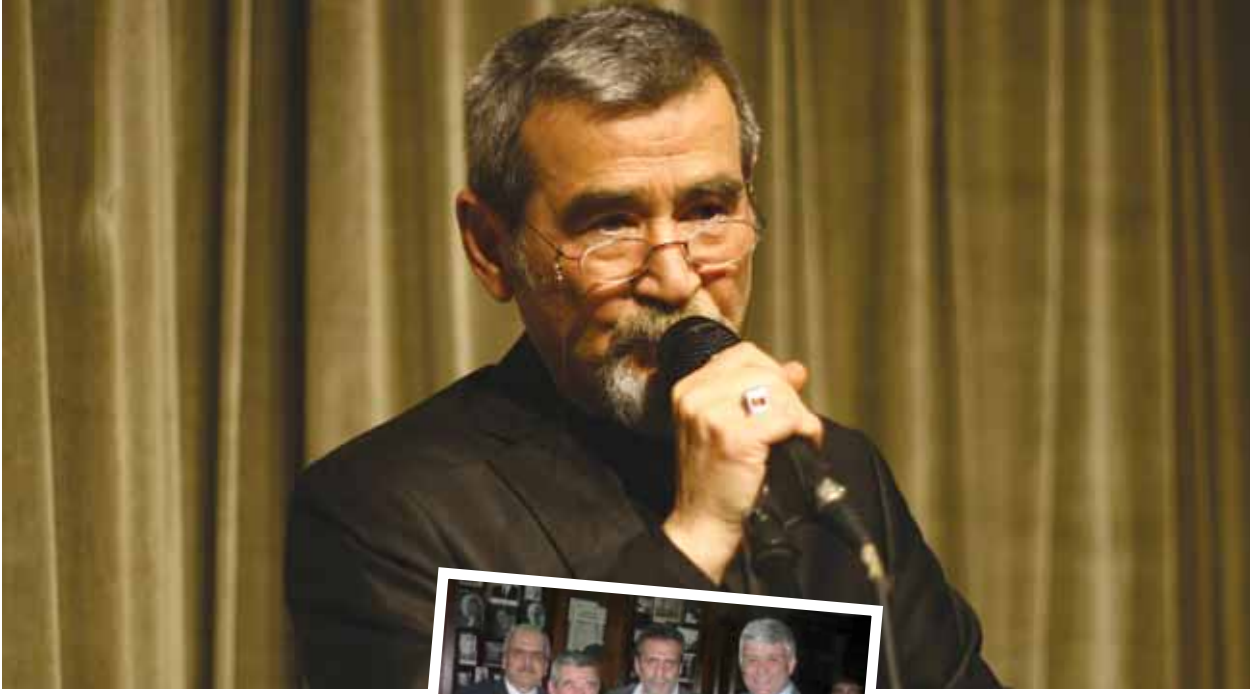

Tebriz'den Toros'a...

Feryal Öney, Cavit Mürtezaoğlu

Ahmet Telli'den Şiir, Yavuz Bingöl'den Müzik Dinletisi

Geleneksel Tıp Haftası Pop-Rock Konseri

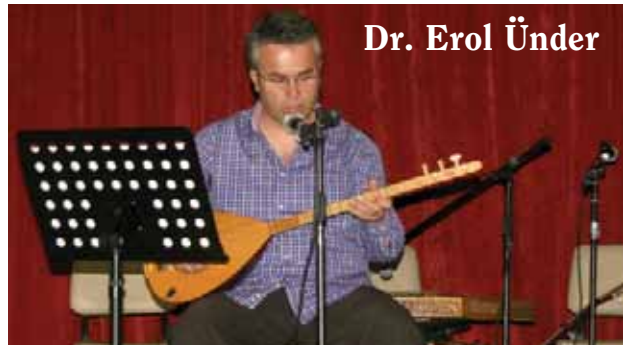
Hep Bir Ağızdan Anadolu Halk Şarkıları Söylüyoruz

Dr. Ferda Erener

Dr. Sami Sarıgül

Dr. Erol Ünder

Sanatçı Hekimler Sergisi

14 Mart Tıp Bayramı Kokteyli

60. YIL
HİZMET PLAKET
TÖRENİ

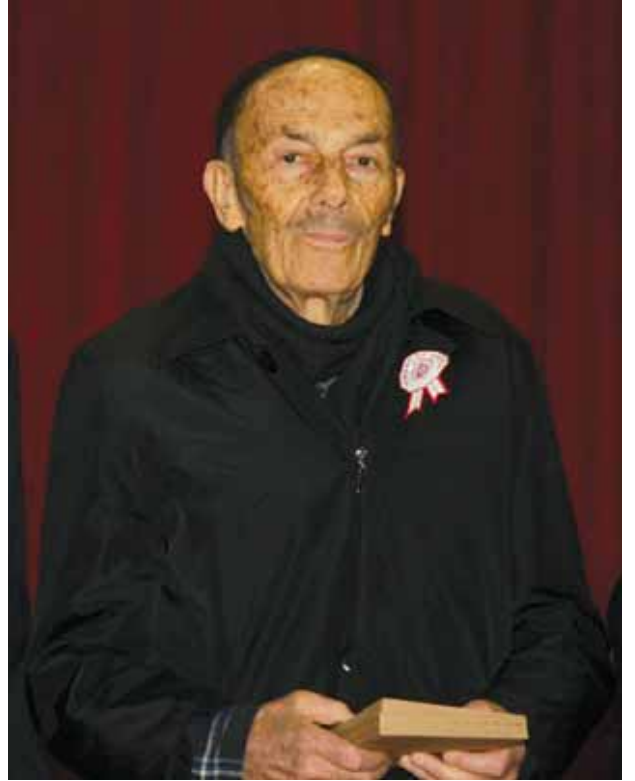
60. Yıl Hizmet Plaket Töreni

50. YIL
HİZMET PLAKET
TÖRENİ

50. Yıl Hizmet Plaket Töreni

**Sağlığınız ve Huzurunuz
bizim için çok önemli**

· HUZUR ·

Yıllardır süren dostluk

40. YIL
HİZMET PLAKET
TÖRENİ

40. Yıl Hizmet Plaket Töreni

ACIBADEM SAĞLIK GRUBU

INTERNATIONAL HOSPITAL ORGAN NAKLİ MERKEZİ

www.acibadem.com.tr/organnaklimerkezi

“Bağışlanan
bir organ değil...
Bir yaşamdır.”

ALO INTERNATIONAL
444 0 663

www.internationalhospital.com.tr

ALO ACIBADEM
444 55 44

www.acibadem.com.tr

INTERNATIONAL
HOSPITAL ISTANBUL

ACIBADEM

25. YIL
HİZMET PLAKET
TÖRENİ

25. Yıl Hizmet Plaket Töreni

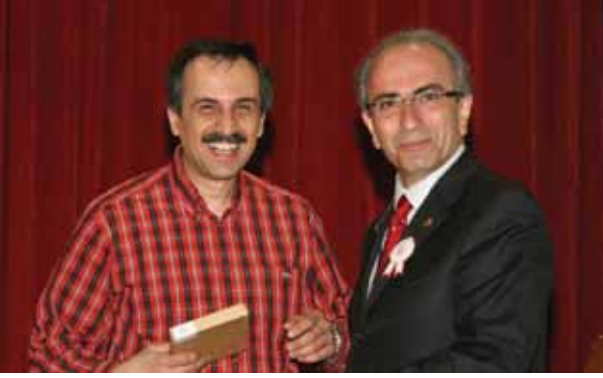

DÜZENLEME
KURULU
ÇALIŞMALARI

**Dr. Nejat Yazıcıoğlu İşçi Sağlığı
Hizmet ve Araştırma Ödülü Jürisi**

Prof. Dr. Nusret H. Fişek Halk Sağlığı Hizmet Ödülü Jürisi

Tıp Bilim Ödülü Jürisi

PANELLER

Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim ve Kimlik Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Süreçlerimiz

Forum: Şiddete Sıfır Tolerans/ Ne Yapmalı?

Yüzleşme Paneli

ULUSAL TIP EĞİTİMİ AKREDİTASYON SÜREÇLERİMİZ PANELİ

MODERATÖR

Prof. Dr. Tolga Dağlı

KONUŞMACILAR

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu'nun Oluşumu

Doç. Dr. Sibel Kalaça

M.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD

Ulusal Akreditasyon Sürecinde Fakülte Deneyimi

Doç. Dr. Mehmet Ali Gülpınar

M.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD

Ziyaret Ekibinin Perspektifinden İlk Deneyimler

Prof.Dr. Berrak Yeğen

M.Ü. Tıp Fak. Fizyoloji AD

Ulusal Akreditasyon Sürecine Başlangıçtan Bakmak

Prof. Dr. Zeynep Solakoğlu

İ.Ü. İstanbul Tıp Fak. Tıp Eğitimi AD

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Süreçlerimiz

Prof. Dr. Tolga Dağlı

Çok değerli katılımcılara ve konuşmacı konuklarıma hoş geldiniz diyorum.

İstanbul Tabip Odası'nın 14 Mart Tıp Haftası Etkinlikleri içerisinde düzenledikleri tıp eğitimiyle ilgili bu çok önemli panelin daha kalabalık olmasını isterdik.

Ama sonuçta eğitimi önemseyen, bu konuda ciddi kaygı duyan bir topluluğun burada bulunmasını görmek de sevindirici. Çünkü bu Sağlıkta Dönüşüm Programı'nın, tıp eğitimi alanında gerçekten çok daha vahim sonuçları var

Özellikle Tam Gün Yasası sonrası üniversitelerde meydana gelen kaos, performans sistemine dayalı çalışma sisteminin gelmesi, üniversitelerden ayrılan öğretim üyelerinin özel tıp fakültelerinde istihdamı gibi çok çeşitli boyutları olan bir süreci yaşamaktayız şu anda. Bütün tıp fakülteleri de eğitimle ilgili yeni duruma adapte olma süreci içinde. Her alanda çok büyük sorunlar var.

Dolayısıyla bu kaosa rağmen, şu anda var olan akademisyen misyonunun mevcut eğitim sistemini sorgulaması, aksaklıklarını belirlemesi ve sanki her şey çok iyiymiş ve hiçbir sorun yokmuş gibi yapılması gerekeninin en iyisini belirlemeye çalışması en doğru yol olarak görülüyor.

Herkes şu duyguda ki, İstanbul Tıp Fakültesi'nde bu kadar sorun olmasına rağmen, "Eğitimde Yeniden Yapılanma" diye çok geniş bir grupla bir çalışma da yürütülmekte. O nedenle bu toplantının çok değerli

olduğunu ve o çalışmamıza da büyük katkısı olacağını düşünüyorum.

Hepinize tekrar hoş geldiniz diyorum.

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu'nun Oluşumu

Dr. Sibel Kalaça

M.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD.

Hepinize merhaba.

Ben yeni kurulan TEPDAD - Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği Danışmanlık ve Eğitim Komisyonu'nun bir üyesiyim.

Dolayısıyla hem onun adına, hem de akreditasyon sürecinden geçmiş bir fakültenin elemanı olarak deneyimlerimi ve bu sürecin nasıl başladığını anlatabilirim diye düşünüyorum.

Şu anda Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Anabilim Dalı Başkanı ve TEPDAD Sekreteri olan Halil İbrahim Durak, 2002 yılında başlayan bu süreci “uzun, ince bir yol ama bitmeyen ve devam edecek” diye anlatıyor.

TEPDAD - yeni kurulan Tıp Eğitimi Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği.

UTEAK - Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu ise TEPDAD'ın altında. Temel olarak mezuniyet öncesi tıp eğitiminin akreditasyonu için çalışıyor. Amaç, “Tüm fakültelerde ülkemiz içinde belirlenen asgari standartların karşılanmasını garanti altına almak ve fakültelerin özgün koşullarını da göz önünde bulundurarak sürekli gelişimi özendirmek.”

Gerçekten bu özendirme kısmının çok önemli olduğunu düşünüyorum. Çünkü fakülteyi eğitimle ilgili konularda canlandırmak, kanlandırmak için çok iyi bir süreç. Ayrıca bir yığın ikincil faydalarının olduğunu da söyleyebilirim. Mezuniyet sonrası eğitim için

de benzer yapılar var. Ama biz şu anda mezuniyet öncesi tıp eğitiminden bahsediyoruz.

Aslında Türkiye’de 1990 yılından bu yana bütün tıp fakültelerinde tıp eğitiminin niteliğinin artırılmasına yönelik farklı dinamiklerle başlayan, giden, bazılarında alevlenen, ya da sürüncemeye girerek devam eden bir süreç var. Bu çalışmalar içerisinde en somut olarak yapılan işlerden en önemlisi, 2001 yılında hazırlanan “Ulusal ÇEP.” Çünkü Ulusal ÇEP’in amacı, (tam da o yukarıdaki cümleye uygun) “toplumun gereksinimlerine yönelik nitelikli hekimler yetiştirmek için temel olarak fakültelerdeki müfredatın ve öğrencilerin kazanmasını istediğimiz yetkinliklerin standardizasyonu.”

Ama bunu sadece müfredat ya da yetkinlerle sınırlamak olmuyor. Ulusal ortamların, değerlendirme ve öğrenme yöntemlerinin vs standardizasyonları da önem taşıyor. Tabii burada standardizasyon derken de tıpatıp bir örnek, birbirinin tamamen aynı bir yapıdan değil, referans alacağımız bir kaynak oluşturulmasından söz ediliyor.

“Artık elimizde bir ulusal ÇEP var. Bu hedeflerin ortaklaşabilmesi, kıyaslanabilmesi, deneyimlerden yararlanabilmesi için, dünyadaki örnekleri de dikkate alarak hazırlanmış bir referans çerçeve ve ulusal standartlarımız olsa, bizler de tıp eğitiminde buraya ulaşmaya çalışsak” diye düşünüldü. Yine bu süreçte Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu’nun 2005 yılında ‘tıp eğitimin mezuniyet öncesi, mezuniyet sonrası ve

sürekli mesleki gelişim' denilen 3 dönemine yönelik Fizyoloji Etiği ve Standartları'nı tarif eden bir çalışması oldu.

İskender Ağabeyin kullandığı bu slayt bize Avrupa, Amerika ve Türkiye'deki tıp eğitiminin 3 dönemine ilişkin durumun nasıl olduğunu gösteriyor. Mezuniyet öncesi tıp eğitimine baktığımız zaman Avrupa'da Dünya Tıp Eğitimi Federasyonunun Avrupa Spesifikasyonları var şu anda. Yine Amerika'da mezuniyet öncesi tıp eğitimi için bir liyazon komitesi değerlendirilmesi söz konusu.

Uzmanlık eğitimi için de başka kurumlar bulunuyor. SMG için de var.

Türkiye'de Tıp Eğitimi Akreditasyon Çalışmaları Süreci

Demin Tolga Hocamın söylediği yerden başlarsak, "Türkiye'de mezuniyet öncesi tıp eğitiminin akreditasyonu için birtakım çalışmalar olsa ne iyi olur" fikrinin temeli 2002/Aralık'ta Eskişehir'de yapılan bir toplantıda atılmış. İnsanlara "artık böyle bir yapı olsa" dedirten temel nokta, tıp fakültelerindeki öğrenci sayılarının giderek arttırılması olmuş. Çünkü tıp eğitiminin niteliğini arttırıp daha iyi şeyler yapmaya çalışılıyor ama durmadan da öğrenci sayısı artıyor. Bu da çok önemli bir sorun.

Ancak yine Tolga Hocamın söylediği gibi ulusal düzeyde kabul görebilecek bir akreditasyon kurumunun olabilmesi için YÖK'ün bunu kabul etmesi, onaylaması gerekiyor. O yüzden 2005 yılında Kızılcahamam'da yapılan bir toplantıda UTEAK - Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu fikri ortaya çıkıyor. Ardından 2006/Mayıs ayında İzmir'de yapılan bir toplantıda mühendislerin kurmuş oldukları akreditasyon sistemi MÜDEK model olarak alınıyor. Gerçekten de MÜDEK, UTEAK'a önemli bir ilham kaynağı olmuş. Devamında UTEAK'ın yönetmeliği hazırlanıyor ve 2006'da "biz tıp eğitiminde, nitelikli bir çalışma yapmak istiyoruz" diye YÖK'e iletiliyor.

YÖK'ten gelen yanıtta "Sürecin uluslararası işbirliğiyle geliştirilmesi, Avrupa ilke ve standartları çerçevesinde süreç ve standartların göz önüne alınması, Komitenin finansal ve kurumsal bağımlılığının olması gerektiği" vurgulanıyor.

Bu noktadan yola çıkarak bir dernek oluşturulması gündeme geliyor. Ama UTEAK bir dernek değil. Ardından Tıp Dekanları Konseyi Kurulması önerisi var 2006/Aralık'ta. Tıpdek in altında üç komisyon var:

Birincisi. UTEAK - Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu. Tıp eğitiminin kurumsal standartlarını belirliyor. Ama onları da bir kere belirlemek yetmiyor, değişen koşullara göre yenilenmesine çalışıyor.

İkincisi. DEK - Danışmanlık ve Eğitim Komisyonu. Fakülteler talep ettiği zaman gidip işleri anlatıyor, onlara destek oluyor.

Üçüncüsü. DİZK - Değerlendirme ve İzleme Ziyareti Komisyonu.

Sonuçta UTEAK'ın Yönergesi kabul ediliyor ve 09.Mart.2008'de de üyeler ilk toplantısını yapıyor.

Amacında da şöyle yazıyor: "Toplumun sağlık hizmetlerinin düzenlenmesi için tıp fakültelerinde verilen tıp eğitimi ve öğretimi geliştirmek, iyileştirmek, kurumlara yol göstermek, gelişmeleri desteklemek, sürekliliğini ve işleyişini izlemek, tıp eğitiminin ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda yapılabilmesini sağlamak."

Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu 17 kişiden oluşuyor.

Bu kadar uzun, ince bir yoldan geçtikten sonra başka neler yapıldı? Yönerge elde edildi. En uzun süren ve çok önemli çalışmalardan bir tanesi, 2010 ulusal standartların oluşturulması oldu. Çünkü her şey buna dayanıyor.

Öz değerlendirme rapor kılavuzunun hazırlanması. Fakülteler kendileri için bir öz değerlendirme yaparken bu kılavuzu kullanmak zorundalar. Başvuru sü-

reci formları oluşturulması. Başvuruların kabulü.

Peki, bu ulusal standartları neye dayanarak oluşturduk? Biz temel olarak Dünya Tıp Eğitimi Federasyonu Global Standartları Avrupa Spesifikasyonları'nı örnek aldık. Ayrıca Amerika'dan LCME - Tıp Eğitimi İştirliği Komitesi'nden yararlanarak da 2010 standartlarını hazırladık. Tabii bunları sırf oradan kopyalamak şeklinde değil, aramızda uzun tartışmalardan sonra kendimize göre uyarlamak zorundaydık.

Sonuçta UTEAK - Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulunun Ulusal Standartları oluşturuldu. En son akredite olan 8 tıp fakültesinden sonra tekrar güncelendi. Çünkü süreç devam ederken bazı noktaları da değiştirmek gerekiyor. Bu ulusal standartların aslında 9 tane başlığı var:

1. Öğrenciler.
2. Öğretim elemanları.
3. Eğitim programının yapısı.
4. Eğitsel kaynak olanakları.
5. Amaç ve hedefler.
6. Öğrencilerin değerlendirilmesi.
7. Programın değerlendirilmesi.
8. Yönetim ve yürütme.
9. Sürekli gelişim ve yenilenme

Bunların her birinin de birtakım alt başlıkları var. Örneğin amaç ve hedeflerin 5 tane, eğitim programının 7 tane gibi.

Standartlar ikiye ayrılıyor:

Birincisi, temel.

İkincisi, gelişim.

Temel standartları, fakültelerin karşılaması şart. Gelişim standardının mutlaka olması beklenmiyor. Ama varsa, tabii çok iyi. Aslında UTEAK'ın yaptığı değer-

lendirmenin en iyi taraflarından bir tanesi, o fakültelere iyi yaptığı işler konusunda farkındalık kazandırması. Örneğin benim değerlendirdiğim birçok fakültenin raporunda gelişmiş standartların bazılarının olduğunu gördük. Bununla ilgili olumlu geri bildirimler verilmesi ve iyi işler yaptığını görmesi de çok önemli.

Fakülteler kendi özdeğerlendirme raporunu hazırlarken 40 temel, 45 gelişim standardı gözönüne alıyor. 2009 - 2010 yılında ilk başvurular yapıldı UTEAK'a. Ardından "bize gelip biraz daha ne yapacağımızı anlatır mısınız?" diyen bazı fakülteler de oldu. 12 tane fakülteye kurum bilgilendirme ziyareti yapıldı. Daha sonra fakülteler özdeğerlendirme raporlarını hazırlayıp sundular. Onlar değerlendirilip kurumlar bilgilendirildi. Şu anda 8 tıp fakültesi akredite olmuş durumda. Ayrıca 4 tane yeni başvuru var. Yine 2011'de ulusal standartlarla öz değerlendirme kılavuzu güncelendi, bunlarla ilgili değişiklikler yapıldı.

Sonuçta UTEAK - Ulusal Tıp Eğitimi Akreditasyon Kurulu, DEK - Danışmanlık ve Eğitim Komisyonu, DİZK - Değerlendirme ve İzleme Ziyareti Komisyonu TEPDAD - Eğitim Programlarını Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği'nin altına girmiş oldu. Peki, akreditasyon süreci nasıl oluyor?

Bütün başvurular her yılın 01 Ocak - 15 Şubat tarihleri arasında alınıyor ve değerlendiriliyor. Eğer ilk başvuru uygun değilse, gerekçesi yazılıyor. Bu ilk başvuru da uygun olma gerekçesinin tek bir koşulu var: Kendi fakültesinde bir dönem, yani 6 yıl mezun vermiş olmak. Bu kabul edildikten sonra her fakülteye "bilgilendirme istiyor musunuz?" diye soruluyor. Ben kendi deneyimimi söyleyeyim. Bu bilgilendirme belki çok büyük bir aydınlanma sağlamıyor ama o fakültede bir bilinç yaratıyor. Çünkü bu süreçten herkesin haberi olmuyor doğal olarak. Örneğin İskender Ağabeyin çok güzel sunumu ve heyecanıyla bu süreç anlatılıyor. Öğrenciler geliyor, gruplar toplanıyor. Eğer bir akreditasyon düşüncesi varsa, bence bu bil-

gilendirme ziyaretini istemek çok iyi bir fikir. Çünkü büyük bir duyarlılık ve hareket yaratıyor. Motivasyonu arttıran bir etkinlik oluyor.

Bu da çok çok önemli. Bilgilendirme talep edildiyse bir ziyaret tarihi veriliyor. En geç 2 ay içinde bir grup oraya gidip bu toplantıları yapıyor.

Bir de “İleri Danışmanlık” var. Aslında bu bilgilendirme ziyaretinden sonra süreç başlıyor ama daha sonra ileri eğitim isteyenler olursa o da veriliyor. Tabii herkes istemeyebiliyor. Takip eden süreçte ÖDR – Özdeğerlendirme Raporu kılavuzuyla ilgili belgeler fakülteye gönderiliyor. Ancak şu çok önemli: Eylül ayının ilk işgününe kadar fakülte kendi özdeğerlendirme raporunu hazırlayıp UTEAK’a iletmek zorunda. Bunu da arkadaşım Mehmet Ali anlatır. Ama beni en çok etkileyen nokta o oldu. Hiçbir şey yapmadığınızı zannediyorsunuz geçen zamanda, oysa ne kadar çok işi gerçekleştirmiş olduğunuzu görüyorsunuz.

Çünkü özdeğerlendirme raporunda “şunu da, bunu da yaptık” dediğiniz her iş için bir kanıt koymak zorundasınız. Dolayısıyla fakültede yapılmış her çalışmayla ilgili inanılmaz bir derleme – toplama oluyor. Kaçırdığınız noktalar varsa onları buluyorsunuz. Sandıklar açılıyor, oradan bir yığın evrak çıkıyor. Diyelim ki geçmiş tarihlerde bir işi Berrak yapmış, anahtarlar bulunuyor, kilit açılıyor ve o kayıt bulunuyor. Var olduğundan eminiz ama nerede arayacağımızı bilmiyoruz.

Arkasından bütün o bulunanları dokümente etmemiz gerekiyor. Dolayısıyla fakültenin tarihini başlangıcından itibaren derleyen, toplayan ve kendimize farkındalık kazandıran bu süreç çok çok önemli. Sonuçta fakülte bu raporu hazırlıyor. Ama orada sadece “şunu şöyle, bunu böyle şahane yaptık” diyen noktalar yok, eksikliklerimizi de anlatmamızı isteyen yerler var. O da çok önemli. Çünkü kendimizi öz değerlendiriyoruz.

Öz Değerlendirme Raporu UTEAK’a iletiliyor Eylül ayının ilk 5 iş gününde. Tabii bu da bir zorluk ve onu görüp vazgeçen fakülteler de oldu. Özdeğerlendirme raporu değerlendiriliyor. Eğer durumu uygun değilse, nedenleri madde madde vurgulanıyor ve gerekçeyle birlikte yazılıyor. Ama o süreç burada bitmiş değil, sadece o eksiklerin düzeltilmesi için çalışmaya devam ediyor.

Fakültenin hazırladığı özdeğerlendirme raporu uygunsa eğer, kendilerine bir değerlendirme ziyaret tarihi veriliyor. O raporun okumuş olan ziyaret ekibi fakülteye gidiyor, “orada ne yazıyor? gerçekte ne var?” şeklinde karşılaştırıyor ve bir karar veriliyor. Sonuçta mezuniyet öncesi tıp fakültesi 6 yıllığına akredite olmuş oluyor ama 3 yılda 1 ara ziyaretler yapmak koşuluyla. Çünkü hala her şeyiniz şahane değil ve birtakım eksikleriniz var. İşte bu 3 yılda 1 yapılan ara değerlendirmelerle de o eksikleri tamamlamanız bekleniyor. Eğer öz değerlendirme raporunda yazılanlarla ziyaretteki gözlemler birbirini tutmadı ve birtakım eksiklikler saptandıysa, o zaman da “Adaylık” diye bir yapı var.

Aynı fakülteye ikinci bir değerlendirme ziyareti tarihi veriliyor 1 yıl sonra.

Peki, Marmara’nın akreditasyona başvurma süreci nasıl gelişti?

Daha önce dediğim gibi yönetimle çok alakalı. Bazı fakülteler bu süreci desteklerken, bazılarında ise çeşitli zorluklar ortaya çıkıyor. Artık dernek olduğu için, bunun finansal bağımlılığı da kalmadı. Bunun da çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Ulusal Akreditasyon Sürecinde Fakülte Deneyimi

Dr. Mehmet Ali Gülpınar

M.Ü. Tıp Fakültesi Tıp Eğitimi AD

Aslında Sibel'in anlattıklarını bir fakülte deneyimi üzerinden biraz daha somut tarafla konuşmuş olacağım. Geçen 2010/Ocak'ta Marmara Üniversitesi olarak başvurmuştuk. Ocak'ta başlayan bu sürecin hala niye devam ettiğini birazdan açıklayacağım. Aşağı yukarı 1 ay içerisinde tamamlanacağını düşünürsek (15 - 16 ay geçti) 16 aylık süreç içerisinde akreditasyona başvuran bir fakülte ne yaşadı, hangi adımlardan geçti, ne gibi deneyimler kazandı, bunları paylaşmaya çalışacağım.

Bizim için süreç 2010/Ocak ayında başladı. (aslında Sibel biraz bahsetti) Biz son anda bu kararı verdik, çok az kalmıştı akreditasyona başvurma sürecinin bitimine.

Hemen bir bilgilendirme istedik ve 17 Şubat'ta o bilgilendirme toplantısı yapıldı. UTEAK'tan 4 kişi vardı. Katılımcı 60 kişiydi. Ama başından itibaren ilgi azdı ve çok kısıtlı katılımı bu süreci götürdük. Bu toplantıda önce genel bir bilgilendirme oldu, daha sonra gruplar halinde çalışmalar yapıldı.

Arkasından Mart'tan Haziran/2010'a kadar zaman beklemeyle geçti. Çünkü bu evrede tamamıyla raporları hazırladığımız ve kendi özdeğerlendirmemizi yapmamız gerekiyordu. Bunun aslında kurumlar için en önemli süreç olduğunu düşünüyorum. Bu süreci nasıl yaşadık? Öncelikle bir Akreditasyon Komitesi kuruldu, Komite Başkanı Dekan Yardımcımız, o dönem başkoordinatör ve tıp eğitimi anabilim dalı başkanı idi. Bu Komite içerisinde 9 tane ana başlık

üzerinden de çalışma grupları oluşturuldu. Her bir çalışma grubu, 2 - 3 ay içinde kendi raporunu hazırladı. Ama bir tarafla zor ve zahmetli bir süreçti. Çünkü hem raporlar, hem de ekleri var, onları nasıl pratik bir rapor haline dönüştürürüz derken boğuluyorsunuz. Çok uğraştırdı ama o gruplardan gelen bilgilerden bir özdeğerlendirme raporunu oluşturmaya çalıştık. UTEAK'ın bize verdiği tarihten bir gün önce 30 Haziran akşamı saat 8'e kadar çalışarak sonuçları tamamladık ve raporu kargoya verdik. Nasıl bir rapor hazırladık?

UTEAK'ın belirlediği 70 tane amaç ve hedeflere, öğrenme ortamlarından yönetime kadar çok ciddi kriterler vardı. Ayrıca bu kriterlerin her birinin altında 2 ila 5 arasında cevaplanması beklenen sorular vardı. Onlara cevap veren öz değerlendirme raporu toplam 177 sayfa tuttu. Ekleri ise 160 tane idi. 4 klasöre ancak sığırdı.

Benim kafamda bir (?) işareti vardı "UTEAK kuruldu ve 70 tane standardı belirledi. Ama biraz kurumları kırmayalım, onlara iyi davranalım. Başvuranlara çok büyük bir eksiği yoksa bunu verelim" gibi bir beklenti söz konusuydu. Ancak öz değerlendirme sonuçları açıklandıktan sonra o biraz cevaplandı. 3 kişilik bir komisyon vardı ve öz değerlendirme raporu na göre 16 üniversiteden sadece 9 tanesi ziyaret için aday haline gelmişti.

Bu 9 üniversiteden sadece bir tanesi bu ziyaret sonrasında akredite olamadı

Demek ki o süreçte önemli ve titiz bir değerlendirme yapıldı.

Rapor bir temel aslında. Onu gönderdikten sonra kurulların en yoğun çalıştığı bir dönem geldi. Bu arada bizde de bir sürü değişiklik yaşandı. Önce dekan değişti.

Sonra özdeğerlendirme raporunun ilk sonucu geldi. Denildi ki “öğrencilerin değerlendirilmesine ait 2 başlık belirleyin. Bir de ek bilgiler ve o bilgileri destekleyici ekler ekleyin.” Bizde ölçme - değerlendirme yöntemlerinin geçerliliği ve öğrencilerin desteklenmesiyle ilgili iki başlık vardı. Bunlarla ilgili 9 sayfalık yeni bir ek rapor daha yazdık ve Kurula gönderdik.

Aslında bizdeki o iki başlıkla ilgili sorun, Türkiye’nin başarılı tüm fakültelerde vardı. Bu iki başlıkta bizden şunu istediler: “İyi, tamam. İlk yıllara ait çalışmalarınız, eğitimleriniz var. Klinik dönemin ölçme, değerlendirmesiyle ilgili eksikliklerinizi söylemişsiniz. Bir de yapacaklarınızı söyleyin.” Biz de klinik dönemin ölçme, değerlendirmesiyle ilgili yeniden yapılandırılmak için şunları planladık, şu ana kadar şunu yaptık gibi bilgiler de verdik. Bu ek rapor gönderdikten 2 - 3 gün sonra “fakülteniz 2010 yılı değerlendirme programına dahil edilmiştir. Ziyaret için iki tarihten bir tanesini seçer misiniz?” diye bir yazı geldi bize. O tarihler arasında 4 gün vardı. Biz ikincisini seçtik. Ama bir taraftan akredite olurken, bir taraftan çok ciddi yapılandırmalar devam ediyordu fakültemizde.

Zaten dekanlık değişmişti. Tabii dekanlığın değişmesiyle birlikte eğitimcinin eğitimi organizasyonunu ve öğrencinin eğitimi yeniden yapılandırdık. Ardından hastaneyi değiştirdik. Dolayısıyla ziyaret komitesi öncesinde bu iki değişiklikle ilgili bir 8 sayfalık ikinci bir ek rapor daha hazırlamış olduk.

Şimdi ziyaret tarihi belli olduktan sonra bizim fakülteyi bilgilendirmemiz gerekiyordu. Bunun ardından temel cerrahi ve dahili bilimler, ilk üç yıl tıp öğren-

cileri 4 - 5 - 6 sınıf öğrencileri için ayrı ayrı 5 tane toplantı düzenledik. Ama yine katılım çok zayıftı, her seferinde 20 - 25 kişi vardı. İlk toplantıdaki önerilerden bir tanesi “el kitabı gibi bir şey hazırlayabilir miyiz?” olmuştu.

İşte bu öneri, o zayıf katılımı kurtaran bir yapı oldu. Çünkü bunu 170 sayfalık okunabilir hale getirdik ve bütün öğretim üyelerine, anabilim dallarına gönderdik. Hastanelerin değişik yerlerindeki kantinlere, Haydarpaşa’daki kantinlere, kütüphanelere ve masalara dağıttık otururken şöyle bir karıştırılabilir şeklinde.

Herhalde bilgilendirme süreci de daha çok bu kitapçık aracılığıyla yaşandı.

Sonrasında ziyaret ekibi bize bildirildi ve “bu isimlere itirazınız var mı?” diye soruldu. Biz de olmadığını bildirdik. Ardından ziyaret ekibiyle Marmara arasındaki yazışmalar, telefonlar ve planlamalarla geçen bir süreç başladı. O planlamaların sonucunda Kurul “3 günlük ziyaretten bir gün önce hazırlıklarınızı yapın” şeklinde bir öneride bulunmuştu. Ama bizim ziyaret ekimizdeki görevli bir arkadaşın burada çalışıyor olması çok ta işe yaradı. Çünkü değişik şehirlerdeki kişilerle bu işi telefon veya e-postayla bu işi yapmak başka, yüz yüze konuşmak başka bir şey.

Ancak ziyaret öncesinde bizden bir liste istediler, “15 tane öğretim üyesi, 30 tane öğrenciyle görüşülmesi gerekiyor. Bunlar eşit dağılacak şekilde dağıtın” şeklinde.

Biz öğrencileri başarılı ve sınırlı olanlar şeklinde seçtik. Hatta yeterli düzeyde öğrencileri kendileri kararlaştırdılar. Öğretim üyeleri içinbelli bir dağılımı planlamaya çalıştık. Ama “bu tür seçimler genellikle her zaman için sıkıntılıdır” şeklinde yaklaştılar. Bir öğretim üyesi de gelmek istiyordu görüşmeye. Hemen telefon açtı, ziyaret komitesi başkanıyla konuştu, “Böyle böyle bir durum var, gelebilir miyim?” diye. Onu da görüşmeye dahil ettik.

Sonra bu 3 günlük ziyaret sürecinin ilk günü sabah 09.30'da dekanlık brifingiyle açılmış oldu. Bu konuda kurumun önerisi şuydu: "Brifinge yönetim öna-yak olsun ve eğitim kurullarında görev alan öğretim üyeleri katılsın." Çünkü iki gün öncesi biz ziyaret ekibiyle konuşmuştuk. Bütün öğrenciler ve öğretim üyelerine de sorduk. "Olur" denildi. Ardından dekan, eğitim kurullarında görev alan öğretim üyeleri, eğitim destek birimleri, öğrenci işleri personeli, öğrenciler ve araştırma görevlileri ile görüşmeler yapıldı. Daha sonra ekip ve eğitim kurumlarında görev alan öğretim üyeleriyle birlikte hem Haydarpaşa'daki, hem Pendik'teki eğitim ortamları, klinik ortamlar, laboratuvarlar ve öğrencilerin sosyal olarak gidebileceği yemekhanesinden konferans salonuna kadar mekanlar dolaşıldı.

Bu 3 günlük programın bitiminde görüşmelerin birbirlerini destekleyen değerlendirmeleriyle birlikte sözlü olarak "çıkış bildirimini" okudular. "Öz değerlendirmeniz çok objektif. Hiçbir şeyi saklamamışsınız, eksiklerinizi olduğu gibi yazmışsınız. Çıkış bildirimindeki sizin öz değerlendirmede eksik diye vurguladığınız noktalar birbirini tutuyor" dediler. Eki bin "saklanmıyor olanı görmesi," elinizi güçlendiren bir olay olarak düşünüyorum. Daha sonra Kurul üniversiteden çıkarken sözel olarak okuduğu çıkış bildirimini yazılı olarak bizi gönderdi ve "itirazınız var mı?" diye sordu. Birkaç noktada düzeltme istemiştik.

Yine bu 3 günlük süreci, Kurulun hazırladığı bir değerlendirme formu üzerinden dekan, dekan yardımcısı, komite başkanı fakülte olarak değerlendirdi. Yeni bir bekleme süreci ve 1 ay sonra Şubat'ın sonunda "2017 yılına kadar akredite oldunuz" diye bize bildirildi. Şu ana kadar yaşadığımız süreç bu.

Niye bitmedi? Çünkü web sayfasında az önce gördüğünüz açıklamaya yakın ifadeler var ve onun özetinde "Fakültelerle konuşacağız ve bir törenle bu akredite belgesini vereceğiz. Aynı zamanda da değerlendirme sonuçlarını paylaşacağız" deniliyor. Aslında

kurul toplandı ama bunun tarihi belirlenmedi.

"Standartlara başlıyorsunuz" denildi. Ancak bu yaşadığımız sürece biz fakülte olarak baktığımız zaman, henüz öz değerlendirme raporunun değerlendirilmesiyle ilgili detayları bilmiyoruz. Sanki kurumlara o değerlendirme sürecinin nasıl olduğuyla ilgili bilgi yeterince verilmedi. Acaba bilgilendirme süreci, daha detaylı götürülebilir miydi gibi aklımıza sorular geliyor. Çok iyi bir ziyaret ekibimiz vardı. Biz Cumartesi günü ekibi gördüğümüz zaman çok rahatlamıştık. Gerçekten tarafsızlardı, sorgulayıcı hiçbir tavırları yoktu, aşağılatıcı hiçbir soruları olmadı. Kendi kurumlarıyla karşılaştırma yapmadılar, hiçbir zaman ders vermeye ya da "şöyle olur" gibi bir tutum içerisine girmediler. Bu da kuruma kendini çok iyi hissettiriyor.

Değerlendirme raporu: Detaylarını bilmiyoruz. Törenle birlikte paylaşılacak ve ilan edilecek.

Peki, biz bu süreçte fakülte olarak ne kazandık?

Bir defa 20 - 25 yıllık hafızamızı tazeledik. Bu çok çok önemli,

Arşivimiz yokmuş, belgeler orada, şuradaymış. Bu da olmuş ama sorun buradaymış. Herkes kendisinde ne varsa ortaya çıkardı. Bu süreçte ilk defa bilgi dağarcığımıza şaşırdık. Sibel'in dediği gibi "biz bunu da mı yaptık? Amma çok şey yapmışız" dedik. Üzüldük. Ne güzel başlamışız. O kalmış öylece, devam edememiştir. Devam etseydik, klinik eğitimle ilgili o rapordaki eksikliklerin büyük bir kısmı olmayabilirdi. Daha anlamlı bir içerikle gidebilirdik diye düşündük. Hayıflandık. Zayıf yönlerimizi ortaya çıkarttık ve ihtiyaçlarımızı belirledik. Öz güvenimiz arttı. Çok önemli bir arşivimizin olduğunu gördük. Kurumun eğitim alanındaki ihtiyacını belirleyip planlama yapabilmesi çok önemli. Çünkü öbür türlü yarın ya da başka gün yaparız diyor ve ihmal ediyorsunuz, Ama burada size verilen sınırlı süre içinde zayıf yönlerimizle birlikte ihtiyaçlarımızı da ortaya çıkarmış olduk. Dolayısıyla bu akreditasyonun her sürecini kul-

lanarak o zayıf olduğumuz ölçme, değerlendirme ve klinik eğitim dönemlerini yapılandırılmasıyla ilgili çalışmalar yaptılar. Hatta geçen hafta klinik eğitiminin yapılandırılmasıyla ilgili ne zamana yetişebilir, ne yapabiliriz falan diye toplandığımızda “bir süre sonra bir ara değerlendirme yapılacak. Büyük ihtimalle ilk soracakları soru ‘şu iki konuda eksisiniz vardı. Bu 3 yılda ölçme, değerlendirme ve klinik eğitimler için ne yaptınız?’ olacaktır. Acaba bu klinik eğitimle ilgili başladığımız yapılanma 3 yıl sonraki ara rapora yetişir mi?” demeye başladık. Bu önemli bir nokta aslında. İtici güç haline gelebiliyor.

Teşekkür ederim.

Ziyaret Ekibinin Perspektifinden İlk Deneyimler

Dr. Berrak Yeğen

M.Ü. Tıp Fak. Fizyoloji AD

Ben de UTEAK öncesi, sonrası ve ziyaret süreci olarak yaşadıklarımı anlatmak istiyorum.

UTEAK öncesi dönem:

Bir yazı geldi bana UTEAK'tan, “böyle bir ziyaret ekibinde görev almak ister misiniz?” diye.

Önce bir hoşlandım, gurur duydum, “Tabii, memnuniyetle” dedim. Hemen arkasından da “neden ben?” diye sordum. Ardından düşündüm. Çok uzun zamandan beri eğitimle ilgili görevlerde bulundum. Bizim fakültemizde koordinatörlükten başlayıp, sonra Tolga Hocamla dekan yardımcılığı döneminde eğitimle ilgili çok başarılı çalışmalarımız var. Tıp Bayramlarında Tabip Odası'nın etkinliklerinde hep eğitimin içinde bulunmuş birisi olarak böyle bir görev almanın doğru olacağına karar verdim. ‘Daha başka kimler varmış’ diye araştırdım. Tamam, hep karşılaştığım insanlar, hepsi eğitimle ilgili kişiler. Ben de onlarla birlikte çalışacağım için hoşuma gitti.

Ama ben ne yapacağım? Bunun için bir eğitim lazım. UTEAK sonrası dönem de burada başlıyor: Zaten UTEAK ta bunu düşünmüş ve ziyaret ekibine katılacak olanları, İstanbul/Yeditepe Üniversitesi kampüsünde çok iyi düzenlenmiş, planlanmış, geniş kapsamlı iki günlük bir tanıtım, bilgilendirme ve eğitim toplantısına dahil etti. Burada “amaç ne, misyon ne ve (Mehmet Ali'nin söylediği gibi) bir ziyaret ekibi nasıl olur, yaklaşımımız ne olmalıdır” diye aslında bildiklerimizi tekrarlayan ve bizi bir anlamda stan-

dardize eden de bir toplantı yaptık. Marmara'ya gelen ekip tesadüfen yargılamayan, iyi niyetli olan kişilerden oluşmamıştı. Aslında bütün ekipler gerçekten tarafsız olmak ve kimseyi başkasıyla karşılaştırma yapmamak üzere yola çıktılar.

O iki günlük tanışmada tesadüfi olarak küçük gruplar oldu ve bu standartlar üzerinde çalıştık. Peki, bu ziyaret ekipleri nasıl belirlendi? Öncelikle her ziyaret ekibinde bir dahili tıp, bir cerrahi tıp, bir temel tıp ve bir tıp eğitiminden kişiler olması gerekiyordu. Ayrıca bir de yöneticinin bulunması şarttı. Sanırım bir rektör ve diğer dekanlar vardı. Bizim üzerlerimizde tanıtıcı kimliklerimiz vardı ve kişiler onların arkasına çıkar ilişkileri olabilecek fakülteleri yazdılar. Örneğin ben Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunuydum. Oradaki başhekim ve çalışan birçok insan benim arkadaşım. O nedenle Ege'ye gitmek istemediğimi yazdım. Marmara'ya da gidemem doğal olarak. Marmara'yı da eledim. Herkes böyle kendi isimlerini temel tıp torbasına koydu. Bir tane de yönetici torbası vardı. Tolga Hocam yönetici torbasından çıktığı için, o ekipteki cerrahi tıp torbası çekilmedi.

Böylece 3 tane dahili, cerrahi, temel tıptan ekip oluştuktan sonra tıp eğitiminden de 1 kişi seçildi. Bir de o fakültenin raportörü kimse o da ekibin 5. üyesi olarak belirlenmiş oldu. Böylece ekip oluşturuldu. Bize bir 12 maddelik “ziyaret ekip kuralları bildiri-mi” imzalatırıldı. Buna göre “UTEAK çalışanları

tüm çıkar çatışmalarından kaçınır ve böyle bir çıkar çatışması fark ettiklerinde UTEAK'ı bilgilendirirler" denildi. "Raporlarda yeralan bilgiler paylaşılamaz" denildi. Yine "akreditasyon sürecinde tarafsız ve her türlü eşitsizliğe karşı olmaları" söylendi.

Bu da bizim aynı şekilde hangi fakültede çıkar ilişkimiz olup olmadığını yazmamızı gerektirdi.

Örneğin bunu o kadar içselleştirmişim ki, eve gidince "nasıl gitti, kim çıktı" diye kimseye bir laf anlatmadım. "Ben Akdeniz'e gideceğim" fikrini ne fakültede paylaştım, ne evde eşime söyleyebildim. Çünkü bize dersteki eğitim sırasında bunun belli olmaması için paylaşmamamız gerektiği belirtilmişti. Nedenine gelince dekanların bu listeyi bir anda kabul ya da reddetme hakkı var. Belki Akdeniz Üniversitesi "ben bu üyeyi istemiyorum" diyebilirdi. Ancak bu 2 günlük eğitim sürecinde ekiplerin belirlenmesi ve verilen bilgilerin üzerinden geçmek bize yeterli olmadı. Ankara ve İzmir'de iki ayrı yerde eğitim toplantısı yapıldı. Burada ziyaret ekiplerinin kullanacakları rapor hazırlama ve öz değerlendirme kılavuzlarının üzerinden geçildi, çalışıldı.

Arkasından ziyaret ekipleri belli olduğu için cevap geldi dekanlıklardan, bizim ekip kabul olmuş. Ekip başkanımız belli oldu. Ekip başkanı ekibe "öz değerlendirme raporları okuyor musunuz?" diye sordu. "Okuyoruz" dedik. Tam 171 sayfaydı. Bizim kitapçığımız küçüktü ama inanılmaz pdf çıktıları, klasörleri ve ekleri vardı.

Standartları karşılama kısımlarını okumamızı istemişti.

Ekip başkanımız "bunlarla bir ön değerlendirme yapmanız gerekiyor. Bunu yaptınız mı" diye soruyordu. Sonra fakülte sekreteriyle haberleşmek ve bir seyahat planı yapmamız istendi. Pazar günü öğleden sonra gittik, Bu arada kurum ziyareti ve rapor hazırlama kılavuzuyla ilgili Ankara ve İzmir toplantılarından sonra durmadan yeni sürümler çıktı. Bir sürüm geliyor, print out alıyorum. Bir bakıyorum, İz-

mir'den yeniden düzenlenmiş bir sürüm daha, 4.2. Sonuçta hepsi tamamlandı. Artık ziyaret sürecine geldik: Aslında bir yere gidiyoruz, bir ekiple karşılaşacağız. Onlar da bizden çekiniyor. Bizde de daha belirgin şekilde tedirginlik var. Ama bütün bunları eriten bir ilk karşılaşma ve tanışma. O anda eski dekan, yeni dekan bir aradaydı. Bize "görüşme yapılacak öğretim üyelerinden 30 kişilik bir listesi isteyin. Yine öğrenci listesi isteyin. Bu iki listenin içinden görüşme yapılacak kişileri belirleyin" denildi. İlk tanıştığımız akşam isimleri getirdiler. Biz de onların içinden "bu kişilerin olmasını istiyoruz" diye belirttik. Bu tamamen randomize yapılmış, rastgele bir seçme idi. Ama temel tıptan, dahili tıptan, cerrahi tıptan olmasına dikkat etik ve bunları eşit dağıttık. Ardından yemek öncesi bize hazırlanmış olan misafirhanede yaklaşık 4 günlük ağır çalışma koşullarına başladık. Ben aslında hep okuyan, yazan, gece de oturup çalışan bir insanım. Ama hayatımda bu kadar yoğun, bu kadar ağır çalışmadım. Gerçekten hiç bu kadar sorumluluk hissetmedim. Gece yarısına kadar rapor hazırlamaktan bitkin, saat 12'de yatağa yapışıp kaldığım bir 4 gün oldu. Ama çok iyi tarafları da vardı. Bu kadar yoğun çalışmanın yanında sorunları paylaştık, birlikte görüşme sorularını hazırladık. Aslında öğretim üleriyle, öğrencilerle neler konuşacağımızla ilgili bütün bilgiler çok net bir şekilde hazırlanmıştı ve bunlara ait ipuçları elimizde vardı. Ama özdeğerleme raporlarına bakarak bizim özelliklerle sormamız gerekenleri çıkarttık.

Belki o kılavuz, üstümüze hiç durmadan sürüm raporu yükü getirmişti ama ziyaretin her anını sürekli planlamış olması çok iyiydi, çok detaylıydı. Bu kadar detaylı olması aslında bize yük getiriyordu. Sürekli geceleri okumak, (öncesinde de okuduk ama) raporlama yapmak gerekiyordu. Ama hiçbir şey eksik kalmamış diye bir güvenlik içinde hissettik kendimizi. Bir yandan da standarttı. Bizde ne yapılıyorsa Ege Tıp'ta da, Marmara'da da onu yapıyorlar diye bir güvencemiz vardı. Hatta ben öğretim üyelerinin değer-

lendirmelerini yaparken, ‘aynı saatlerde Marmara’da da şimdi bunun üzerinde çalışıyorlar’ şeklinde düşünüp, bittikten sonra telefona sarılarak “sizininki nasıl gelişti” diye soruyordum. Dolayısıyla her şeyin aynı anda, aynı şekilde olduğunu bilmek te kendinizi iyi hissettiriyor. Aslında. 3 yıl sonra ya da daha sonra yeni ziyaretler gerçekleştiğinde de benzer olguların olacağını bilmek te gene güzel bir duygu yaratıyor. Her şeyin yazılı belgeye dayalı, her konuda raporların isteniyor olması ve her bilginin bu şekilde garanti altına alınması herkese güven veriyor. Şimdi ziyaret dekanlıkla değil, fakültenin hazırladığı bir briefing ekibi başladı. ÖD Komite Başkanı sunumu yaptı. Büyük bir salonda çok sayıda öğretim üyesinin “bizi kim ziyarete gelmiş” merakıyla katıldığı bir toplantıydı ve sunumdan sonra onların çoğu kayboldu.

Burada ziyaret ekibinin hiçbir fonksiyonu yok, tamamen inaktif pozisyonda.

Sonra dekanla görüşmemiz oldu. Rektör ziyareti vardı.

Rektör ziyareti, bence bizim en odak dışı faaliyeti-mizdi. Belki birçok fakültede, başka üniversitelerde olabilir ama Akdeniz Üniversitesinde tıp dışı bir rektör olması nedeniyle olayın nerede geçtiğinin farkında değildi rektör. Bize biraz önce konuşma yapan ÖD komite başkanının anlattıklarını tekrarladi. Biz de dinledik ve “çok teşekkür ederiz” deyip kalktık. Tüm öğretim üyeleriyle tek tek eğitimleri ve bizim hazırladığımız sorularla ilgili karşılıklı bilgi alışverişinde bulunduk. Epey uzun sürdü o. Hatta bizim akşamdan çıkarttığımız eksikleri vardı, tamamını eklememişler. Web sayfası açılmıyordu. Hemen emirler verildi, onlar getirildi.

Öğrenci işleri sorumlularıyla görüşmeler oldu. “Sorularınız nasıl saklanıyor, nasıl güvenlik sağlanıyor” şeklinde sorularımız oldu. Akdeniz Üniversitesinin çok ilginç uygulamalarını öğrendik. Örneğin bütün öğretim üyeleri, ders programlarını yaz döneminden öğrenci işleri bürosuna gelip veriyorlarmış. Böyle il-

ginç şeyler öğrendik. Öğrenci işleri personelinin bir-biriyle çok iyi, uyumla çalıştığını hayretler içinde gördüm, izledim ve kıskandım.

Eğitim ortamlarını gördük. Akdeniz Üniversitesi çok büyük bir kampus. Her okullarının olduğu alanları, acil servislerini, hastanenin farklı yerlerini görene kadar, o ilk gün inanılmaz yorucuydu. Gez, gez, bitmedi Akdeniz Üniversitesi. Akşam bunları hem kontrol etmek, rapora oturtmak, hem de ertesi güne hazırlık yapmak gerçekten çok uzun bir zaman aldı. Sanırım o gece saat 01’de falan bitti işimiz. Sonra öğretim üyeleri seçmiştik 15 kişi olsun diye. Ama çağrı yapılmayan öğretim üyelerinden de gelmek isteyenler olmuş

Benim dikkatimi çeken öğretim üyelerinin çok iyi bir birliktelikleri vardı. Ya da bize öyle gösterdiler. Bir kere eğitime çok gönül vermiş bir şekildeydiler. Onlarda PDO okulları diye bir yapılanma var ve bu okullara katılmakla ilgili çok önemli problemler söz konusu. Kişiler derslerini çok sıkı çalışıyorlar. Soruyorlar, “sizde bu saatleri azaltmak çok büyük bir mesele iken, PDO okuluna gelmekten de kaçınıyoruz” diyor öğrenciler. Ama ‘PDO okuluna gelmeyen var mı?’ diye soru yönelttiğimizde, “mahalle baskısı gibi bir şey hayatta olmadı. Bir kere belki olmuştur. Zaten kongre falan vardı galiba, yerine birisini yollamıştı” diye hatırladılar. Bu da kıskandığım deneyimlerden bir tanesi idi. Öğrencilerle yine uzun karşılıklı konuşmalar gerçekleşti, orada da farklı paylaşımlar oldu. Bizler ayrı ayrı sorular çıkartmıştık, öğrencilere sırayla o hazırladığımız soruları yönelttik. Çünkü raporda bazı şeyler çok ideal gibi ya da eksikmiş gibi gözükebiliyor. Ama öğrencilere yönelterek bunları çok daha net bir biçimde anlatabiliyorsunuz. Hatta şimdi soruyu tam hatırlayamıyorum ama öğrencinin birisi “hocam bizi ters köşeye yatırmak mı istiyorsunuz?” şeklinde bir soru sormuştu. Tabii ki öyle bir amacım yoktu ama onlar fakültelerini korumak amacıyla hazırlıklı gelmişlerdi. İkinci günde öğrenci temsilcileri ve araştırma görevlileriyle bir

toplantı vardı. Araştırma görevlilerinde hem doktora, hem de uzmanlık yapanların birarada olduğu böyle bir grup şeklinde hazırlanmıştı. Aslında ziyaret ekibi toplantıları gün içine konulmuştu. Ama gün içinde olanlar genelde gecelere kaldı. Ama asıl raporu hazırlamak için son toplantımız orada yapıldı. Bir çıkış bildirim raporu hazırlamamız ve o fakültenin güçlü yönleri, zayıf yönleri ve de öneriler şeklinde bu standartlarla ilgili ana hatları belirtilmemiz istenmişti. Ancak UTEAK bunu söyleyeceği için çıkış bildiriminde genel bir sonuç söylenmemesi ve başkanın bunu dar bir katılım toplantısında açıklaması gerekiyordu. Biz de öyle yaptık zaten. Ziyaret sonrasında ise raporlar, formlar doldurduk. Örneğin “fakülte bizi nasıl karşıladı?” diye onlara geri bildirimde bulunduk.

Fakülte de bizimle ilgili geri bildirim doldurdu, “bizler nasıl davrandık onlara? diye. Sonradan yine İzmir’de bir geri bildirim toplantısı yapıldı. Ben ona katılamadım ama görüşlerimi bildirmiştim.

Bence UTEAK, bu ziyaretle ilgili çok başarılı bir hazırlık yapmıştı. Her şeyi çok ince ince düşünmüştü. Formlar detaylı ve adım adım yönlendirici şekilde hazırlanmıştı. Raporlamada çok kolaylık sağladı bu formlar.

Örneğin Akdeniz Üniversitesinde klinik eğitimde bir takım standartların iyileştirilmesi ilgili iyi örnekler gördüm. Onları geldim, anlattım. O fakültelere verdiğimiz geri bildirimler faydalı olabilir. “Niye biz yabancı dilde eğitim yapmıyoruz?” diye isyan eden öğrenciler vardı.

Orada “yabancı dilde eğitim hiç te iyi bir yöntem değil. Biz yapıyoruz ama keşke yapmasak diyoruz” diye çok basitçe dışarıdan bir ses bunu söyleyince öğrenci çok ikna oldu ve o fikrinden vazgeçti. Böyle paylaşımların da faydalı olduğunu düşünüyorum. Dış görünüş, güven çok önemli.

Mehmet Ali de söyledi. “Kendiniz bir şeyler yapmak istiyorsunuz. Literatürü bunu söylüyor, böyle yap-

manız lazım. Ders saatlerini azaltmanız, öğrencilere boş zaman ayırmanız lazım. Olmuyor ama akreditasyon kurulunun sonuçlarına göre bunu yapmak gerekiyor” dediğiniz zaman bazı gelişmeleri gerçekleştirmek belki daha kolay olabilecek. Bu ziyaret ekiplerinin gördüğü, paylaştığı birçok olumlu yapıyı kurumlarına taşımak olanağımız olacak. Bunu da önemli bir bilgi olarak düşünüyorum. Eğitimde dil birliğini oluşturmak açısından yine bu yazdıklarımın önemli olduğunu gördüm. Aslında eğitimle ilgili bu yapılara bakınca yolun sonu görünmezmiş gibi geliyor. Ama bir yandan da eğitimdeki bu yeni yapılanma, çevreyle uğraşmakla gibi.

Toprakla uğraşıyorsunuz. Bir yandan zararlı otlar, böcekler çıkıyor. Sanki hiçbir şey yokmuş gibi oluyor. Ama sonra bir bakıyorsunuz tohum yeşermiş, çiçekler çıkmış. Öyle güzel bitkiler yetişmiş ki. Ancak bir başka yerden ya da yurt dışından alıp o çiçeği ko-yamazsınız. Kendimize ait bahçemiz, bizim öz çiçeklerimiz olması lazım, UTEAK’la da böyle olacak ve bizleri iyi bir yerlere getirecek diye düşünüyorum.

Bizler yolu da açtık. Böyle güzel bir yolumuz var artık.

SORU - CEVAP - TARTIŞMA

KATILIMCI: UTEAK'ın YÖK düzeyinde ya da uluslararası tanınırlığı var mı?

DR. SİBEL KALAÇA

Şu anda Yüksek Öğrenim Kurumu'nun altında "YÖ-DEK - Akreditasyon" diye bir alt birim var. Zaten dernek haline gelebilmek için hep oraya gidip geliyorsunuz

DR. TOLGA DAĞLI

O konuda Avrupa, Amerika gibi birkaç yerde tanınırlık açısından bazı adımlar Kurul tarafından atıldı.

DR. SİBEL KALAÇA

Evet. Çalışmamız arasında o da var.

KATILIMCI

Şimdi siz bu öz değerlendirme raporunu yeni hastaneye taşınmadan önce yaptınız. Ama ziyaret yeni hastaneye oldu. Yeni hastaneye geçtikten sonra hem fiziki koşullar, hem sağlık bakanlığına bağlanmayı bekleme falan derken, mesai saatleri içerisinde bizzat yapılmaması için bazı baskıların vs olduğunu duyduk.

O öz değerlendirme raporu bunlardan etkilendi mi? Daha doğrusu ziyaret sürecine bunun nasıl bir etkisi oldu?

DR. MEHMET ALİ GÜLPINAR

Zaten ziyaret ekibi gelmeden önce yeni durumla ve

hastaneyle ilgili ikinci ek raporu bu amaçla hazırladık ve bunu Kurum istemeden yaptık.

KATILIMCI

Sağlık Bakanlığına tıp fakülteleri hastanelerinin bağlanma sürecinde değişik bilgiler var. Bugüne kadar olan yerler zaten sağlık bakanlığının kontrolüne girecekmiş gibi görünüyor. Marmara farklı bir model. Bu model açısından da performans nedeniyle müdahale ederlerse ne olacak falan gibi sorular var.

Ayrıca fakülte hastaneleri sağlık bakanlığına bağlanmalı mı - bağlanmamalı mı gibi eleştirel bir bakış açısı olabilir. Çünkü bakanlığa bağlandığınızda gerçekten bu bilgi olarak tam bir netlik kazanırsa, siz o zaman yaptıklarınızı uygulayabilecek ortam bulabilecek misiniz? Bazı baskılara maruz kalacak mısınız? Tıp eğitiminin standartlarını koyduktan sonra kamu hastanelerinin entegre olması söz konusu olacak mı? Bu konuda bir sürü sorun var gerçekten.

DR. MEHMET ALİ GÜLPINAR

Tabii o konuda bilgilerimiz yok ama bazı çıkarımlarımız var. Birincisi. Bizim ziyaret ekibi, bu bahsettiğiniz konulardan dolayı ekstra bir yükümlülükle geldiler. İkincisi. Kurulun taslağında "fakülte dekanıyla 30 dakikalık bir görüşme yapılır" şartı var.

Ne konuşulduğu hakkında bir bilginiz yok ama raporla ilgili olduğunu biliyorum. Çünkü önemli ve

Türkiye için verilen bir karar bu anlamda. Aslında ziyaret ekibi o açıdan da böyle kriterler arasında olmalı diye düşünüyorum.

KATILIMCI

Sağlık Bakanlığına bağlanma sürecinin getireceği olumsuzlukları tahmin edebiliyoruz. Çünkü belirtileri var.

Mesela “eğitim ve araştırma hastanelerinde mesai saatleri dışında eğitim yapılacaktır” şeklinde tebligatları var. Şimdi düşünün, sağlık bakanlığına bağlanmış bir üniversite hastanesi, bakanlığın kurallarıyla yönetiliyor. Eğitimin mezuniyet öncesi aşamada çok ciddi zarar görmesi söz konusu olacak.

DR. SİBEL KALAÇA

Genel olarak Türkiye’deki tıp fakültelerini düşündüğümüzde “olsa ne iyi olur” diyoruz ama tüm standartların karşılanmasını da beklemiyoruz. Ancak bazı tıp fakülteleri, bunları şu anda karşılamış durumda. Bu durumda ekstra bir ödül yok ama bunun ne kadar pozitif ve iyi bir yapı olduğunun farkında oluyor Kurul. Bunu fakülteye anlatan bir geri bildirim veriliyor ve bu da o kuruma büyük bir moral oluyor.

Şimdi “standardizasyon” deyince ‘herkes şöyle olsun’ gibi anlaşılmasın. Kesinlikle tek tip bir tıp fakültesinden bahsedilmiyor. Yalnız bugün bütün dünyadaki tıp eğitimi bir literatür takip ediyor ve şu andaki mevcut durumda iyi olan ne ise onlar kadar standart olması arzulaniyor. Mesela entegrasyon – temel standart olabilir. Ama bu entegrasyonda da tek tip ve şöyle bir şey olsun diye bir kural yok.

DR. MEHMET ALİ GÜLPINAR

Öncelikle bir öz değerlendirme komitesi kuruldu. (Daha sonra çalışma grupları oluşturuldu. Ardından o çalışma gruplarından gelen raporları birleştirerek özdeğerlendirmeyi tamamlamış olduk.

DR. SİBEL KALAÇA

Öz değerlendirme raporunu hazırlayacak komitenin

içinde kimlerin olması gerektiğiyle ilgili de minimum standartlar var: “Mutlaka öğrencileri dahil edin” diyor. Ama her fakülte buna kendisi karar veriyor.

Aslında öz değerlendirme raporunun temel noktası, bu komitenin nasıl oluşturulduğudur. Ama benim gördüğüm bazı fakültelerde bu komitelere dekan karar verdi. Bu konuda yöntem kuruma ait. Aslında o kişilerin nasıl belirlendiği önemli. Çünkü gönüllü olarak çalışmak isteyenlerle ve olabildiğince geniş katılım olması da çok olumlu diye düşünüyorum.

Aslında bu UTEAK süreci, bize bir katkı sağladı.

“Böyle bir akreditasyon olacak, ekip gelecek, eğitim ortamlarının çok daha iyi olması lazım falan” deyip herkes çok çaba sarf etti. Fakülte de bize çok büyük destek sağladı. Şu anda eski Marmara’da olduğundan çok daha iyi durumdayız. Özellikle eğitim ortamlarından öğrencilerimiz çok daha memnunar. Hakikaten çok daha güzel ve denize nazır salonlarımız, geniş mekanlarımız, akıllı tahtalarımız falan var. Hepsini de havuz şeklinde Bakanlığa aldırдық.

DR. BERRAK YEĞEN

Ek protokolün eğitim tarafı ilgili bir tarafı yok.

KATILIMCI

Üniversitelerde performans sağlık bakanlığının kurallarına uygun çalışacak.

Yönetmelikte yayınlanan performans dayalı çalışma modeli getirildi, A – B – C – D – E diye maddeler var.

DR. ZEYNEP SOLAKOĞLU

Biz İstanbul Tıp Fakültesi olarak başlangıçta nereden bakıyoruz?

Aslında burada yönetimden bir kişinin bulunup bunu cevaplaması daha doğru olurdu.

İstanbul Tıp Fakültesi, UTEAK süreçlerine katılım için ekip olarak 5 öğretim üyesi seçildik.

Erbuğ Bey ve ben, belirlenen ziyaret Komitesinde

yer aldık. Erbuğ Hoca eski bir yönetici olması nedeniyle ekip başkanı olarak farklı kurumları ziyaret ettik.

Dolayısıyla kurumumuz, UTEAK çalışmaları içerisinde başlangıçtan itibaren mesuliyet yüklenen ve gelişmekte olan bu sürece katılım sağlayan bir yapıda oldu.

UTEAK'a başvuru konusunda 2 yıl önce işbaşına gelen dekan, dekan yardımcısı ekiple birlikte 2008 yönetmeliğinin çıkmasından sonra biz yoğun bir tartışma sürecine de başladık.

Çünkü 2008 yönetmeliği, UTEAK'ın temel standartlarından bir tanesi olan tıp eğitimi entegrasyonunu da tanımlamış durumda. Orada "yatay ve dikey tıp eğitimi entegrasyonu sağlanmalıdır" diyor.

UTEAK'a başvurudaki temel standartlara en büyük uyumsuzluğumuz, bizim entegrasyonumuzun olmayışı idi. Geri kalan standartlar için 2009 yılının Aralık ayında yaptığımız toplantıda aslında UTEAK standartlarını önümüze koyduk, "var - yok" diye bir listeleme çıkarttık.

- 1- Listeleme de önümüze çıkan en temel eksik entegrasyonumuz yok.
- 2- Öğrenciyi ölçme ve derecelendirme yeterince hedef odaklı değil. Çok subjektif değerlendirmeler var.
- 3- Program değerlendirmesi konusunda hiçbir yapılanmamız yok.
- 4- Öğrenci, tüm bu eğitim kurumları vs yeterli değil, bu noktada yetersiz.

Genişletilmiş tıp öğretimi ana komisyonunun toplantısından temel eksiklerimizin bunlar olduğu konusunda bir görüş birliği çıkmıştı.

Kurum olarak şu anda biz "UTEAK'a başvuralım" kararını almış değiliz.

Entegrasyon çalışmalarıyla ilgili süreç, 16 alt çalışma grubunda tek tek ve çok kapsamlı olarak tartışılıyor, Ama netleşmiş kararlar yok.

Ama şuna inanıyorum: Türkiye'nin en köklü kurumu, tıp eğitiminin anasıyız. Dolayısıyla biz akreditasyona başvurmazsak, kurumumuz için haksızlık olacak diye düşünüyorum. Tabii bunun sınıflandırılması, ayrıntıların tartışılması ve sürecin tüm öğretim üyeleri tarafından desteklenmesi gerekiyor. Burada şu anda sağlık alanında yaşanmakta olan sağlıkta dönüşüm programıyla ilgili çıkan yasalara vs kurumun içinde çok ciddi güvensizlik var. Bakanlığının yönelik bir güvensizlik söz konusu. Aynı zamanda kendi kurumumuzun bizzat üst düzey yöneticilerine de belli bir güvensizlik var. Eğitimdeki yenilenme süreciyle yönetimdeki değişim süreci, açıkçası bu iki sürecin birbiriyle özdeş algılanmasına yol açtı.

Dolayısıyla şöyle sorular geliyor: "Çok köklü, sağlam bir Cumhuriyet kurumu olan İstanbul Tıp Fakültesi'ndeki eğitimi bu şekilde değiştirmeye mi çalışıyorsunuz? Bu kurumun aleyhine bir durumdur. Bu kurumu çökertmeye mi çalışıyorsunuz?"

Böyle suçlamalarla arka planda bu sürecin baltalanmasını ya da öyle algıların olmasını bir talihsizlik olarak düşünüyorum. Yola çıkış gerekçemiz hiçbir şekilde bu yönetmelik dışında değil, bundan önceki yönetimin yönetmeliği. Ancak bu güvensizlik ortamı, fakültenin bu alanda biraz daha güçlü yürümesini engelleyen bir yapı oluşturuyor. Tabii Erbuğ Hoca'nın söylediği çok köklü ve gelenekleri içselleştirmiş bir kurum olmamız nedeniyle de bir sıkıntı var.

Bugün Selma Hoca da "Ben 30 yıldır öğretim üyesi olarak kendi alanım adına düşünmeye alışmışım. Siz entegrasyon diyorsunuz, ben anlamıyorum. Nasıl bir iş yapacağımızı bilmiyorum diyordu. Aslında bu haklı bir itiraz. Çünkü kurum olarak öyle deneyimlerimiz yok. Belki bu oluşumu biraz daha zamana yayarak ve ne demek istendiğini somut örneklerle daha iyi anlatabilmeye ihtiyacımız var..

Klinikte öğrenci sayımız çok çok ciddi bir sorun. Herhalde Türkiye’de bir sınıfta 500 öğrencisi bulunan tek fakülteyiz. . Bir de Hacettepe’de var galiba. Tekrar 470 öğrenci geldi birinci sınıfımıza. “Tıbbi kompozisyon yazma” diye ikinci sınıfta bir uygulama var. Şimdiye kadar 60 öğretim üyesine birkaç grup göndererek idare edebiliyorduk küçük çalışma halinde.

Ama 500 öğrenciyi ben kaç öğretim üyesine bölebilirim? 3’e de bölsem olmuyor. Şaşırdım, kaldım. Herhalde o dersi kapatacağım, yapacak hiçbir şey yok. Çünkü sınıf yoğunluğu gerçekten çok fazla.

Örneğin beceri laboratuvarı tanıtım dersinde bir anfi-de, üst üste ders yaptık, öğrenciler merdivenlere oturdular. Her tıbbı başlayan bu görüntüden utanıyor açıkçası. Bunlar bizim akredite olmamızı engelleyen çok ciddi sorunlar.

DR. TOLGA DAĞLI

Hepinize katkılarınız için teşekkür ediyorum.

YÜZLEŞME

MODERATÖR

Prof. Dr. Doğan Şahin

KONUŞMACILAR

Kollektif Travma Öyküleri; Gölgesi Bizde Yadigar Kalan!

Bülent Somay

Bilgi Üniversitesi Öğr. Üyesi

İade-i İtibar, Özür ve Telafi, Yüzleşme...

Celalettin Can

78'liler Girişimi Sözcüsü

Gerçekleri Arama ve Adalet Komiyonu Pratikleri Eşliğinde Hakikat/Onarıcı Adalet...

Yrd. Doç. Dr. Murat Paker

Bilgi Üniversitesi Öğr. Üyesi

Bir Onarma Ritüeli Olarak Bellek Odalarının İzinde, Unutarak, Hatırlayarak...

Uzm. Dr. Saffet Murat Tura

Toplumsal Travmalarımızın Yanıbaşında Dün, Bugün ve Gelecek...

Prof. Dr. Nazan Üstündağ

Boğaziçi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Yüzleşme

DR. CANEL BİNGÖL

Hepiniz hoş geldiniz. İnsan Hakları Komisyon olarak bu seneki panelin konusunu “Yüzleşme” olarak belirledik. Yüzleşmenin bir türü geçmişe yönelik olarak onu yeniden yaşamak mümkün mü?” sorusundan sonra geride bıraktıklarıyla tortusu damarlarına kadar işlemiş, sakatlanmış bir bireyin içinde sürdürmekteyiz yaşantılarımızı belki de. . . Yüzleşme, bir hesaplaşma dönemi midir, yoksa bir özür ve telafi pratiği midir? Çok değerli katılımcılarımız var. Şimdi sözü moderatör Doğan Şahin’e bırakıyorum.

PROF. DR. DOĞAN ŞAHİN

Efendim hepiniz hoş geldiniz. Çok güzel bir konu. Ama yüzleşme, “çabukça şöyledir” diye karar verilebilecek bir konu değil. Genellikle de meseleye daha çok milletçe başkalarına yaptığımız kötülükleri fark etmek gibi bakılıyor. Diğer taraftan herkesin kendi yaşadığı acılarla yüzleşmesi de o kadar kolay bir iş değil.

Biz her zaman kuyruğu dik tutmaya çalışan bir milletiz. Ne kimseye kötü bir şey yaparız, ne de bizim başımıza kötü bir olay gelmiştir. Başımıza kötü şeyler gelse bile onlardan etkilenmeyiz. Asker doğarız.

Murat’la beraber birkaç işkence araştırması yapmıştık. İnsanlar işkenceden etkilendiklerini bile kendi kendilerine itiraf etmekte çok ciddi zorlanıyorlardı.

Düşsek bile bize bir şey olmaz, ağlamadan kalkarız. Böyle çok güçlü bir milletiz.

Bugün çok değerli konuşmacılarımız var. Onlardan feyz alacağız, konu biraz daha zihnimizde açılacak.

Ama panelistlere söz vermeden önce uzun süre İstanbul Tabip Odası ve Türk Tabipler Birliği Başkanlığı yapmış Hocamız Gencay Gürsoy’u dinleyelim istiyorum. O bir giriş yapsın, biz sonra arkasını getiririz.

DR. GENÇAY GÜRSOY

Sevgili arkadaşlar, bu mekanın eski ev sahibi olarak önce konuşmacılara, sonra sizlere hoş geldiniz diyorum. Ben buranın çok kalabalık olacağını umut ediyordum ama hekim eylemleri ile 14 Mart azizliğine uğradı galiba. Biraz tenhayız. Bir de Nevroz var. Konuşmacılar biraz eksik olacak, bir arkadaş o yüzden gelemedi. Bu arada Nevroz’unuzu da kutluyorum.

Yüzleşme, gerçekten zor bir konu.

Ancak Türkiye’nin bu işin üstesinden gelebileceği konusunda şimdilik çok umutlu değilim. Ama geçmişe oranla biraz mesafe kat ettiğimizi söyleyebiliriz. Çünkü bundan 5 sene önce böyle bir toplantıyı yapmak çok kolay olmazdı ve dışarıda (hekim arkadaşlar hatırlar) buradaki izleyici sayısı kadar polis olurdu. Kendi toplantılarımız bile polis gözetiminde yapılırdı. Hiç olmazsa bu anlamda biraz değişiklik var

diye düşünebiliriz.

Bugünkü konuşmacılardan en azından iki tanesi yakın geçmişimizin en deneyimli travmalarından, en önemli acılarından birini dillendirecekler sizlere. Ben de bu Çalışma Grubu'na kenarından, köşesinden yardımcı olmaya çalıştım. Ama asıl emeği veren arkadaşların bir kısmı burada, bir kısmı dışarıda. Diyarbakır Cezaevinde 1980 - 85 arasında yaşananları belgelemeye gayret ettiler. Ama bu çalışma, gerçekten çok emek isteyen ve görev yapan insanlar için de çok yıpratıcı, çok özel bir travmaya da yol açan bir çalışmaydı. Çünkü olağanüstü ağır işkence-ler görmüş insanları dinlemek ve bunları belgelemek başlı başına bir travma nedeni. Bunları zannediyorum Murat ayrıntılarıyla anlatacak.

Türkiye'nin daha yüzleşeceği çok konu var. Nereden başlamak lazım, onu da çok iyi bilmiyorum. Ama herhalde yine İttihat Terakkiden başlamak lazım.

Türkiye'deki asimilasyona İttihat Terakki gibi içinde gayri Müslimlerin de bulunduğu bir partinin üyeleri tarafından gizli toplantılarla daha 1908 öncesi dönemde karar verilmiştir. "Ermeniler bir biçimde bu ülkeden kovulacak. Arnavutlar, Çerkezler ve en başta Kürtler asimile edilecek, Kürt dili unutturulacak." Kürt dilinin unutturulması konusu, Türkiye'nin ilk sosyologu olarak bilinen ve anne tarafından Kürt olan Ziya Gökalp tarafından İttihat Terakki'de açıkça itiraf edilmiş, resmen söylenmiş, kararlaştırılmış ve onun çalışmaları yapılmıştır. Arkasından tehcir olayı. Yine ve halen yaşamakta olduğumuz büyük Kürt zulumu. Şu sırada oynayan Pres diye bir film var. Diyarbakır'da Özgür Gündem Gazetesinin uğradığı saldırıları anlatıyor.

Bunları bile henüz açıkça yazabilmiş değiliz.

O dönemin Cumhurbaşkanı Demirel, bugün bütün haşmetiyle itibarlı bir politikacı olarak aramızda dolaşıyor. Birbiri arkasına öldürülen gazetecilerle ilgili soru sorulduğu zaman "onlar militandı, gazeteci değildi. Üstelik sigortaları da yoktu" şeklinde bir söz

söylüyor. Bu ne anlama geliyor, bilmiyorum.

Sevgili arkadaşlar, sözü değerli panelistlere bırakmadan önce hepinize geldiğiniz için çok çok teşekkür ediyorum. Konuşmacılara tekrar teşekkür etmek istiyorum.

Kollektif Travma Öyküleri: Gölgesi Bizde Yadigar Kalan

Dr. Bülent Somay

Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Çok teşekkürler. Şimdi tek tek uğradığımız kişisel ya da toplu travmalarla nasıl başa çıkarız konusundan başlayayım diye düşündüm. Fakat bunları tek tek adlandırarak konuştuğum zaman her biri kendi içinde çok fazla kollara ayrılıyor.

Öte yandan Murat'ın da panelde olduğunu bildiğim için, bu konuyu birinci elden deneyimlemiş insanların anlatması daha iyi. Çünkü gazete haberleri ya da arkadaşlarının öykülerinden bilen insanların anlatması daha başka.

Dolayısıyla spesifik kitle travması öykülerine girmeyeceğim.

Genel olarak yüzleşirken neyle yüzleşiyoruz? Başımıza gelen özellikle bireysel ya da toplu travmaların altından kalkmanın yolları ne olabilir üzerinde duracağım.

Biz genellikle bu memlekette ağlamayız. Düşeriz, kalkarız ve bir şey olmadı falan deriz. Kişisel öykülerimize girmeyi de pek sevmeyiz. Ben severim halbuki.

O nedenle bir kişisel öyküyle başlayayım; 83'lü yıllarda annem üçüncü enfaktüsü geçirdi, Cerrahpaşa Kardiyoloji yoğun bakımda yatıyor. Ben de kapıdaki koltukta yarım uyukluyorum. Çünkü orada refakatçilerin kalabileceği bir yer yok. Eşim yanımda. Eşim bir noktada beni uyandırdı, sabah 04 falan. "Kalk" dedi. "Ne var?" dedim. "Kaybetmişiz" dedi.

Verdiğim cevabı çok iyi hatırlıyorum. "Yok, yok. Düzelir" dedim. Eşim tekrar "Bülent bak, şoka girmiş, çıkamamış. Kaybetmişiz" dedi. Ben yine "Yok, o sağlamdır, ona bir şey olmaz. Şimdi atlatır onu da" dedim. 15 dakika uğraşmış kız beni ikna etmek için. Ben şöyle bir tartışma bile getirmişim: "O doktordur, bilir işleri. O atlatmanın yolunu bulur." Tam ben ikna olduğum sırada zaten kadıncağızı çıkardılar.

Şimdi bu her travmayla karşılaştığımızda yaptığımız ilk davranışı ben orada çok iyi yapmışım: İnkâr.

Tahmin edebileceğiniz gibi son derece irrasyonel bir inkar. Tutacak yeri yok söylediklerimin. Orada getirdiğim bütün tartışmalar bir teybe alınsaydı eğer, herhalde ileride benimle dalga geçmek için kullanılabilirdi.

Başımıza bir olay geldiği zaman önce bir inkar ediyoruz: "Gelmedi aslında. Bir şey olmadı bana. Eşekten düştüm ama zaten inecektim" gibi.

Sonra devamı geldi bunun. Ben 2 sene kadar annem varmış ta tatile çıkmış gibi yaşadım. Elbette bunu etrafıma söylemiyorum, yoksa deli derler adama ve kapatırlar. Tabii ki annemi kaybettik. Cenazesi oldu, gömdük. Yok.

Ama biraz psikanaliz bilenlerimiz için durum şuydu: Ben maalesef tek erkek çocuğum ve orada fazla derin bir aşk hikayesi var. Dolayısıyla kabullenilmesi gerçekten çok güç bir kayıp. İkinci senenin sonunda

fark ettim ki “Bu tatil çok uzadı. Bu kadın gelmeyecek.” İşte artık orada kabullenmem gerekiyordu.

Tabii travmayla başa çıkmanın çeşitli yolları vardır; İnkarla başlar, arada öfke, pazarlık, hesaplaşma falan bir sürü duygu durumu olur. Ben o iki sene içinde bu aşamaların hepsinden geçtim. Ancak o iki senenin sonunda müthiş bir hipokondriasis atağına girdim. Çünkü o güne kadar kendi sağlığıyla hiç ilgilenmemiş, vücudunun var olup olmadığından habersiz, kendisini saf bir zihinden ibaret sanan ben birdenbire aklınıza gelecek bütün hastalıklara birden yakalandım. Çünkü annem doktordu ve iki sene öncesine kadar benim sağlığımla o ilgilenirdi. “Neyin var? Şuyn mu, buyun mu var? Şu testi yaptıralım. Bu ilacı al falan” derdi. Biraz da titiz ve üstüme düşen bir anneydi. İki sene kadar onun yokluğunu kabullenmedim. En sonunda kabullendiğim o anda da onun yerine geçmem ve bıraktığı işi artık benim devralmam gerekiyordu. Hipokondriasis da baş belası bir hastalıktır. Bir geldi mi bir daha gitmez. İdare etmeyi, kendinizi çok fazla ciddiye almayı, vehimlerinle biraz dalga geçmeyi, alay etmeyi öğrenirsiniz. Ama vehimler gelmeye devam eder. O da 25 sene oldu. Bu kadar zamandır da öyle götürüyorum işi.

Aslında bu kişisel travmalarla hepimiz uğraşıyoruz. Her birimizin hayatında en az birkaç örneği var bunun. Hepimiz çok kabaca inkarla başlayıp kabullenmeyle biten o süreçten geçiyoruz. Tabii ki herkeste bu süreçler farklı oluyor.

Ben ilk inkarı da, kabullenışı de çok abartmışım. Ama onu da benim tek oğlan çocuğu olmama verin.

Birincisi. Bu tür travmaları, böyle kayıp darbelerini topluca yaşadığımızda ne oluyor? Aynı süreçlerden geçiyor muyuz ya da bu süreçler benzer biçimler alıyor mu?

İkincisi. Kayıpla yüzleşmek ne demektir?

Bu konuda biraz teorik ifadeler kullanacağım. Emi-

nim benden sonra konuşacak arkadaşlarım bu söyleyeceklerimi kendi girecekleri özel örneklerle kolaylıkla bağlayacaklardır kabullenmek ya da iyileştirmek anlamında.

Benim son dönem tarihinde kısmen yakından izleyebildiğim birkaç tane toplu travma vakası var:

99 Ağustos’uyla başlayalım. Ama bizdeki depremin öyküsü o kadar bariz değildi. 12 sene oldu. Ama özellikle iki büyük travmada şunu gördük ki doğa olayları kendi başlarına değil, insan faktörüyle karıştıkları zaman büyük travmalar yaratabiliyor.

İşte Katrina. Bir kasırga geldi, New Orleans’ı vurdu. Şehri neredeyse düz etti ve oldukça yüksek sayıda insan öldü. Bu insanlık tarihinde görülmemiş bir olay değildi. Peki, o travmayı büyük bir travma yapan ve özellikle Amerikalıları ve Amerika’ya dışarıdan bakanları ciddi sorular sormaya yönelten konu neydi?

Tam o sırada Irak ve Afganistan’da dünyanın kaderini çizmeye çalışan o güçlü devlet, kendi toprakları üzerinde bir kasırganın (kasırgayı engelleyemezdi tabii) sonuçlarıyla başa çıkmayı beceremedi.

Evet, bir kasırga oldu ama yürümekte olan, adına uygarlık dediğimiz düzenin (ki uygarlığa ben kapitalizm demeyi tercih ediyorum. Çünkü şu anda uygarlığın aldığı tek biçim kapitalizm görülebilir dünyada) alt yapısı geçici bir süre için bile çöktüğünde insanların neye dönüştüğünü de gördük. Müthiş bir yağma, tecavüz ve keyfi öldürmeler başladı. Şimdi yağmayı anlayabilirsiniz. İnsanları kasırga vurmuş, aç kalıyor ya da fırsat bu fırsat diyor, dalıyor, sağ - solu yağmalıyorlar. Tecavüzü anlamak biraz daha zor. Çünkü kasırga şartlarında cinsel ihtiyaçları daha çok artmıyor erkeklerin. O tam biraz fırsat haline geliyor. Fakat esas problem şu: Öldürmelere ne diyeceğiz?

Üstelik işin acıklı tarafı şu: 9.11 sonrası yeni kurdukları bir polisiye sistem var. Oradan gönderilen kur-

tarma ekibindeki arkadaşların tetik parmakları gevşemiş, insan avlamışlar sağda – solda. “Şuralarda birileri yürüyor. Bunlar garanti yağmacıdır. Takır takır takır” diye öldürmüşler. En sonunda ortaya çıktı ki (fazla yayılmadı bu ama) Katrina’nın öldürdüğü insandan daha çoğunu bu kişiler öldürmüş.

Şimdi Japonya’ya bakıyoruz. 9 şiddetinde müthiş bir deprem, benzerine çok az rastlanır. Arkasından gelen Tsunami. Ada ülke, çok fazla kıyısı var.

Ama felaket, giderek başka bir yerde yoğunlaşıyor: Bir tane nükleer santral kurmuşlar ve o santral depremden o kadar kötü etkilenmiş ki, şimdi kendi yarattıkları Frankenstein yaratığıyla nasıl başa çıkacaklarını bilmiyorlar. “Betona mı gömelim, üzerine kum mu atalım?” diye düşünüyorlar.

Zaten Japonya küçük ve çok yoğun nüfuslu bir yer. Biraz daha devam ederse ne olacağı belli değil. Dolayısıyla o da doğal bir travma değil. Onun ucuna hemen bir insani travma ekleniyor.

Amerikan kültürü Katrina travmasıyla hala yüzleşebilmiş değil. Yüzleşmesinin tek yolu vardı: İnkar. Dolayısıyla Katrina’nın daha 10. gününde duruma hakim olmaya çalışan hükümet güçleri, insanları kurtarmaktan önce basını oradan çıkarmayı seçtiler, “Aman bu işe karışmayın” diye. Nitekim o ana kadar çok yaygın bir şekilde orada olup bitenler anlatılıyordu. Bunlar birdenbire durdu ve hemen arkasından da yalanlamalar başladı: “Yok canım, bu da çok abartıldı. Aslında öyle olmadı. Oradaki bilmem ne muhabirinin yanlış algısı falan” gibi. Bu söylemlerin hiç biri sonunda maddi yalanlamalar haline gelmedi. Fakat kamuoyunun vicdanında bırakılan iz, “Evet, Katrina’da birtakım kötülükler oldu. Ama bunları aslında biraz da basın abartmış. Çok ta büyötmeye gerek yokmuş” oldu. Şimdi geri dönüp baktığımızda görüyorsunuz, yalanlamaların hepsi yalan aslında. Orada ilk bir hafta sırasında basının anlattığı her şey doğru. Ama Amerikan toplumsal yapısı, tıpkı benim yaptığım gibi (dolayısıyla onları çok fazla suçlayacak

değilim, “Bakın, emperyalistler ne yapıyor falan diye) inkar etmiş. “Yok, yok. olmamıştır. Vallaha olmadı. Yok, o atlatır bunu.”

Şimdi Japonya’da da benzer bir inkar olacak. İnkar sürecine biz Türkiye’den başladık bile. Nükleer facia geliyor Japonya’da, biz de yeni nükleer santral kurmaya niyetlendik. “Bir dakika, hop” diyor birileri. Hemen çıkıyor bizimkiler, “Yok canım, o nükleerden falan değil. Yapmayın. Evine Aygaz tüpü de alma o zaman kardeşim. Yatırım dediğin riskli olur falan” diye inkara başlıyorlar. Hatta Başbakan’a göre biraz daha aklıselim sahibi olduğunu zannettiğim Cumhurbaşkanı da öyle değilmiş. O da benzer bir laf etti. Hakikaten örnek olmasından korkuyorum. Çünkü biz yaparsak çok iyisini yaparız onun. Şimdi bunları niye anlattım?

İster bireysel, ister komünal bir kayıp olsun, önce bir inkarla karşılaşır: “Ben onu kaybetmedim.” Freud’la başlayan, Lacan’la devam eden ve benim de önemseydiğim psikanaliz geleneği içinde bunun bir açıklaması vardır: Kayıp, “Ben bir şeye sahiptim ve onu kaybettim” duygusunu ortaya çıkarır. Oysa kayıp anında şunu fark ederiz: Ben o sahip olduğum şeye hiçbir zaman sahip değildim. O zaten yoktu ki. Biz bunu inkar ederiz.

Aslında ‘bir şey bende vardı ve onu kaybettim’i kabul etmek o kadar zor değildir. Vardı, kaybettim işte. Hepimiz bir gün toprak olacağız. Sevdiğim bir insan vardı, şimdi öldü. Bunu kabul etmek o kadar zor değil. Ama ‘ben ona sahiptim’i de kabul etmemiz lazım bu arada. Yine gerçek, büyük ve travmatik kayıplar bize şunu da gösteriyor: “Sen ona hiçbir zaman sahip değildin.”

Dolayısıyla yas ve melankoli arasındaki o gidiş – geliş en büyük sorun kaybın, aslında kayıp olmadığına fark edilmesi. Zaten hiçbir zaman sahip olunmamış bir şeye “ben ona sahibim” illizyonunun kırılıyor olması.

Büyük doğal felaketlerdeki insan unsurunu özellik-

le bu yüzden ortaya katmak gerektiğini düşünüyorum. Japonya’da şu oluyor, bu oluyor. Japonya’da zaten insanların hayatını sıfıra indirgeyerek ufak adanın ortalık yerine bilmem kaç nükleer bomba gücünde dev bir reaktörü koymuşsunuz. Bu oradaki insanların ihtiyaçlarını karşılamak için yapılıyor gibi görünse bile, aslında tam da yürümekte olan (sözüm ona uygarlık) kapitalist düzenin inanılmaz açgözlü enerji ihtiyacını desteklemeyi amaçlıyor. Bunu oraya diktiğiniz zaman insanların hayatını zaten sıfıra indirgemiş oluyorsunuz.

İşte facia burada: “Japonya, zaten bizim Japonyamız değildi kardeşim.” Aynı durum New Orleans için de geçerli. “Zaten bizim New Orleansımız değilmiş.”

Bunları ortaya çıkardığı için önemliydi.

Bizimki biraz daha dar yüzeyde olduğu için en sona sakladım. Biz bu travmayı nasıl yaşadık? “Bizi zamanında bütün o müteahhitler, şunlar, bunlar yemiştir. Gerçekten orada kaybetmişiz meseleyi. Biz sadece bunun ortaya çıkması için bir sarsıntı bekliyorduk. Yalova ya da İzmit bizimdi, şimdi kaybettik değil. Zaten bizim değilmiş ki.” Bu da bizde ancak melankoli yaratabilir.

Şimdi moda tabirle biz ona “depresyon” diyoruz.

Halbuki 19 yüzyıldakiler meseleyi daha iyi biliyorlarmış bizden ve depresyon gibi böyle daha bilimsel terimler yerine “melankoli” diyorlarmış.

Melankoli tam olarak nedir? Kara safra. Aslında tarihte bildiğimiz ilk doktorun uydurduğu bir terim, “kara safra.” İnsan bedeninde böyle bir şey yok ama o olduğunu varsaymış. İnsanlardaki kan, tükürük, safrayı tek tek biliyor ve bunların hangi hastalıklara yol açtığını söyleyebiliyor adamcağız. Fakat karalar bağlamış insanların arazlarını açıklayamadığı için demiş ki “Dördüncü bir şey daha var insan bedeninde, o da kara safra.” İşte o kara safra arttığı zaman oluyor bütün bunlar.

Dolayısıyla melankoli ya da kara safra, tam da bizim

varolduğunu sandığımız şeyin, olmadığını gördüğümüzde başımıza geliyor. Şimdi lafı arkadaşlarımızın diyebileceklerine getirerek bağlayayım.

Niye Diyarbakır Askeri Cezaevi yaşantısı bizim için korkunçtur? Çünkü “biz burayı uygar bir memleket zannediyorduk. Meğerse değilmiş.” Biz bunu gördüğümüz için, hala onun melankolisini yaşıyoruz.

Aslında 70’lerin deneyimleriyle biz şunu biliyorduk: “Bu ülkede tabii birbirimizi vurabiliriz. Haksız öldürmeler de olabilir. İnsanlar yazdıkları bir kitap yüzünden hapse de atılabilirler.”

Ama “bir etnik gruptan insanların hepsini birden bir yere tıkabilir, onları oradaki gardiyanların keyfine göre (belli bir planla bile değil) dövebilir, yaralayabilir, günlerce süründürebilir ve en sonunda öldürüp çöpe atabiliriz” şeklinde bir olayın olabileceğine inanmıyorduk. Ama oluyormuş.

Gene bir kayıp değildi Diyarbakır’da yaşananlar. Sadece hiç olmamış bir şeyin olduğunu fark ettik. Bizde o yokmuş zaten. 1970’lerin sonunda Bakırköylü bir delikanlı olarak benim Ermeni, Rum arkadaşlarım çoktu. Bakırköy, o zamanlar multikültürel bir ilçemizdi (artık hiç kalmamış). Ermeni arkadaşlarımla gayet iyi arkadaş olurdum, çok ta bir fark gözetmezdim. Sadece onların biraz fazla ürkek ve gergin olmasına anlam veremezdim. Mesela evlerine gittiğim zaman kendi aralarında Ermenice konuştuklarında, annenin Türkçeye geçip kaş – göz yapmasını çok anlamlandıramazdım. Çünkü hemen Türkçeye kaçarlardı ben varım diye. “Ermenice de konuşsunlar. Biz uygar bir ülkeyiz. Niye yapmıyorlar ki bunu?” diye düşünürdüm. 1915’ten haberim yoktu. Tarih kitapları yazmıyordu çünkü. Sonra bizim diplomatları öldürmeye başladı birtakım kötü Ermeniler. “Vay canına Biz ki Ermeni kardeşlerimize bu kadar iyi davranan bir ülkeyiz. Ben ki Ermeni arkadaşlarımı ne kadar severim. Bunlar niye bizim diplomatlarımızı öldürüyor?” demeye başladım.

1982 yılında Kanada’ya gittim ve orada birkaç Erme-

ni çocukla karşılaştım. Aynı üniversitedeydik ama benimle konuşmayı reddettiler. “Türküm” dediğim anda arkalarını dönüp gitmeye başladılar. Ben gene “O kadar da Ermeni sever biriyim ve bana bunu nasıl yapıyorlar?” diye düşünüyorum. Sonra yavaş okumaya başlayıp öğrendim ve neyi fark ettim?

İşte travma o. “Bir kayıp yoktu ortada. Zaten hiç olmamış bir olgu vardı.”

Aslında 1915’te ne olduğunu öğrenmek, benim için bir eksiği görmektir, bir kaybı değil. Hiç olmamış ki.

Aynı şekilde Onur Öymen adlı ne dediğini bilmez arkadaş ağzından kaçırmasa, Türkiye’de biz hala Der-sim’i tartışmıyor olabilirdik bugün. Yine “hiç olmamış” fark ettik. Biz hiçbir zaman Kürtlere “onlar bizim kardeşimiz ya da vatandaşımızmış” gibi davranmamışız ki zaten. O zaman 1980 - 85 artık bizim için şaşırılacak bir olgu olmaktan çıkıyor tabii. Sonuç olarak hiçbir zaman sahip olmadığımız bir şeyi kaybettiğimizi sanırsak onun yasını tutamayız. Sadece melankoliye ya da Aristoteles’in dediği gibi “beynimde ölü bir beden yaşıyor” hissine kapılabiliriz. Aslında daha çok öğrenme şansımızın olduğu, üzerimizdeki o bilgi baskısının kısmen de olsa kalktığı bu iletişim ve bilgi çağı denilen dönemin bize getirdiği şu oldu: Bir şey kazanmıyoruz.

Tam tersine daha çok bildikçe, daha çok öğrendikçe gerçekte hiçbir şeye hiçbir zaman sahip olmamış olduğumuzun farkına varıyoruz. O yüzden de giderek melankolik bir kültür oluyoruz. Sadece Türkiye’yi kastetmiyorum. Bütün dünya olarak giderek daha melankoliye sürükleniyoruz. Çünkü daha çok okudukça, daha çok bildikçe, bilgi - (malumat diyelim ona. Bilgi biraz daha bilgece bir terim) malumat daha çok dağıldıkça sürekli olarak hep o olduğunu sandığımız şeyin aslında olmamış olduğunu öğreniyoruz. Dolayısıyla bence önümüzdeki çağ, uzun bir melankoli çağı olacak.

Teşekkürler.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Feyz alacağımızı söylemişti, hakikaten de öyle oldu. Bülent, “kaybettiğimiz şeye sahip olmadığımızın idraki” diye travmanın önemli bir yanına değindi. Bu aslında bir ilerlemedir ve travmada belli bir aşamaya gelişliğimizi gösterir. Aslında travmayla başa çıkmanın bundan önce çok daha ilkel biçimleri vardı. Bu da çok olgun bir ilerleme sonrası ortaya çıkar. Tam çözümlendiği yer değil ama çözümlenmenin önemli bir noktası. Hakikaten ufkumuzu açtı.

Artık Süheyl Batum’un “Niye ordu kağıttan kaplanmı?” diye hayıflandığını daha iyi anladığımızı düşünüyorum. Şimdi sözü Hasan Erkul’a vereceğim. Kendisi 1978’liler Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi.

Türkiye Cumhuriyeti tarihi açısından oldukça zor ve acılı bir dönemini, en travmatik kuşağın yaşadıklarından yola çıkacak bize anlatacak. Umarım ki hepimiz metin bir şekilde dinleriz. Buyurun efendim.

İadei İtibar, Özür Ve Telafi, Yüzleşme

Hasan Erkul

1978'liler Vakfı Yönetim Kurulu Üyesi

Anıya dayalı çok bir şey anlatmayacağım aslında. Toplumların tarihinde de, bireylerin yaşamında da, siyasal rejimlerde de kırılmalar var. Geleneksel ister kötü, ister iyi gitsin, bu kırılmalara maruz kaldığı noktada tekrardan kendini ne şekilde var edeceğine dair zorlanmaya başlıyor. “Kırılma” sözcüğü üzerinden gidersek hem toplumsal, hem bireyler, süreçler açısından bu Türkiye’de ne olduğuna biraz daha iyi bakabiliriz.

Bu salonda 12 Eylül’den sonra ve önce doğanlar var.

12 Eylül rejimi geldiğinde Türkiye 45 milyon civarındaydı. 12 Eylül’den sonra ölenler ve sonra doğanlar da dahil zannedirim. 50 milyonluk bir nüfusu ilgilendiren bir süreçten bahsetmiş olacağız.

12 Eylül’den önce Türkiye nasıl bir ülkeydi?

Örneğin bir otomotiv fabrikası, işçiler var. Onlara solun, sosyalizmin, komünizmin ne olduğunu anlatıyoruz. İşçinin biri (aile Bulgaristan’dan göçmüş) “Bırak bunların hepsini. Komünizmde bir bakkal dükkanı olacak ama içinde bakkalcı olmayacak. Ne üretirsek gidip içine koyacağız, lazım olanı alıp çıkacağız. Ama bunu yapmak çok kolay değil” dedi. Bu, o zaman ortalama bir haldi.

Şimdi Türkiye’nin neresine giderseniz gidin, size herhangi bir işçi böyle bir tarif söyleyemez artık. Çok çok zor. Belki de istisna.

Çünkü 12 Eylül’de çok büyük bir kırılma oldu. Hem

tarihsel bilinç, hem de toplumun ezilen, sömürülen kesimlerinin durduğu yer açısından inanılmaz bir değişiklik gerçekleşti.

İkinci örnek. O zaman birçok dernek vardı. Polisin de POL-DER, POL-BİR gibi çeşitli sendikaları vardı. POL-DER’in bir genel kurulu, kongre yapıyor ve başkanları anlatıyor, anlatıyor. Sözünün bir yerinde “Size daha çok şeyler söyleyeceğim ama içimizde polisler olabilir” diyor.

Bu da aynı toplumun kurumları ve o kurumlarındaki kadroları itibarıyla nereye geldiğini, oralarda ne tür değişikliklerin söz konusu olabileceğini gösteriyor. Hangi mahalleye giderseniz gidin, kendi başına inisiyatif geliştiren, ekonomik haklarını arayan, “siyasal rejim nasıl olmalıdır?” diyen ve bunun için can bedeli mücadele eden bir toplum, 12 Eylül darbesiyle beraber alt – üst oldu. Zannedirim bu kırılma noktası çok önemli.

O günden bu yana neredeyse 30 yıla yakın bir zaman geçti. Tek tek bireylerin kendi iç yolculuğundan ya da kısmi, bölgesel, yerel, sınıfsal olarak nelere maruz kaldığımız üzerinden birçok 12 Eylül anlatmak mümkün.

Türkiye belki o zamana kadar “neoliberalizm nedir?” diye çok büyük tartışmalar yapmamıştı. Ama 12 Eylül ile beraber Türkiye, devrimci bir durum yerine neoliberalizmin nasıl yaşanacağını öğrenmeye ya da öğretilmeye başlanan bir toplum oldu.

Eğer kısa bir sürede o darbeye karşı bir cephe oluşturamamışsan, ilk yıllarda karşı koyamamışsan ve bu uzun zamana gitmişse, üstelik burada kitle ve popüller kültür gibi bir politikayla kitleler, yığınlar durmadan kapitalizme, kapitalizmin çeşitli yönetme biçimleriyle kazanılıyorsa, düştüğün yerden ayağa kalmak gibi bu toplumun önüne bir görev çıktı.

İşte Türkiye'nin 11 Mart - 12 Eylül zinciri içerisinde ilk defa ama çok ta bilince çıkartmadan karşılaştığı konulardan biri "yüzleşme" olmaya başladı. Çünkü o güne kadar Türkiye, Cumhuriyet'in başlangıcındaki siyasal muhalefeti itibariyle bir aydınlanma sürecinden geçmiş kadrosuna sahipti. Sonrasında da siyasal gerçekleri açıklayarak, toplumun daha yeni bir düzene geçirmek isteyen yöntemleri tercih ediyordu. Şimdi bunun yanına yenilgiden sonra yüzleşmek gibi bir süreç te eklendi. Bu aydınlanmayla yüzleşmenin ve siyasal gerçekleri kitlelere açıklayıp onların kendi öz deneyimleriyle öğrenmesi arasındaki fark ta şudur:

Artık tarihsel bilinç, yaşam ve geleneksel olan ne varsa kırılmıştır. O kırıldığı yerden tekrar biz ilk zamandaki gibi başlayamamaktayız ve o noktada geçmişteki gerçek üzerinden bir bilinci acısıyla, korkusuyla, travmasıyla, olmuş - bitmişlikle ele almak durumundayız. İşte burada aydınlanmanın, siyasal gerçekleri açıklamanın yanı sıra yüzleşme de normal bir süreç olarak ezilenlerin, sömürülenlerin mücadelesinin bir alanı haline gelmeye başladı.

Bu Türkiye'de 12 Mart - 12 Eylül sürecinin bir devamı olarak gibi görünse de, aslında Türkiye'de Cumhuriyet'in kurulmasıyla oluşmaya başlamış ve birikmiş birçok sorunla beraber de buraya kadar sarkmıştır.

Ama dünyada bizim gibi 12 Eylül'ü geçirmeyenler de bunu yaşadı. Çünkü dünya (Birinci Dünya Savaşı'yla İkinci Dünya Savaşı arası diyemesek bile) özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra inanılmaz hızlanmış bir kapitalizm yaşanmaya başladı, yaşam çok hızlan-

dı. Bu hızlanmış yaşamda eski geleneksel olan ne varsa parçalanıyor ve insanlar oralarda hiçbir şeye tutunamıyordu. Belki de insanlık en büyük travmasını ve kırılmasını İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra yaşayarak buralara kadar geldi.

Ama bu hızlanmış hayatın yanı sıra aynı zamanda öyle katliamlar, acılar, dehşetler gördü ki, belki de İkinci Dünya Savaşı'ndan bugüne kadar yaşandığı kadar hiçbir dönem insanlık tarihinde yaşanmamıştı.

İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra faşizmin Yahudilerin başına getirdikleri üzerinden konuşulmaya ve yüzleşme kavramları oralardan doğru kurulmaya başlandı.

Bu da ikinci bir faktör olarak yüzleşmeyi ekledi ve bir yanıyla özgürlüğe, diğer yanıyla Siyonizm'e doğru gitti.

Ama yüzleşme, insanlığın normal yaşantısına bir alan olarak eklenmiş oldu. Peki, kendi başına bir yüzleşme tarif etmek mümkün mü? Belki bir birey açısından mümkün. Ama toplumsal süreçler açısından kendi başına olup bitecek bir yüzleşmeden bahsedemeyiz. Çünkü orada bir rızalık ilişkisi var. Bu ilişkinin değişebilmesi için acıların, korkuların, travmaların, içselleştirdiğimiz ve özgür olamamamıza sebep olan ne varsa onun açığa çıkartılması için o sürecin biraz da iradi olarak yaşanması gerekiyor. İşte burada geçmişteki gerçeğin, ister tarihte yaşanmış bir olayın, isterse bugüne sirayet etmiş haliyle ele alınabilir olması gerekiyor. Aslında şu anda Türkiye'de birkaç süreç iç içe yüzleşmenin alanı olarak devam etmekte. Örneğin Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Ermeni'lerin tehciri, soykırım, Dersim ve halen devam eden Kürt meselesinin parçaları. Ama bunun yanı sıra da darbelerle beraber yaşanmış olanlar var. İşte kendini yaşamak isteyip te yaşamamadan doğan sonuçlar vs. Bunların hepsi geçmişteki gerçek.

Bu konuları kendi içinde tasnif ettiğimiz zaman bugün yüzleşme açısından önemli olan şu: Tarihin tekrar yazılması belki önemli. Ama ondan daha önemlisi şu anda sonuçları itibariyle sürmekte olan nüfusun

içinde insanlar olarak yaşadığımız önemli konuları ve kırılma noktalarını seçip, onları iradi şekilde düzenleyip, onlar üzerinden yüzleşmeyi sürdürebilmemiz.

İşte 12 Eylül'den bu güne 30 yıl geçti. Dünyada bu tür süreçlere baktığımızda 30 - 35 yıllarda eğer başka bir siyasal kalkışmayla bu iş çözülememişse, burarlarda yüzleşmeler çok önemli hale geliyor ve o süreci yaşamış olanlar, hatırlama - unutma ilişkisinde bilince ulaşmaya başka türlü yaklaşmaya başlıyor. Siyasal rejimler de kendilerini tekrardan ele alırken başka türlü yaklaşıyor. Demek ki yüzleşmede en önemli mekanizma, unutmaya hatırlama arasındaki ilişkinin geçmişteki gerçeğin tekrar anlatılması ve yeniden ele alınmasıdır. Şimdi Türkiye'de bunun örnekleri üç aşığı - beş yukarı yaşanmaya başladı.

Ama geçmişteki gerçeğin tehcirle, 12 Eylül'le, faili meçhullerle ilgili olanların ele alınışı farklı farklı. Bunların hepsi siyasal rejimle, toplumsal süreçle ilgili... Buradan bireye ne düştüğü, başlı başına ele alınması gereken bir konu.

Yine o yüzleşme sadece neyin nasıl yapıldığıyla ilgili değil, o yapılanın yarattığı sonuçlarla ve "biz bunu ne kadar hatırlamak ya da unutmak istiyoruz" ile de ilgili.

Bu sürecin hepsini ele aldığımızda şunu söyleyebiliyoruz: Aslında Türkiye siyasal rejimiyle, toplumun rızalık mekanizmalarıyla, toplumun bilinciyle, yaşadığı korkularla, kendi toplumsal inanç sistemiyle, (Türk Sünniliğinden, Aleviliğine kadar vs) kendi etnisitesiyle yüzleşiyor.

Bunların tek tek ele alınıp, tasnif edilmesi ve doğru düzgün sürdürülmesi halinde siyasal mücadelenin yanında hepsi birer alan olarak çok önemli işler görecek.

Türkiye'nin kendiyile yüzleşmesinin temel konuları nedir?

Birincisi. Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren sürüp gelen Kürt meselesi.

İkincisi. Darbeler.

Üçüncüsü. Sivil ve askeri bürokrasinin devlet içerisinde ne işe yaradığı.

Örneğin geçici 15. maddeyi kaldırdık. Ama onun sonuçlarına nasıl gidileceği, darbecilerin nasıl yargılanacağı konusu ortada kaldı. Bu aslında 12 Eylül'ün yaratmış olduğu toplumsal travmayı, siyasal süreci kesip bitirmiş olmasını, kırmasını unutturmak için yapılmış olan yepyeni bir düzenleme. Bunun üzerinden gittiğimiz zaman demek ki bu toplumda Türk Sünniliğinin "İki iyilik bir arada olmaz" fikri, sürecin her noktasında işlemektedir. Peki, biz farklı farklı süreçlerden gelen yüzleşme meselelerinin her birini ne kadar ele alabiliriz? Zannederim bunlar, önümüzdeki dönemde en çok konuşacağımız konular olacaktır.

Ama yüzleşmeye dair Türkiye'de belli pratikler var. İlk örnek olarak Cumartesi Anneleri'ni sayabiliriz. Cumartesi Anneleri uzun süre sürdükleri bir pratik olarak vardıkları noktada hem devlete, hem hükümete, hem de topluma bunun anlaşılır, kabul edilebilir bir noktaya gelmesi anlamında büyük adımlar attılar.

Ayrıca kaybettikleri insanların kendi üstlerinde yaratmış olduğu korkudan, uğraşmamaktan, mücadele etmemekten oluşan yanını terk ederek çok önemli bir özne haline geldiler ve kendi korkularıyla, kendi kaybettikleriyle yüzleşmiş, mücadeleyi sürdürür halde oldular. Ama bu yetmiyor. Çünkü yüzleşmenin öbür yüzü de bunu yapanların niçin yaptıklarının yanı sıra bu yaptıklarını kabul etmesiyle ilgili.

İkinci örnek. Susurluk. "Bir Dakika Karanlık. Tencere Çal, Işığını Kapat" söylemi, aslında doğrudan doğruya hiçbir özneyi içermeyen ama tüm toplumun karanlık - aydınlık ilişkisi içerisinde kendi rızalık mekanizmasını en pasif şekliyle sorgulayan bir yüzleşme eylemiydi. Bu direkt olarak siyasal rejime yönelmiş bir şey değildi ama toplumun kendisiyle karşılaşmasıydı. Burada 10 - 11 sene önce başlayan 78'lilerin çalışmasının da önemli bir payı var. 78'lilerin yaptıklarıyla, ettikleriyle, oluşturduğu gündemle, seçtiği

iradi temalarla bu kuşağın kendisiyle ve yaşanan olaylarla yüzleşmesiyle ilgili.

Ama faili meçhuller ve buradaki yüzleşmenin nasıl yapılacağı ortada duruyor. Çünkü bunlar, 12 Eylül darbesinden sonraki süreçte derinleşerek gelmiş bir konu.

12 Eylül öncesi ve sonrasındaki kırılma noktalarına baktığımız zaman bazılarını alıp, zaman, mekan olarak tanımlayıp, onun organını oluşturup yüzleşmeyi ileriye götürebiliyorsunuz. Örneğin Diyarbakır Gerçekleri Araştırma Komisyonunun yaptığı bu. Mekan ve zamanı seçilmiş. O geçmişteki gerçeği tamamen ele alıp inceleyebiliyorsunuz. Ama bazıları ise sürecin içinden sürerek geliyor, bitmiyor. Onları yapabilmek oldukça zor oluyor.

Şimdi 78'lilerin, Türkiye'nin bu kendisiyle yüzleşmesinde ne tür bir rolü olabilir?

78'liler'den önce 68'liler, kendi döneminde de birçok grup ve akım var. Dolayısıyla bütün bunlarla, kendinden sonraki akımlarla ve çevrelerle de ilgili.

O nedenle önemli kırılma olaylarının fiilen kendisi maruz olanı durumunda. 78'liler artık bir öznel arası özne olarak bunların çoğunu ele alabilip geliştirebilen bir noktaya geldi. Zaten şu andan sonra da 78'lilerin varlığı veya yokluğuna bağlı olmaksızın Türkiye yüzleşme süreçlerini, kendi araçlarını üreterek daha da ileri gidebilecek noktaya doğru geliyor.

Yüzleşmenin zorlukları ne bizim toplumumuzda?

Birincisi. Bu toplumun rızalık mekanizması İslam'dan doğru başka türlü çalışıyor. İkincisi. Siyasal rejim, 12 Eylül'le beraber durmadan kendini üretebilen mekanizmalarını oluşturmuş durumda. 12 Eylül rejimini üzerine ayrıca konuşmak lazım. Ama bu rejim AK Parti ve diğer partilerle birlikte kitlesel kültür politikalarını üretiliyor ve neoliberalizme göre kendini yeniden üreten bir mekanizma halinde.

Üçüncüsü. Bizim bir düşünme zorluğumuz var. Laf yerindeyse "Fare bizden küçüktür ama her gördüğümüz

müz yerde taburenin üzerine çıkıyoruz." İdeolojik olarak bu korkuları çok fazla içselleştirmiş durumda.

Dördüncüsü. Şu anki yüzleşme süreci içindeki toplumun pozisyonuna baktığımızda hem çok geniş olanaklara, hem de çok büyük kتلere sahip. Büyük olanaklara sahip. Çünkü bizim toplumumuz şu anda bir bakıma örtülü ve çoklu iktidar yaşıyor. Örneğin Kürt şehirlerindeki hal başka, Batıdaki hal başka türlü. Bir tarafta yükselmiş, öteki tarafta baskılanmış bir yapı var. Bu da görünüşte bir zorluk. Ama aynı zamanda da iki farklı zeminde duran hali karşılaştırarak yüzleşme yapmamıza çok büyük olanaklar sağlıyor. Diğer bir zorluğumuz da şu: İdeolojik olarak neoliberalizm, bu yüzleşme süreçlerini kendi siyasal iktidarı açısından durmadan kullanıyor. İşte referandumda da, birçok süreç te de bunu gördük. Erdal Eren'e ağlayan bir Başbakanı da biliyoruz. Bütün bunların hepsi yüzleşmeyi önleyebilmek için sanki yüzleşiyor muş gibi yapıyor ve yeniden yüzlenerek kendi rejimlerini sürdürüyorlar. Peki, yüzleşmenin sonuçları nasıl açığa çıkar? Toplumsal olarak bilinç farklılaştığı noktada yüzleşmenin sonuçları çıkacaktır. Bu bir hesaplaşma, düzen mahkemeleri içerisinde sürebilen bir yargılama, toplumun farklı kesimlerinin karşı karşıya gelerek meselesini hallettiği bir durum şeklinde gerçekleştirilebilir. Ama bu süreç başladığı andan itibaren travmadan kurtulmayı sağladığı da bir gerçek.

Murat'ın alanına girmemek için kısaca belirtiyim. Diyarbakır Gerçekleri Araştırma Komisyonu olarak orada yatan arkadaşlarla yaptığımız görüşmeler sırasında söze "Diyarbakır anlatılmaz, yaşanır" vurgusuyla başlıyorlardı.

Oysa 20 Şubat'ta Diyarbakır'da bir toplantı yaptık. Aynı arkadaşlar artık 'Diyarbakır anlatılmaz, yaşanır' demiyor, "Diyarbakır'la ilgili bu çalışmanın sonuçlarını nasıl toparlayacağız?" soruyorlardı. Çünkü o çalışma nerelerden, hangi özneye başlarsa başlasın, yüzleşme bir iradi olarak ortaya çıktığı andan itibaren anlatılmaz, unutulması, hatırlanmaması gereken ko-

nu olmaktan çıkıyor ve gerçekten yaşanması, tüketilmesi ve sonuç alınması gereken bir noktaya doğru geliyor.

Şimdi bizim toplumumuzda yas tutma süreci veya tutulan yasa saygı gösterilmesi, ne kadar işlevsel? Onu bilmiyorum. Oralardaki taziye çadırlarıyla bizim buradaki şehitlerin cenazeleri çok farklı bir mekanizma taşıyor. Dolayısıyla yüzleşme açısından bu iki karşıtlık nasıl geliyor diye kafa yormak gerekir. Ama şunu da söyleyebilirim: Son Sivas'taki yakma olayından sonra oranın müze yapılmasını istemek, aslında bir bakıma yas tutma, yasa saygı duyurma süreci açısından bu toplumda şimdiye kadar elde edilmiş en üst tepe noktalardan bir tanesi.

İşte o hatırlatma, yas tutma mekanizmaları, ancak biz toplum olarak travmalarımızı karşılıklı hallettiğimiz süreci iş görür hale geliyor. İade-i itibar, bu toplumda çok önemli bir değil. Çünkü siyasal mekanizmalar içerisinde ağırlık kazandığımız taktirde iade-i itibar önem ifade edecek. Yoksa sadece dışarıdan birinin üstte durarak (ister Halk Parti Hükümeti, ister devlet, isterse daha önceden bunları yapmış derin devletçiler olsun) “Yanlış yaptık” demesi çok ta iade-i itibar getirmeyecek... Bunun yerine doğrudan doğruya karşılıklı hangi adalette ve hangi toplumsal barışta buluşacağımız meselesiyle birlikte ele almak gerekir. Özür, zaten çok ta lazım değil.

Bir fıkrayla bitireceğim. “Yaşlı bir kadın köyden göçecek ama eşyalarını tek başına katıra yükleyemiyor. İnsanlar yardım edip katıra eşyalarını yüklüyor, kadını da üstüne oturtuyorlar. Kadın yola çıkıyor. Belli bir süre yol aldıktan sonra katır ürüyor ve kadını da, eşyaları da üstünden atıyor. Bıçare güçsüz, eşyaları tekrar yükleyemiyor ve bekliyor. Çok uzaktan atın üzerinde bir adam geliyor. Adam iniyor, yardım edip eşyaları tekrar katıra yüklüyor. Yaşlı kadını da üstüne oturtuyor. Tam gitmek üzereyken aklına geliyor, dönüyor, “Efendi, efendi. Senin adın neydi?” diye sesleniyor. Adam da “Ali Osman” diyor. Bunun

üzerine kadın “Uyyy adının yarısına kurban olduğum” diye cevap veriyor.

İşte yüzleşmeyi tamamlamak ta yarısına kurban olmadan, karşılıklı birbiri için varolmayla gerçekleştirecek.

Teşekkür ederim.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Şaşırdım diye başlayayım. Hasan daha çok şunu söyledi: “Devlet bize yaptıklarıyla niçin yüzleşmiyor? Her kimse bu egemenler, (derin devlet, güçlü olanlar) bize yaptıklarıyla yüzleşmek zorunda. Biz onları buna zorlamalıyız filan.”

Aslında esas mesele şu: Ben de bir 78'liyim. Biz ne halt ettik, neyi beceremedik te bu iş buraya geldi? Kendi namımıza biz neler yaptık? Niye beceremedik? Neden bir günde, çabucak ve ciddi bir şekilde yenildik? Göstere göstere gelen darbeyi göremedik? Neden tedbir alamadık ve ona göre örgütlenemedik? Ardından 12 Eylül oldu, ezdi, geçti. Çok güçlü bir kuvvetti. Direnecek imkan yoktu falan.

Peki, ondan sonra ne yaptık? Bulunduğumuz yerlerde bizden sonrakilere bu travmayı nasıl naklettik? Hala bu açılardan bir yüzleşme yok.

Mesela ÖDP'nin bugünkü durumu, 78 kuşağının bu travmayla ne kadar yüzleşip yüzleşmediğinin net bir göstergesidir. “Askerler, ordu, AKP, herkes yüzleşsin. Ben yüzleşmeyeyim” demek çok kolay. Sonunda epeyce tartışacağız sanıyorum.

Aslında moderatörün böyle konuşması adetten değildir. Ama beni moderatör yapmak ta çok akıllıca bir seçim olmamış herhalde.

Murat öğrencilik beri tanıdığım çok eski bir arkadaşım. Daha sonraki yıllarda da travma ve özellikle işkence konusunda epeyce ortak çalışmalar yaptık. Bugün daha çok Kürt meselesiyle bağlantılı olarak yüzleşme konusuna değinecek.

Gerçekleri Arama ve Adalet Komisyonu Pratikleri Eşliğinde Hakikat / Onarıcı Adalet

Yrd. Doç. Dr. Murat Paker

Bilgi Üniversitesi Öğretim Üyesi

Herkese merhabalar. Ben önce genel olarak yüzleşme üzerine biraz konuşacağım. Sonra Kürt meselesinin son birkaç 10 yıl ve özellikle son 1 - 2 yıldaki halini bu açılım denilen sürece bağlamaya çalışacağım. Yüzleşme, öncelikle Türkçenin çok güzel bir kelimesi. Diğer dillerde birebir karşılığı pek olmayan, ancak yakın çevirileri falan bulunabiliyor.

Bu kelimeyi son yıllarda çok kullanıyoruz ama ne kastediyoruz sonuç olarak?

Kısaca kendini tanı, kendini tanıma, kendini tanıma düzeyini arttırma, kendini tanıma düzeyini derinleştirmeden bahsediyoruz. “Aynaya bak, ne olduğunu anla” ya da “yüzüme bak, benim yüzümde kendini daha iyi bir tanı.” Yüzleşmede bir ilişkisel alan, karşılıklık, karşılaşma var. Bireysel düzeyde konuştuğumuzda yüzleşmenin, kişiye kendini daha iyi tanımasını ima eden bir açılımı var.

Yüzleşme terim olarak psikolojiden, psikoterapiden, psikanalizden büyük ölçüde devşirilmiş olup, oralardan diğer sosyal bilim alanlarına, politika arenasına doğru taşınmış bir kavram.

Psikoterapide yüzleşme çok önemlidir. Peki, psikoterapiye gelmiş biri neyle yüzleşecektir? Buradaki amaç nedir? Tabii değişik terapi türleri var ama psikodinamik, psikoanalitik terapiden bahsediyorum bu noktada. Kişinin kendisini daha iyi tanımasıdır genel olarak. Kendi üzerine düşünebilme kapasitesini arttırmaktır. Bunun da çok güzel bir terimi var.

Türkçesi özdüşünümsellik.

Self flexibility – kendi üzerine düşünebilmek, kendini daha iyi bilebilmek, kendini daha iyi tanıyabilmek. Sonuçta bunu kastediyoruz. Mutlak, % 100 olmasa bile kendimizi, olabildiğince daha çok ve daha iyi bilebilmek. Tabii kendimizi bilmek, farklı pozisyonlarda kendilikler olduğunu da bilmek demek bir yandan da. Tabii psikoterapiye her tür insan gelebilir. Anlama kolaylığı sağlamak açısından biraz indirgemeci ve basitleştirerek konuşacağım.

İkili pozisyon düşünelim: Fail ve mağdur...Tecavüz ve işkence örneklerini alalım.

Burada çok net fail var, tecavüzcü ya da işkenceci. Mağdur ise tecavüze uğrayan, işkence gören. Eziyet eden ve eziyet edilen. Bu uç örneklerde ikili karşıtlık gayet net gözükabilir. Ama hayat bu kadar net değil. Bir sürü durumda geçişgenlikler, ara pozisyonlar, mağdurların fail ya da zaman zaman faillerin mağdur olabilmesi, bazen ikili hallerin birden taşınabilmesi gibi çok karışık durumlar var. Ama gene de soyutlama düzeyinde bu tür uç durumları kullanarak anlayabiliriz ki, yüzleşme denilen kavram her iki konumu da içeriyor. Aslında yüzleşme dediğimizde faillerin de, mağdurların da kendileriyle yüzleşmesinden ve aralarında geçişkenliklerin varsa, bunların da olabildiğince bilinebilmesinden bahsediyoruz.

Nedir yüzleşeceğimiz ve kendimizi bileceğimiz konular nedir?

Psikoterapi örneğinden de, toplumsal travmaların kolektif düzeydeki etkilerinden gidersek de sonuç aynı.

Aynen 5N1K gibi. “Ne olmuş, nasıl olmuş, nerede olmuş, kim yapmış, nasıl yapmış, niçin yapmış?” gibi temel soruların bütünlüklü, ahenkli karşılıklarının bulunması. Bunun bizi nasıl etkilediğinin, bu olan bitendeki rolümüzün ne olduğunun derinlikli, kapsamlı bir şekilde anlaşılabilmesi ve gerekiyorsa anlatılabilmesi, bir ilişkisel alana katılabilmesi. Fail kısmında “işkence yapmışsak, tecavüz etmişsek ya da devlet olarak darbe yapmışsak, bir dili yasaklamışsak, bir halkı inkar etmişsek,” bunların tam olarak ne ve nasıl olduğunun, kimler tarafından yapıldığının ortaya konması, anlaşılması, paylaşılması, idrak edilmesi.

Mağdur kısmında da maruz kaldığımız olayların bizim üzerimizde ne tür çapraşık etkiler yarattığının farkına varılması ve bunların giderilmesi için elimizden gelen çabanın gösterilmesi. Yüzleşme derken böyle kapsamlı bir olgudan bahsediyoruz. Ama bu hiç kolay bir konu değil. Şimdi bu çerçeveden bakarak “Türkiye’de yüzleşme alanında neler oluyor, ne olabilir?” gibi bir soru soralım.

20. yüzyılın başından itibaren Osmanlı’nın son dönemleri ve Cumhuriyet’in kurulması diye düşünürsek, sistematik baskı ve şiddet politikalarının oldukça fazla uygulandığı bir tarihi var Türkiye’nin. Ancak bunun yanında yüzleşme özürülü bir hal de söz konusu.

Gerçekte belki başka hiçbir yerde olmadığı kadar bir sürü karanlık sayfa, bir sürü katliam, bir sürü kepa-zelik var. Ama çok yakın zamana kadar bunlar üzerine bir muhabbet, bir düşünme, olan – biten ne ise onları ortaya çıkarma, serme, hesaplaşma gibi pratikler pek söz konusu değil. Çünkü özdeşünümsellik, bu toplumun resmi ya da gayri resmî düzeyde kendi üzerine düşünebilmesi, bunların egemen ve başat söylemler haline gelmesi çok mümkün olma-

mış. Bunlar hep engellenmiş ve egemen politik kültür çerçevesinin dışına atılmış.

Özellikle son 10 – 15 yılda giderek artan bir gayri resmi düzeyde, bu toplumun kendisine bakma, kendisiyle yüzleşme, hesaplaşma, kendisini daha iyi bilme, merak etme konusunda bir artış olduğundan bahsedebiliriz.

Kürt, Ermeni, gayrimüslim azınlıklar meselelerinde de, Osmanlı’nın son düşüş, yıkılış ve dağılış dönemine dair artan ilgide de, insanların, ailelerin, bireylerin kendi kişisel geçmişlerini birkaç kuşak geriye giderek araştırmaya başlamalarında da bunu görebiliyoruz.

Şimdiye kadar resmi düzeyde bize anlatılan bilgilerle yetinmemek, bunun ötesine ve arkasına bakmaya çalışmak konusunda giderek artan bir ilgi ve merak olduğu söylenebilir. Bu konularda yayınlanan kitapların, makalelerin ve yapılan akademik tezlerin sayısında ciddi bir artış olduğu da söylenebilir. Bu çok önemli bir ilk adımdır. Artık bu toplumun ya da en azından toplumun bazı kesimleri şimdiye kadar söylenmiş resmi yalanlarla yetinmemekte, bu konuları sorgulamakta, hakikati aramaya çalışmakta, bunları tartışmaktadır.

Son yıllarda dile getirdiğimiz bir sürü konunun, bundan 20 – 30 yıl önce 1/10’ini söylesek başımıza türlü belalar geliyordu. Sadece “Kürtler ve Kürtçe diye ayrı bir dil var” dediği için insanlar yıllarca hapislerde yatıp işkenceler görüyorlardı.

Bunu genç arkadaşlar ve ders verdiğim öğrenciler anlamakta çok büyük zorluk çekiyorlar. Şimdi rahatça “Kürtler ve Kürtçe vardır” diyoruz. Gündelik hayatımızın bir parçası ve başımıza herhangi bir olay gelmiyor. Dolayısıyla Türkiye’de bir yüzleşme diyebileceğimiz bir pratik, (çok sistematik olmasa da, resmi kanallarını henüz oluşturamasa da) gayri resmi düzeyde giderek artan bir ivmeyle çalışmaya başlamış durumda. Bu çok sevindirici bir gelişme.

Bunun daha da kapsamlı hale gelmesi, daha da derinleşmesi ve resmi kanalları zorlar hale gelmesi gayet önemli olacaktır. Nedir resmi kanallar? İşte ceza-i davaların açılabilmesi. Yapılan katliamların, sistematik işkencelerin, baskıların, eziyetlerin önemli bir kısmının insanlığa kaşı suç kategorisine girdiğinin kabul ettirilmesi. Kabul ettirildiği zaman bunlara dair zamanaşımı engelinin ortadan kaldırılması. Bunlarla ilgili hukuk süreçlerinin çalıştırılabilmesi ve/veya Hakikat Komisyonları aracılığıyla başka girişimlerde bulunulabilmesi. Henüz çok adım atamadığımız ama önümüzde bizi bekleyen bu ve benzeri çok aşama var. Bunların hepsi gayet önemli ve bir o kadar da çapraşık, zor aşamalar.

Şimdi yüzleşme dediğimiz kavram niye önemli?

Tamamen hür, faydacı bir açıdan bakmamız gerekmiyor ama elde edebileceğimiz bir şeyler de olması lazım. Çünkü yüzleşme, sonuç olarak epeyce meşakkatli bir iş.

Örneğin başına beter bir iş gelmiş, travmaya uğramış 100 kişiyle görüşme yapsanız ve sorsanız “Yüzleşmek mi, unutmak mı istersiniz?” diye “unutmayı tercih ettiklerini” söylerler. Ya da travmatizasyon yüzünden terapiye gelmiş insanların çok büyük bir kısmı en başta “Bu işi unutmanın kolay bir yolu yok mu?” diye sorarlar. Daha kolaydır unutmak. Eğer unutulabilirse, öyle bir yol olsa.

Bu konuda hap ta geliştiriyorlar ama sanmıyorum öyle bir olasılık olacağına.

Çünkü o zaman insanlıktan istifa etmek gerekecek. Hap alıp bazı anılar unutulabilirse çok tehlikeli ve manipülasyona acayip açık bir olay olur.

Ne faydası var yüzleşmenin?

Gene fail – mağdur pozisyonları açısından değişik faydalarından bahsedilebilir.

Mağdur açısından bakalım: Birilerine beter bir şeyler yapılmıştır. Tecavüze uğramış, işkence görmüş, dili yasaklanmış, ciddi ağır eziyete maruz kalmıştır. Fiziksel olarak ve/veya psikolojik olarak incinmiş, yalananmıştır. Bu fiziksel ve psikolojik incinmişliğin, özellikle fiziksel incinmişliğin travmatizasyon sırasındaki en önemli etkisi sözel hafızanın devre dışı kalmasıdır. Çünkü tecavüz, işkence gibi travmaların yoğun olarak yaşandığı anda sözel, deklaratif ya da ifade eden devre dışı kalır. Bunun biyolojik temeli de vardır. Hangi hafıza devrede durur?

Prosedürel, örtük, daha bedene ait olan somotik hafıza devrededir.

Halkın söylediği “Bu sözün bittiği yer. Anlatmaya sözler, kelimeler yetmez” lafı tam da bununla ilgilidir. Öyle acayip, öyle olağandışı, öyle ağır bir olay yaşıyorsunuzdur ki, bunu anlatamazsınız, yetmez sözcükler. Çünkü demin dediğim gibi o anda sözel olan hafıza ve kodlama sistemleri devre dışı kalır.

Travmatik stres etkisinin ana eksenlerinden biri budur. O olayla ilgili dilin kaybedilmesi, dil üzerinden sembolize edilememesi, dile getirilememesi.

İşte mağdur bu anlamda travmatize edilerek o an ve o anın çevresindeki bütün duygu, düşünce, kişi, anı, ilgili malzeme konusunda dilsizleştirilmiş, sözsüzleştirilmiştir. Dolayısıyla terapide “bireysel ya da “toplumsal düzeyde yüzleşme” dediğimiz pratik, o kaybedilmiş dilin (gene % 100 derecede olmasa da) olabildiğince yeniden kazanılması veya (Bülent’in dediklerini de dikkate aldığımızda) yeniden kurulmasıdır.

İnsanlar, gruplar, halk, toplum ve toplumun bir kesiminin o dilsizleştirilme durumundan sıyrılıp, yaşadığı acıyı, ızdırabı olabildiğince dile getirebilir, sembolize edebilir hale gelmesidir. Yüzleşmenin mağdurlar için en önemli faydası budur. Yüzleşebildiği

ölçüde mağdurlar dile getirilebilir, olabildiğince anlaşıldıklarını hissedebilir, o acıların bir yerlerde başka birileri tarafından duyulduğunu ve onlarda yankılandığını anlayabilirler. Böylelikle yalnızlaştırılmışlıkları kısmen ve bir derece de olsa azaltılmış olur. Bu da çok çok önemlidir.

İşkence görenlerin size söyleyeceği ve en sık duyacağınız cümle şu olacaktır. “O kadar ağır fiziksel işkence gördüm, çok kötüydü. Bütün bunlara şu ya da bu şekilde dayandım. Ama bunlardan bin kat kötü olan çılgınlıklarımın kimse tarafından duyulmamasıydı o sırada ya da sonrasında. Bunları kimseye anlatamayacak durumda olmamdı. Anlatmaya kalksam kimsenin bunları anlayamayacak olmasıydı.” O ilişkisel alanın yok olması, yalnızlaştırılma hali. Dolayısıyla yüzleşme, bir kere mağdurların tek tek ya da grup halinde - kolektif olarak yeniden dil kazanmaları, sözlerini kurmaları için çok önemli ve gerekli bir kanaldır.

Tabii bu işin, bununla gayet ilişkili bir de adalet boyutu var. Bir yandan da toplumsal düzeyde yapılan bir yüzleşme, gayet adaletsiz bir ya da birçok işleme maruz kalan mağdurların onurlandırılması sürecidir. Eğer adalet boyutundan devam edersek, sosyal ve kolektif düzeyde yapılan bütün bu yüzleşme pratiklerinin nihai amacı, (bütün dünyada ve Türkiye’de de olması gereken) daha barışçıl, daha demokratik bir toplum düzenine ulaşabilmek. Bunun tarihi farklı farklı olabilir. Ama eskiye ve şimdiye göre daha iyi, daha derinlikli, daha kapsamlı, barışçıl, demokratik, sosyopolitik bir durum yaratmak, buna doğru ulaşmak.

Peki, bu nasıl olacak? Şimdi barışı, “Negatif barış” ve “Pozitif barış” diye ikiye ayırıyor sosyal bilimciler:

Birincisi. Negatif barış. Birinci örnek. Koca karısını sürekli dövüyor. Komşular, devlet ya da üçüncü şa-

hıslar müdahale ediyor ve öyle bir önlem alınıyor ki, kocayı dövemez hale getiriyorlar. Ama sadece şiddeti bitiriyorlar.

İkinci örnek. Devletle PKK anlaşıyor, ateş kes ilan ediyorlar. Şiddet bitiyor 3 aylık, 6 aylık. Şimdi negatif barışla şiddetin bitmesi çok önemli tabii.

Ama dar anlamıyla şiddetin bitmesi, o barışın ya da barışçıl durumun sürdürülebilir hale geldiğini göstermiyor bize.

O kocayla karısı ya da Türklerle Kürtler veya devletle Kürt siyasi hareketi ve faille mağdur arasındaki ilişkisel alan yeniden tanzim edilmeden, toplumsal adalet olabildiğince sağlanmadan yapılan o negatif barış, çok kırılğan bir yapıda oluyor.

Çünkü her an bozulabilir ve oradaki daha güçlü olan taraf (fail diyelim) her an o kırılğan barışı zedeleyebilir konumda oluyor.

İkincisi. Pozitif barış.

İşte burada toplumsal adaleti sağlayan yeni mekanizmalar, yeni bir koordinat sistemi yaratmak gerekiyor ki, pozitif barışa erişilebilsin.

O yeni toplumsal adaleti kapsayan sistemde o barış, şiddetsizlik ortamını şiddet üretemeyen ya da zor üreten yeni bir ortam yarattığı için daha kalıcı ve sürdürülebilir bir duruma ulaşmış oluyor.

Yüzleşme, toplumsal adalet üzerinden pozitif barışa ulaşmanın önemli araçlarından biri olarak ta kavramsallaştırılabilir ve düşünülebilir.

Şimdi Kürt meselesine gelelim:

1 - 2 yıl önce AKP iktidarı Kürt Açılımı başlattı. Kısa bir süre sonra adı Demokratik Açılım oldu, ardından Milli Birlik Projesi oldu vs. Ama Türkiye’de ilk defa bir iktidar birkaç ay sonra adını değiştirse de Kürt Açılımı başlattı. Başlatmak zorunda kaldı da di-

yebiliriz. Bu çerçevede Türkiye'nin resmi devlet televizyonunda ilk defa Kürtçe bir kanal olan TRT ŞEŞ kuruldu. Devamında bazı başka adımlar atıldı ya da atılacağı söylendi vs. Şimdi o zaman da birkaç makalede belirtmeye çalışmışım.

Kürt meselesi nedir?

Benim ve bir sürü insan için de en çok cana, mala mal olmuş ve Türkiye'nin toplumsal dokusunu çok fazla zedelemiş, en acil, en ağır ve en önemli meselesidir. Bu konuya mutlaka bir çözüm bulunması gerekmektedir. Çünkü uzun yıllardır denenmiş olan askeri çözüm iflas etmiştir. Türk tarafındaki dar kesimler belki hala kabul etmiyor olabilir bunu ama büyük çoğunluk (açıkça belirtsin – belirtmesin) kabul etmektedir. En azından “sadece böyle olmuyor” diyor çoğu insan. Peki, ne kalıyor geriye?

Askeri çözümle olmuyorsa, politik ve barışçıl yapılar gerekiyor. AKP de düşünüyor ve diyor ki. “Şimdiye kadar silahla denedik, orduya devrettik Olmadı. O zaman demokratik bir açılım yapalım.” Bu konuda bir açılım yapılması, baştan kategorik olarak reddedilecek ya da karşı çıkılacak bir düşünce değil. Tabii kendilerinin niyetinin ve motivasyonlarının ne olduğunu % 100 bilmiyoruz ama yüzleşme eksikliği yüzünden AKP'nin bu açılımı kısa zamanda başarısızlığa uğradı. Benim tezim şuydu o zamandan beri: “Yüzleşmeden açılan boğulur.”

Çünkü 80 yıldır bu topluma “Kürtler ve Kürtçe yoktur” demişsiniz. Bir sürü kuşağı böyle eğitmişsiniz. Kitaplara yazmışsınız. Medyanız böyle çalışmış. Beyinleri yıkamışsınız, şekillendirmişsiniz. Bu konuda bayağı sofistike hikayeler anlatmışsınız. Bazı akademisyenleriniz araştırmış, Kürtlerin bir Türk boyu olduğunu göstermeye çalışmış, yazılar yazılmış, ciddi ciddi konferanslar yapılmış vs vs. Türk tarafının önemli bir çoğunluğu da buna inanmış. Başka da al-

ternatif, çok sesi çıkan bir hikaye olmadığı için böyle biliyor insanlar. 30 yıldır da bir savaş sürüyor. 40.000 insan ölmüş. Niye çıkmış bu savaş? Bir Kürt memnuniyetsizliği var. Kürtlerden kimileri örgütlenmiş ve “Biz dilimizi, haklarımızı istiyoruz” diye baş kaldırmışlar. Devlet te bunlara “Hayır, olmaz” demiş. Şimdi Kürt meselesi nedir? Bu Kürtler niye memnuniyetsiz? Cumhuriyet tarihi boyunca, yakın zamanda, 12 Eylül'de, Diyarbakır Cezaevinde neler olduğu konusunda Türkiye toplumunun büyük çoğunluğunu oluşturan Türklere, kendilerini Türk olarak görenlerin tarafına (Kürtlerin büyük çoğunluğu kuşaktan kuşağa aktararak ve hala yaşayarak biliyor) bu bilgilerin kapsamlı bir şekilde aktarılması gerekiyor. Kürt meselesinde yüzleşme dediğimiz bu.

Şunu anlaması gerekiyor Türk tarafının: “Bu yalanlar niye ve kimler tarafından söylenmiş? Ne zaman söyleniyor? Sorumluları kim bunların? Bizi kim kandırdı 70 – 80 yıldır? Bu savaş niye yapıldı? Madem TRT ŞEŞ kurulabiliyordu, o zaman niye 70 yıldır Kürtçe yok dediniz?”

Şimdi TRT ŞEŞ kuruldu ama AKP çıkıp ta ortaya şunu diyemedi: “Bu devletin resmi ideolojisi, 70 – 80 yıldır Türk toplumuna bu konuda çok ciddi ve sistematik yalanlar söylemiştir. 5 – 10 tane bilmem kaç tarihlerinde (bunları da biliyoruz şimdi) “Kürtleri nasıl asimile edeceğiz, nasıl dillerini inkar edeceğiz, nasıl zorunlu göçe maruz bırakıp onları daha seyrelteceğiz. Dolayısıyla daha rahat asimile edeceğiz vs” diye hükümetler raporlar hazırlatmıştır. Artık bunların zamanı bitmiştir. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin şimdiye kadar yaptıklarından ötürü biz resmen özür diliyoruz.”

“Biz sorumlu değiliz” diyebilir AKP, daha 8 yıldır var. Böyle bir söylev yapabilseydi, çok büyük bir adım atabilirdi ama göze alamadı. Çünkü onun da tabanında ciddi Türk Milliyetçisi hassasiyetler var.

Hasan'a o konuda hiç katılmıyorum. Özür, çok önemli ve kristalize olmuş bir semboldür. Bunu diyebilse bu devlet, (ki bunu demesi kolay değil, bir süreç gerekir) o zaman resmi söylevin, bu konudaki ana akım ekseninin tamamen değiştiğini görmüş olacağız.

Özür dilenebiliyor noktaya gelmesi, aslında bir sürü uygulamanın, yasanın, ders kitabının vs değişmesi, onun kapısının açılabilmesi ve devletin resmi söylevinin o kıvama gelebilmiş olması demek.

Tabii ki özür, sadece bir tek bir laf değil.

Özür, etrafında ima ettiği bir sürü konuyla birlikte büyük bir paket aslında. Bunu yapamadığı içindir ki şu anda Türkiye Devleti ile Abdullah Öcalan oturup dört başı mamur bir barış anlaşması yapsa bile, yeterli bir yüzleşme yapılmadığı, bu topluma bu kepa-zelikler gereği gibi derinlikli bir şekilde anlatılamadığı ve yüzleşmeden çıkabilecek bilgiler toplumsallaştırılmadığı için o barış anlaşması, gayet kırılgan bir anlaşma olacaktır. Ayrıca Türk tarafının önemli bir kesimi de bu anlaşmayı hiçbir şekilde içine sindiremeyecektir. Çünkü onların duygusal zemininde hala Kürtler ve Kürtçe yoktur aslında ve bunlar kendi kendilerine hallenen, dış devletlerin kışkırttığı, Kürtleri kandırdığı çetecilerdir, teröristlerdir ve çapulculardır. Tabii ki meselenin ne kadar çapraşık, derinlikli ve geçmişe giden bir konu olduğunu ve bu sorunun birincil müsebbibinin Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş ideolojisinde bulunduğunu bu toplumun büyük çoğunluğu hala bilmemekte ve dolayısıyla kabul edememektedir.

Bu kabul edilmediği sürece de yapılacak herhangi bir barış, geçici ve negatif bir barış olacaktır. Bir süre şiddetsizlik ortamı yaşanacak belki ama toplumsal adalete dayalı pozitif bir barış olmayacaktır.

Dolayısıyla bizim Kürt meselesinin çözümünde dön-

döne vurgulamamız ve talep etmemiz gereken konu, bu işin en azından birkaç yıl sürebilecek bir yüzleşme aşaması olmadan, o yüzleşmede elde edilecek bilgilerin bu topluma yaygınlaştırılması, toplumsallaştırılması sağlanmadan kapsamlı, kalıcı, sürdürülebilir bir barışa ulaşamayacağımızdır. Bu noktanın vazgeçilmez ve önemli olduğu meselesidir.

Burada bizim resmi düzeyde iki katmanlı bir Hakikat Komisyonu'na ihtiyacımız olduğunu düşünüyoruz.

Birinci katman: Kürt meselesi çerçevesinde başta Diyarbakır Cezaevi'nde neler yaşandı, neler yapıldığından başlayarak 1980'den bugüne kadar olan, biten, bütün insan hakları ihlallerinin ortaya konulması.

Şu anda bizim içinde yer aldığımız Hakikat Komisyonu, gayri resmi düzeyde epeyce geniş bir arşiv oluşturdu. Bugüne kadar 450 eski mahkumla görüştü, bunların bilgilerini derledi, toparladı, analizlerini yaptı. Sunumlarını hazırlıyor. Tam tarihi kesin değil ama Nisan - Mayıs ortası arasında bir zamanda İstanbul Toplantısını yapacak. Şimdilik sadece Diyarbakır ve Ankara'da yaptı.

Yine Diyarbakır Cezaevi, bu dönemsel Hakikat Komisyonunun önemli bir ayağı olmalı. Faili meçhuller başka bir parçası olmalı.

İkinci katman: Osmanlı döneminde Kürdistan demek yasak değilken, Kürtçe eğitim yapılabiliyorken, Kürt demek tuhaf karşılanmıyorken, gayet sıradan bir şey iken, Cumhuriyetin ilanından hemen sonradan itibaren niye böyle bir halk ve dil inkar edilmeye başlandı? Ne tür baskılar yapıldı? Niye Kürt meselesi var?"

Buna dair bir Hakikat Komisyonuna da acil ihtiyaç var. Bunların resmi hüviyetinin Meclise bağlı olması ama yalnızca milletvekilleriyle sınırlı olmadığı, dışarıdan uzmanların da katıldığı bir çerçevede oluştu-

rulması ve bunun yasal çerçevesinin de kurulması gerekiyor. Bütün bu komisyonlar birkaç çalışabilir. Bunların bilgileri medya, kitaplar, televizyonlar üzerinden dönü döne bu halka anlatılmalı ki, “ne oldu da bu noktaya geldik?” diye toplumun kafasında yer etsin...

Ancak ondan sonra kalıcı bir barış olabilir. Tabii hemen başlamak üzere ciddi bir ateş kesin olmasına ihtiyaç var ki, bu faaliyetler sürdürülebilsin.

Dinlediğiniz için teşekkürler.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Murat'ın konuşması hakikaten çok derleyici, toparlayıcı oldu. İyi ki sona bırakmışız. Gene de bir noktaya itiraz edeceğim. Yararcılık ilkesinden hareket etmemek için çaba sarf etse bile, gene de oraya biraz geldi gibi geliyor.

Önemli olan şey şu: Evet, barış kalıcı olsun ya da olmasın, çok önemli ve kritik bir meseledir. Ama ondan çok çok daha önemlisi de şu: Yalanla yaşamaktan, sizlere yıllardır yalan söylenmesinden bıkmadınız mı? Yıllardır bize ve başkalarına yalan söyleniyor.

Ben de, başkası da hakikati istiyor. Gerçek neyse bilelim. Oradan barış mı, kavga mı, ne çıkarsa çıkar. Tabii ki hakikat acı verir, sindirmesi zordur. Ama hakikate daha çok ihtiyacımız var, ondan başka bir yolumuz yok çünkü.

DR. MURAT PAKER

Çok haklı. Yüzleşmenin faydası nedir derken fail kısmını söylemedim.

Faillerin de yüzleşme sonrasında daha iyi insanlar ya da kurumlar, sistemler olmasını sağlar. Hakikat, Doğan'ın tam da dediği anlamda iyileştirir. Bu da en önemli faydadır tabii ki.

SORU - CEVAP - TARTIŞMA

DR. DOĞAN ŞAHİN

Salona söz vermeden önce Caner'in bir film gösterisi var. Önce onu izleyelim.

DR. CANEL BİNGÖL

Cumartesi Anneleri'ne dair kayıp, yas, hatırlama, unutma süreçleri ve bunlar için verdikleri mücadeleler belgeleyen bir video gösterisi bu.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Eline sağlık. Hemen hemen dünyanın en çok travmaya uğramış ülkesiyiz ama bunu en çok inkar eden, öyle değilmiş gibi davranmaya çalışan milletlerinden de biriyiz. Acımız 1 - 5 - 1000 değil. Haddi hesabı, ucu bucağı yok. Ama hep üstünü örtmeye çalışıyoruz. Artık zor. Bakalım salon ne diyecek bu minval üzerine?

Buyurun efendim.

DR. AZİZ AYDINALP

Öncelikle Tabip Odasına böyle bir konuyu seçtikleri için çok teşekkür ediyorum.

Konuşmacı arkadaşlara da yüzleşmeyle ilgili vermiş olduğu bilgilere ayrıca teşekkür ediyorum.

Ben de yaşamımın büyük bir kesimini doğup büyüdüğüm Diyarbakır'da geçirdim. Şimdi anlatılan travmaları birebir yaşamasam da televizyonda bir dizi olan filmde işittiklerimizi, duyduklarımızı tekrar dinleyince, oralardan dolmuşlarla nasıl geçip gittiğimizi

ve normal hayatımıza devam ettiğimizi kendi kendime sorguladım. Halen de sorguluyorum.

Erich Maria Remarque'un Garp Cephesinde Yeni Bir Şey Yok diye bir roman vardı Hitler faşizmini anlatan. Orada gencecik çocukları coşturup cepheye gönderirler. Cepheye yanındaki sınıf arkadaşı vurulunca tarifsiz bir sevinç duyduğunu söyler çocuk, "iyi ki mermi bana değmedi" diye.

Toplum olarak yanı başımızda çekilen sıkıntıları, tarifsiz acıları bizde yokmuş gibi gördük. Belki de bize olmuyor ki şeklinde davranmak veya öyle algılamak işimize geldi.

Birinci sorum. Seyirci gibi kalan toplumun büyük bir kesiminin de kendisiyle yüzleşmesi konusunda ne düşünüyorsunuz? 282 hafta bu anneler her Cumartesi oraya geldiler, coplandılar, gözaltına alındılar. Ortada sayıları binlerle ifade edilen faili meçhuller duruyor. Yine bir Diyarbakır Cezaevi örneği var.

İkinci sorum. Bu faili meçhulleri ve Diyarbakır Cezaevi gerçeğini yaratanların kendileriyle yüzleşmiyor olması tıbbi açıdan bana çok ilginç geliyor.

Siz bu konuda ne dersiniz? Teşekkür ederim.

DR. ÖZLEM SARIKAYA

Şimdi bir acıyı, bir travmayı yaşayanların dışında bunu gözleyen ve ona ikinci, üçüncü yoldan tanık olanların yaşadıklarının da bu işin parçası olduğunu düşünüyorum.

Yüzleşme aslında en çok kimin sorumluluğunu ortaya çıkarmak, analiz etmek bağlamında gerçekten önemli... Yüzleşmenin çok önemli bir noktası da acı çekene, yoksun bırakılana bunun neden yapıldığının açıklığa kavuşması.

Sivas'ta yapılanları bu kategoriye sokabiliriz. Birisi birine bir kötülük yapar ama bunun niye olduğunu bir türlü anlayamazsınız. Truman Capote'nin bir romanı vardır. "Bütün kasabalı da bilir ama orada bir aile öldürülür. Ancak bu cinayeti işleyen kişilerin niçin ve niye o aileyi seçtiklerini kimse bir türlü anlayamaz. Sonuçta kasaba bütünüyle hastalanır."

Ben dışarıdan bakan ve gözleyen biri olarak birtakım olaylar sonrasında yıllardır iyileşemiyorum. Sivas Katliamı'nın nedenini açıklayacak mekanizmalar ortaya çıkmadığı sürece de iyileşemeyeceğim galiba. Belki bu tarafıyla da konuşma şansımız olur. Aslında bu olayları analiz eden, ortaya çıkaran, aşikar kılan her film, roman ve birtakım raporlarla oluşan her çalışma, yüzleşmeyi sağlayacak çok önemli parçalar. O anlamda tekrar elinize sağlık.

DR. ÜMİT BİÇER

Eşyayı kendi adıyla çağırmanın hakikaten önemli. Bunun kavramsallaştırılması ve bu çerçevede sunulması açısından herkese öncelikle teşekkür ediyorum.

Bu şiddeti uygulayan iktidarı ele alıp faillerin sorumluluğunu ciddi anlamda tartıştıracak, onları bu sorumlulukla karşı karşı bırakacak, "onarıcı adalet" dediğimiz bir mekanizma mutlaka kurulmalı.

Çünkü hepimiz biliyoruz ki ortada bir şiddet ve suç var. Bu suç cezalandırılmalı.

Kimi Hakikat komisyonlarına baktığımız zaman da bazı gerçeklerin ortaya çıkması sağlanmadan, o yaratılan travmayı yüzleşme vs gibi kişinin kendi psikolojisiyle çözebileceği bir meseleye indirgendiğinde gereken ilerleme sağlanamıyor. Çünkü burada kendi yaptığımız bir hata nedeniyle en yakınımızdaki in-

sanla hesaplaşmak gibi bir sorunsalı tartışmıyoruz. Gencay Hocamın vurguladığı ve bütün konuşmacıların da ifade ettiği gibi bir ideolojik aygıtın uygulamış olduğu şiddetten söz ediyoruz. Buna karşı yapılacak mücadelede yüzleşme anlamında belki daha farklı enstrümanları kullanmak, onlar üzerinden yürümek gerekiyor. Kendi içimizde yaşadığımız travmaları azaltmak için birtakım yollar önerilebilir.

Ama ben 80 sürecisinde niye yenildiğimi tartışarak bir yere gidemem. Belki o hareketi birlikte yaşadığım insanlarla şunu tartışabilirim: O sürecin bizde oluşturduğu tortular neler? Bunu mutlaka ele almak zorundayız.

Aslında 1980, bizim hatamızdan dolayı bu hale gelmedi ki. O travmayı biz yaşatmadık ki bu topluma. Öznesinden bağımsız tartışmaya kalktığımız ve yüzleşme sürecine giderken vicdan, merhamet, vefa, arkadaşlık, yoldaşlık gibi kavramlarla beni bir yerlere götürecek noktada bunu sistemden bağımsız önerdiğimiz zaman ne kadar ilerleme sağlayabiliriz? Hakikaten merak ediyorum. Cezayı, yargıyı, adaleti tartışmadan vicdan meselesi sürecini bireysel olarak çözmeye şansımız var mı?

DR. LALE TIRTIL

Toplumsal adalet mümkün mü? Toplumsal barış mümkün mü? Hangi iktidar iyidir? Şiddet ne kadar büyürse o kadar kötüleşir? Hangi iktidarın şiddetle yüzleşmek gerekir? Hangileri daha küçük şiddetir ve onlarla yüzleşmek gerekmez?

DR. SUZAN SANER

Ben de bir deneyimimi paylaşmak için söz aldım.

5 yıl kadar önce Kocaeli Devlet Hastanesinde çalışıyordum. Bir kişi hasta olarak bize geldi. Kendisinin özel güvenlik müdürü olduğunu söyledi ve şikayetini dillendirmeye başladı. "Geceleri uyku uyuyamadığımı, çığlık sesleri duyduğunu, 80 sonrası birçok işkenceye katıldığını ve her türlü işlemi yaptığını söyledi. Cop ta soktum, elektrik te verdim, şunu da, bu-

nu da yaptım. Geceleri bunların sesleriyle uyanıyorum. Bana yardım edin” dedi. Tabii, gerekenleri söyledim ve ilaç yazdım. Gitti. Bir – iki kere daha geldi en fazla. Dinlemeye tahammül edemiyordum onu. Mümkün olduğu kadar kısa görüşmeler yapıp, ilacını verip gönderiyordum.

Failler de bazen yüzleşme ihtiyacı duyuyorlar. Bunu paylaşmak istedim sadece.

DR. İSMAİL BAŞÖZ

Bu ideolojik bağlamın vicdanla ilgisini kurmak anlamında şiddeti sadece birinin diğerini darp etmesi veya diğerine acı vermesi olarak kabul etmemek lazım.

Çünkü 1914 - 15’lerle ilgili yazılan romanlara, kitaplara bakıldığında insan tiplerinin düne kadar komşularının yerlerine, malına mülküne de nasıl tahammüllü bir şekilde el koyduklarını, onların küçük çocuklarını evlatlık alabildikleri gibi kabullenişlerini de ele alarak tartışmak gerekir diye düşünüyorum.

Günümüzde de baktığımız zaman birtakım insanlar dinsel ve inanç amaçlı farklılıklara göstermiş oldukları tahammülsüzlüğü veya şiddeti kendi aralarında bir parça tartışabiliyorlar.

Milli reflekslerle davranan insanlara da belki bizim kullanacağımız terminolojiyle bir açılım sağlanabilir ve “Ülkenin belirli kesimindeki insanların yok farzederek, dışlayarak mı, yoksa onlarla bütünleştirecek daha güçlü bir ülke olmayı hayal ediyorsunuz?” diye sorulabiliriz. Bununla ilgili nasıl bir açılım yapacaksınız?

Biliyoruz ki, Amerika 65’e kadar zencilerini yok farz ediyordu. İşte bu kısımlarına da dikkat etmemiz gerekir.

DR. KEMAL ÖZAY

Bütün konuşmacılara bir soru sormak istiyorum.

Bu işler dünyanın değişik ülkelerinde yaşandı. Hala dünya içinde değişik olaylar arz etmekte ve birçok şiddet yaşanmakta. Güney Afrika’da, Arjan-

tin’de, Kongo’da, Şili’de yaşanan bu deneyimlerle ilgili bilgi verebilirseniz sevinirim.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Murat, en çok soruyu sana sordular. Senden başlayalım.

DR. MURAT PAKER

Tabii çok karışık ve zor sorular soruldu. Dilim döndüğünce cevaplamaya çalışayım ama hepsine tatmin-kar yanıt veremeyeceğim muhtemelen. Fail – mağdur ikileminin dışında kalan seyirciler ne yapacak? Çok önemli bir konu. Ancak yüzleşme, o kadar zor bir olay ki. Failin de, seyircinin de, mağdurun da tepkisi aslında sosyopolitik bağlamla çok iç içe. Mesela Türkiye’de faillere ulaşabildik mi?

Hayır, ulaşamadık. Kendiliklerinden ortaya çıkıp “ben böyle böyle şeyler yaptım. Rezalet” diyen bir – iki kişi oldu. Eski bir polis “ben şöyle şöyle işkenceler yaptım, bunları gördüm” diye konuşmuştu.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Nokta’da vardı. Sedat Caner.

DR. MURAT PAKER

Evet. Yalnız çok tek tük oldu, yaygınlaşmadı bu. Çünkü öyle bir sosyopolitik ortam yaratamadık, toplumsal muhalefeti o kadar güçlü bir hale getiremedik. “Bu iyi ve kredi kazandıracak bir davranış” durumunu yaratamadık. Failler açısından susmak, geçerli bir davranış olmaya devam etti. Toplumun önemlice bir kesimi bütün bu yapılan, edilenlere ve travmatizasyonlara örtülü desteğini sürdürdü.

Kenan Evren hala itibarlı bir adam olarak yaşıyor. . Eğer biz Kenan Evren’i yerin dibine batırabilseydik ve itibarsızlaştırabilseydik failleri, fail olmaktan çıkma daha istenir, arzulanır bir hal olabilecekti belki. Dolayısıyla bu vicdanların harekete geçmesi de kendinden menkul bireyler üzerinden olamıyor. O da sosyopolitik konteksle çok yakından ilgili.

Mesela Vietnam'a ülkeleri için gitmiş, orada savaşmış, yaralanmış, ölmüş, arkadaşlarını kaybetmiş vs. olan askerlerin büyük çoğunluğu ülkelere döndükten sonra çok ciddi psikolojik sorunlar yaşadı.

Çünkü Amerikan toplumundaki sosyopolitik bağlam değişmişti, savaş karşıtlığı çok ciddi yükselmisti.

Eve döndüklerinde kahraman gibi değil, katil gibi karşılanıyorlardı. En azından toplumun önemli ve ses çıkartan bir kesimi onları bağırlarına basmıyordu.

Dolayısıyla kendilerini iyi hissedebilecekleri, "Tamam kötü şeyler yaptık, beter şeylere de maruz kaldık. Ama hiç olmazsa bilmem ne için yaptık" diyebilecekleri bir bağlam kalmamıştı. Bugün bile Güneydoğu'da savaşmış ve kulak kesmiş bir er kahraman gibi görülebiliyor.

Öldürenler, işkence edenler.

Tabii ki hepsi aynı değildir. Monolitik ve homojen bir kitleden bahsetmiyoruz.

Ama büyük çoğunluğu itibariyle hala devleti, milleti, şu ya da bu için bir görev ifa ettiğini düşünebiliyorlar. Öyle bir sosyopolitik bağlamımız var.

Bu sosyopolitik bağlamı değiştirmek te bir politik mücadeleyi gerektiriyor.

Onu değiştirebildiğimiz ölçüde faillerin de, seyircilerin de çok ciddi psikolojik kırılmalardan, zorluklardan geçebileceğini ve çok daha fazla psikiyatristlere, psikologlara başvurabileceklerini de öngörebiliriz.

Şu anda o sosyopolitik bağlam ciddi bir tampon işlevi görüyor ve fail ya da seyirci kısmında bir sorgulama yaratmıyor. Gene seyircilerle mağdurlar arasındaki ilişki meselesinde Türklerle Kürtler arasındaki farklılık çok çarpıcı. Bunun üzerinde çok ciddi düşünmemiz lazım. Demin Ümit "80 öncesi solcuları olarak biz niye kendimizi sorgulayalım?" dedi.

DR. ÜMİT BİÇER

Hareketin kendisini sorgulamaktan söz ettim. Bireyin kendisini değil.

DR. MURAT PAKER

Tabii, siyasal hareketin kendisini niye sorgulayalım? Tam da şu nedenle sorgulaması gerekiyor: 80 öncesinde Türk sosyalist hareketi, "yarın devrim yapacağız" diye yaşıyordu. Herkes değil ama çoğunluk buna inanıyordu ve hava öyleydi. 80 darbesiyle birlikte devrimcilerin sandığının daha az bir desteği vardı ki muhtemelen, toplum solcuları çok kısa zamanda ve hızla bıraktı.

Bu insanların bir kısmı cezaevlerine girdi, öldü, işkence gördü. Bir kısmı da yurt dışına kaçmak zorunda kaldı, vs.

Ama onlar için ve onlarla birlikte devrim yapacak olan toplumun çok büyük bir çoğunluğu da dönüp bakmadı, öksüz bıraktı. Türkiye solunun en büyük travması budur. Öksüz kalma. Çok sinik bir hale getirdi Türkiye solunu bu.

12 Eylül'ün en iyi becerdiği olgu, Türk soluyla Türk toplumu arasında ciddi bir açığı yaratabilmesi oldu. Bütün toplumu ezmedi ve önemli bir kesimini korkutarak, sindirerek te olsa yanına almayı bildi. Sorumlu olarak ta birbirleriyle çatışan sağcılar - solcuları gösterdi. Toplumun büyük bir bölümü buna inandı ve gitti Anayasaya da % 92 "Evet" dedi. Bunlar önemli şeyler.

Kürt solunda tamamen farklı bir durum var. Diyarbakır Cezaevinde ve dışarıda olanlar nedeniyle Kürtlerle Kürt solcuları, militanları arasında o kadar büyük bir ayrım gözetmedi 12 Eylül rejimi. Kürtlük ve Kürtçe dolayısıyla herkesi ezdi. Dolayısıyla oradaki sıradan Kürtler "Ben rahatım, iyiyim. Bana dokunmuyorlar. İşte birkaç tane militanı eziyorlar" diyemedi. Çünkü Kürtçenin de anasını ağlattılar, Kürtlüğün kendisine saldırdılar. Türk tarafında ise Türklüğe ya da Türkçeye saldırmak diye bir amaç yoktu. Oradaki ayrımı çok iyi becerdiler.

Ancak Kürtler tarafında ise tam tersine kitleselleşmenin bir gerekçesi oldu 12 Eylül'deki eziyet. Diyarbakır Cezaevinden sonra esas PKK büyüdü.

Aslında (önce kuruldu ama) PKK kalkışmasının müsebbibi olan ve onu yaratan 12 Eylül rejimidir.

Kürtleri birleştiren, bir Kürtlük ve Kürtçeye sahip çıkma bilinci yaratan ve bir tepkisellik, kindarlık, intikam alma ihtiyacı duyulmasına sebep olan da 12 Eylül rejimidir. Dolayısıyla öteden beri dediğim şeyi bir daha tekrarlayayım: Türkiye'deki en önemli, en güçlü bölücü odak, Türk milliyetçiliği üzerinden çalışan bu rejimdir.

Başta dönersek, Türkiye solunun kendisiyle yüzleşmesi bu açılardan da çok önemli. Neden 12 Eylül'den önce kendisini bu kadar iyi bilemiyordu? Niye ilişkili olduğu toplumu iyi hesap edemedi ve düşünemedi?

Hem ilişkisel yaniyla, hem de ayrıca ideolojik bir yüzleşme yapması gerekir diye düşünüyorum. Tabii ideolojik kısmı bir sosyalizm tartışmayı gerektirir.

Ama yüzleşmesi gereken çok konu var.

Artık "Dışarıdan birileri bize bir şey yaptı. Esas sadece yüzleşilmesi gereken budur" ile yetinebilecek bir durumda değiliz hiçbir şekilde. O çok eksik olur diye düşünüyorum. Bu Diyarbakır Cezaevleri Komisyonu çalışmalarında faillere ulaşabildik mi? Hayır.

Bunu çok istedik, düşündük ama ulaşamadık. Nasıl ulaşabileceğimizi de bilmiyoruz. Onların gelmeleri, başvurmaları lazım. Mesela Güney Afrika'daki Hakikat Komisyonunda olduğu gibi. Orada bir af ihtimali var. "Konuşursan, ne yaptığını, neye katıldığını, kimden emir aldığını anlattırsan affedilebilirsin."

O zaman bir sürü insan konuştu. Komisyon da tatmin olursa her şeyi söyledi, anlattı ve bu sayede bir sürü olay açığa kavuştu, o taktirde bağışlanabiliyor.

Bir tür itirafçılık gibi aslında ama bu sefer iyi bir amaç için. Bizde de böyle bir mekanizma olsa, emi-

nim bir sürü insan konuşur. Üstelik konuştuklarına kendini yarandıramayacak. Çünkü biz adamı konuştu diye bağırımıza basmayacağız.

Diğer taraftan "satılmış, hain" diye görülecek. Başta derde, hayatı tehlikeye girecek. Ama şimdi öyle bir ihtiyaç yok ki, niye konuşsun? Çok tek tük, bireysel çıkışlar olabilir. Onun dışında şu aşamada çok zengin bir malzeme çıkmaz oradan.

Demin dediğim gibi o(unutmak) sosyopolitik bağlama göre değişebilecek bir olgu.

Sonuçta unutmak sağaltıcı olur diyemeyiz. Ama unutmak, yüzleşmenin geçer akçe olmadığı ve işe yaramadığı sosyopolitik bağlamlarda daha işlevsel olabilir.

Unutmak, % 100 yapılabilir bir olay değil. Ama geri planda tutmak, deşmemek, kurcalamamak daha işlevsel olabiliyor. Çünkü kurcaladığınız zaman bir sonuca ulaştıramıyorsunuz. Sosyopolitik bağlam öyle kemikleşmiş ki ortaya çıktığınızla, acıları hatırlamakla kalıyorsunuz.

Eğer bir sonuç vermiyorsa, o zaman insanlar bunu deşmemeyi, kurcalamamayı tercih ediyor ve bunu daha geçerli bir yol olarak görüyor o anlamda.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Siz toplumsal adalet, barış mümkün mü diye soruştunuz, değil mi?

DR. LALE TIRTIL

"Adalet," özgürlük gibi kavramları uzlaşım sal olarak düşündüğüm için "toplumsal adalet ve barış mümkün mü?" diye sordum.

DR. MURAT PAKER

Toplumsal adalet, barış mümkün müdür? Mutlak derecede hiçbir zaman mümkün değildir tabii. Toplumsal süreçler, hep birbirleriyle çatışma içerisinde olacaktır. % 100 çözülemeyecek kapışmalar, rekabetler meydana gelecek ve bunlar hep bir tansiyon ve

zaman zaman çok daha sıkıntılı koşullar yaratacaktır.

Ama sonuçta çok yoğun, sistematik, şiddet dolu pratiklerden görece daha barışçıl, daha iyi, daha adil durumlara geçmekten bahsediyoruz.

Örneğin Güney Afrika’da Bico diye biri vardı ve öldürülmüştü. Bico’nun olayı oradaki Hakikat Komisyonunun önüne geldi. Bico’nun katledilmesine katılanlar bu komisyona başvurdular af almak için ve anlattılar.

Bico’nun ailesi (anlatsalar da, anlatmasalar da) fail bunlarsa cezalandırılması gerektiğini söylüyordu. Çok büyük tartışmalar oldu. Çünkü Bico çok bilinen sembol bir isimdi.

Şimdi orada iki düzey var: Bireysel - aile düzeyinde böyle bir olayı kabul etmek çok kolay değil. Biliyorsunuz ki oğlunuzu, kızınızı, kocanızı, karınızı işkence, şurada burada öldürmüş birileri var. O komisyonda çıkıyor, “Şu emir verdi, şuradan aldık, şuraya götürdük, şu işkenceleri yaptık” diye anlatıyor.

Bir kere dinlemek dehşet verici bir şey. Üstelik bütün ayrıntıları anlatırsa da affedilecek. Bunu bireysel düzeyde kabul etmek çok zor. Bir sürü insan da kabul edemiyor. Toplumsal düzey, biraz daha farklı.

Bizdeki Meclis yayını gibi Güney Afrika’da da Hakikat Komisyonunun duruşmaları ve Apartheid rejiminin yaptığı bütün pislikler, devletin resmi televizyon kanalında yayınlandı. Bütün ülke dinliyor istiyorsa. İşte bu müthiş bir kolektif terapi demek aslında. Her şey ortaya dökülüyor o alanlarda. Şimdi karar vermesi zor.

Bico’nun ailesi açısından bakarsak, “ne demek af” diyeceğiz ve ceza tayin edeceğiz. Genel kamusal yararı önplana alıp orada bir toplumsal onarım, uzlaşma, barış, yeni bir düzene geçiş vs gibi özellikleri düşündüğümüzde “evet, yapılan pisliklerin ortaya çıkması başlı başına önemli bir olgu” diyebiliyorsak, o zaman affı daha kabul edilebilir bulacağız.

Çünkü başka türlü konuşmayacak çoğu insan ve bir sürü olay kapalı kalacak. İlerleyemeyeceğiz. Çok kesin bir reçetesi, ak - kara gibi bir durum değil. Çok zor.

Ben de Bico’nun ailesi olsam, muhtemelen onlar gibi çok kızacaktım.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Umarım o günler gelir de o zaman “acaba affetsek mi, yoksa ceza mı versek” diye düşünürüz. Şimdi de Bülent’e söz vermek istiyorum.

DR. BÜLENT SOMAY

1982 yılında yurt dışındaydım. Adı lazım değil, 1980 öncesi önemli politik gruplardan biri “özeleştirici yapacakmış” diye bir haber geldi kulağımıza. Büyük bir heyecanla “Aman, aman ne diyecekler” diye o dergiye ulaşmaya çalıştık. Kanada’dayız, zor da geçiyor elimize. Aldık, okuduk ve hep beraber yıkıldık. Çünkü özeleştirici şeydi: “Biz çok büyük bir hata yaptık 1980 öncesinde. Diğer grupları ne kadar haklı olduğumuza ikna edemedik.” Özeleştirici deyince, bunu anlayan bir milletiz. “Niye özeleştirici yapıyoruz? Ne kadar haklı olduğumu ben sana anlatamadım. O yüzden hatalıyım.” Şimdi aile içi şiddete maruz kalan kadın kendi çocuğunu dövdüğünü itiraf etmeden, o şiddetin içinde kendi parmağının da olduğunu anlamadan o şiddet sorunundan çıkamaz. Burada yaşanan her şeyde bizim de parmağımız var.

12 Eylül sonrasında bize uygulanan şiddeti, 12 Eylül öncesi birbirimize uyguluyorduk bal gibi. Aslında biz Türkler özür dilemeyi çok severiz üçüncü dubleden sonra “Abiii öpiim” şeklinde. Bazen özür kelimesinden, özrün ona da gidebildiğini düşündüğüm için korkuyorum. Ama Murat’ın kastettiği olayların özrünü dilemeden bu iş olmaz. Çünkü Dachau’nın sırrı Beka’da, Auschwitz’in sırrı Beka’da çözülür. 6 milyon Yahudi öldürüldü, bilmem kaç milyonu sağ kurtuldu ise de feci işkencelere maruz kaldı. Ama o insanların çocukları aynı kötülükleri daha küçük öl-

çeklerde yapıyorlar. Diyelim ki her şeyi kötü devletler yaptı. Ama devletlerin yaptıracak adam bulmaları lazım. Kulak koleksiyonundan bahsedildi. Aslında devlet hiç kimseye “öldürdüğünüz PKK’lı insanın kulağını kesip boynunuza asın ya da deposunu yapın ya da öldürdüğünüz PKK’lının cesedinin üstüne ayağınızı basıp aslan avcısı pozu verip fotoğraf çektirin” demiyor. Bunu o insanlar gönüllü yapıyor ve o insanlar olmadan bu devlet cinayetlerini işletecek adam bulamazdı. Dolayısıyla ikisini bir arada düşünmeden, biz bu işin sırrına vakıf olamayız.

Devletlerin böyle dertleri vardır. Ama devletlerin böyle dertleriyle ilgilenecek adamları her zaman düzen hazır eder, o devletler değil.

Rakel’in tabiriyle bebekten katili devlet, AKP ya da 12 Eylül hükümeti yetiştirmede. Kapitalist rejim zaten o insanları yetiştirip duruyor. Hazır bekliyor onlar. Uygun durumda devletler alıp onları kullanıyorlar. Eğer bir komplo arayacaksa komplo, kapitalizmin kendisi zaten. Dolayısıyla o komplonun içinde hepimiz varız. Kendi payımızı anlamadan ötekini “bunlar katil, alçak, komplocu, şeriatçı, militarist, bilmem neci” diye suçlamak kolay. “Ben de varım” diyebilen anlayacak. Çok iyi hatırlarım. 1990’ların bir yerlerinde meşhur bir dayak ve tecavüz hikayesi oldu. Entelektüel camiada tanınan bir kadını eski sevgilisiyle onun arkadaşı dövmüşler, tecavüz etmişler falan. Kızcağızın resmini gördük, perişan halde. “Nasıl insan eski sevgilisini böyle döver” diye düşünüyoruz. Ardından bir tartışma çıktı, “yalan mı, doğru mu söylüyor?” diye.

İşte feministler kadına, birileri de ötekilerine sahip çıkmaya çalıştı.

Çok sevdiğim bir arkadaşım o konuda tek doğru lafı etti. “Bütün bu tartışmaları dinledim ve bir tek şeyi anladım: O adamlardan biri ben de olabilirdim” dedi.

Bunu anlayan adamın, kadına karşı uygulanan şiddet konusunda söz söylemeye hakkı vardır.

Bunu anlamayan ve “bir kadın dövücüler var, kötü adamlar. Ama ben onlardan değilim” diyen adamın bu konuda konuşmaya hakkı yoktur. Önce kendi, önce kendimizle yüzleşeceğiz, sonra ötekileri yüzleşmeye zorlayacağız.

Kendisiyle yüzleşmeyen yüzleştiremez.

HASAN ERKUL

Şimdi aforizma öğretmek kolay ama hayatın kendisinin nasıl gittiğini anlamak pek kolay değil. Örneğin Kenan Evren artık bu toplumda itibar sahibi değil. Ama siyasal rejim tarafından itibar sahibi olarak korunuyor ve kollanıyor.

Buradan sözü şuraya getirmek istiyorum. Hayat somut. Evet, solcular yenildi, birbirine şiddet te uyguladı. Bunun üzerine çok ta konuşular, konuşmaya da devam ediyorlar. Ama toplumun başına bu gelen şeyi solcular getirmedi. Sebebi de onlar değil. Belki başaramadıkları ve başaramadıklarını anlayamadıkları için suçlayabiliriz. Ama bu başımıza gelen şiddet, 12 Eylül’den bu tarafa yaşadığımız bu kadar kaotik ortam, fiilen neoliberalizmin yarattığı 12 Eylül rejiminin sonucudur arkadaşlar. Hiç burada tartışacak bir şey yok.

Yüzleşme, kendimizden başlayan bir olgu. Doğru. Ama yüzleşmek, kendimize yeni bir yüz aramak değil arkadaşlar. Türkçenin en önemli harflerinden biri olan yüzleşmedeki o (ş)’deki işlevselliği anlamaktan geçiyor. Eğer karşımızdaki bir etki yaratabiliyorsak, karşımızdaki de bu farkındalıkla beraber kendine dair bir şeyler yapıyorsa, karşılıklı etkileşimden ortaklaşa bir noktaya gidiyorsak o zaman yüzleşmiş oluyoruz. O Ali Osman hikayesini bu nedenle anlattım.

Bunu yapmadığımız taktirde zaten toplumda çeşitli siyasal güçler ve çeşitli pozisyon alan ortam var. Herkes kendi bulunduğu yerden sosyopolitik durumu değiştirmek istiyor ve kendi iktidarını arıyor. Oysa yüzleşme, sadece kendi iktidarını aramak değil. O

iktidar varken bile, o iktidara katılarak birlikte ne yapabiliriz meselesi. Toplumsal barış ise krizin tam karşısı bir kavram.

İnsanlık tarihinde toplumsal barışla ilgili birçok söylev var.

Kapitalizmin yükselme dönemlerinde de toplumsal barışı dile getiriyorlar.

Sosyalizmin belli dönemlerinde de toplumsal barış anlamında çok büyük, çok gösterişli ifadeler var. Ama sonuçta dengeler içerisinde varolan bir olgu.

Eğer yönetenle yönetilen arasındaki ilişki içerisinde, refah ve bireyin kendini gerçekleştirme söz konusuysa toplumsal barış ilerliyor. Bu yoksa barış bir biçimde kriz tarafından sürekli zedeleniyor. Eğer oturmuş toplumsal değer yargıları varsa ve meşruiyete dayanıyorsa o değer yargıları, o zaman hakikaten toplumsal barış, tüm krizlere rağmen bir biçimde karşılıklı anlayarak tüketilen bir konu oluyor.

Sempozyumdaki konulardan bir tanesi; “12 Eylül rejimi cezaevlerinde bu işkenceleri uygularken, faili meçhullere dair çeşitli raporlar düzenlenirken tıpçılar ne yaptı?” Temel bir tartışma konusu. Burada hiçbir doktor çıkıp ta “ben şunu yaptım” demiyor. Şimdi işkencecilere soruyoruz ya, “gelip niçin anlatmıyorsun?” diye. Ama tıpçılar da gelip anlatmıyor. Hepimiz anlatmıyoruz aslında.

O anlatma sürecine katılmak gibi bir mecburiyeti hissetmediğimiz, (Murat Hoca onun altını çok iyi çizdi) o sosyopolitik ortam doğmadığı zaman, o iklime doğru adım atmadıktan sonra ne yaparsak yapalım bir ilerleme sağlamamız mümkün olmayacak.

İşte o Cumhuriyetin kuruluşundan itibaren katliamlarla ya da 6 - 7 Eylül ile ilgili bir sürü unutulmuş olaylarımız vardı. 12 Eylül rejiminde de o kadar çok biriktirildi ki. Artık bütün unutulmuş ve birikmiş ne varsa hepsini konuşmak durumundayız.

Belki Kürtlerin şiddetle devlete karşı koyuşu nede-

niyle buraya kadar taşımış olduk ve bunların hepsini konuşabilir duruma geldik şimdi. Bunların içerisinde yüzleşmeyi yapmadan (hakikaten o doğru bir şey) çok sağlıklı bir yere varmamız zor. Güney Afrika ve diğer toplumlarla bizim farkımız şu: Burada Kürtler nüfus oranı itibariyle azı oluşturuyor. Türkler çoğunlukta kalıyor. Dolayısıyla buradaki suça ortak olma, kendini suçlu hissetmeme ve rızalık mekanizmasının işleyişi Güney Afrika’ya hiç benzemiyor.

Biz çok daha uzun, meşakkatli, hakikaten iradi çabalarla yüzleşmeye dair birçok organ üreterek ilerleyebileceğiz diye düşünüyorum.

Teşekkürler.

DR. DOĞAN ŞAHİN

Bir soruyla başlayayım: Yüzleşmeye karşı niye bu kadar defans var? Doğuda iki tane büyük kasaba vardır: Biri Eğin, diğeri Arapkir. İlk belediyesi olan da Arapkir.

Ben Arapkirliyim.

Arapkir, Türkiye’nin en büyük Ermeni kasabalarından biriydi. 40.000 nüfusu vardı 1915’te. Tehcirden sonra 5.000’e düşüyor. Büyüdükten sonra dedemden dinledim, “Fırat’ta günlerce kan aktı” diye. 35.000 Ermeni’yi toplamışlar, Fırat’a dökmüşler. Pe ki, “niye insanlar biz bu Ermenileri götürdük, öldürdük, Fırat’a döktük? demiyor. Niye yıllarca saklanıyor?”

“Ben Doğan Şahin, Gençay Gürsoy şöyle şöyle adamlarız” ya da “Biz Türkler, böyle böyle bir milletiz” diye sağlam bir tasarıma ihtiyacımız var.

Ben Türküm. Ama Türkler olarak “kendimizi hep mazlumun yanında, her zaman adaletli, hiçbir zaman kimseye kötülük yapmayan” şeklinde tamamen şişirme, palavra bir kendi tasarımı var.

Artık bunun bir gerçek üzerine oturması lazım denildiği zaman hemen itirazlar başlıyor.

İşte Ermenileri öldürmüşsün, Kürtlere yıllardır zü-

lum ediyorsun. Nasıl sen her zaman mazlumun yanında, daima makul ve iyi olduğunu iddia ediyorsun?

Bunları kabul ettiği anda bütün o palavra tasarımı darmadağın olacak.

O yüzden hala “Hayır, hayır. Onlar kendi kendilerini öldürmüştür. Ya da başka bir şey olmuştur. Aslında Ermenileri öldürenler Kürtlerdir. Savaş vardı, çetecilik yapmaya, bölünmeye kalktılar falan gibi” savunuyoruz.

Ama buradaki hiç kimse “Bugün içinde bulunduğumuz solun ve dünyanın durumundan 80 öncesi solcular sorumlu. Onlar yüzleşmedikleri bunlar oluyor” demiyor. Ben 80 öncesinde de solcuydum, halen de solcuyum. Değişen bir şey yok. Ama biz de tıpkı diğer Türkler gibi biz de aynı şeyi yapıyoruz. diyoruz ki “Hayır, biz çok iyi davrandık falan.” Terapide şöyle bir şeye çok sık rastlarsınız: “Evet, sonunda ne kadar hatalı olduğumu anladım. Gerçekten çok saf bir insanmışım.” Kendisinin çok iyi bir insan olduğu için bunların başına geldiği zannı vardır. Biz kendi içimizdeki öfkeyi, başkasına kötülük yapmayı, zulüm etmeyi falan inkar ediyoruz. Bunu inkar edersek anlayamayız.

Bir başka anımı anlatayım size. Öğrencilik yıllarım, o zaman 5. sınıftayım. Üniversitede bir gün uyuyorum. Saat gece 04 ya da 05. Bir tane çocuk getirmişler, adamakıllı işkence görmüş. Beni kaldırıp, çağır-dılar “muayene edeyim, sağlık durumu nedir?” diye.

Muhtemelen ya psikomatik, ya akli başında değildi getirilen çocuğun. Çünkü İzmir Ülkü Ocakları Başkanı olan o çocuk, solcuların kalesi olan Atatürk Öğrenci Yurdunda 3 -4 aydır kalıyormuş. Bizimkiler anlamışlar bunu ve çocuğu götürmüşler bir yere, dayak ve işkenceyle bunu itiraf ettirmişler.

Bu nedir arkadaşlar? Biz bunu yapmadık mı?

“Biz hiçbir şey yapmadık. Hep bize devlet işkence yaptı.”

Arkadaşlar kendi yaptığınla yüzleşmezsen, kendi hakikatini gizlersen, başkasından yüzleşme istemeye yüzün olmaz. Yüzleşmek için bir yüze ihtiyaç var. O yüz için de samimiyet, hakikat gerekiyor. Ben psikiyatri mail grubunu ciddi bir laboratuvar olarak görüyorum. İster hekimlerin problemleri, isterse herhangi bir mesele olsun, hepsi terapi yapıyor.

Arkadaşlar, bıçak parası diye bir hakikat var mı - yok mu? Var. Hastaları muayenehanede görmeden tedavi etmemek, ameliyata almamak var mı? Var.

Ama hayır, yokmuş gibi davranıyor ve sadece Sağlık Bakanlığını suçluyoruz.

Aslında evet, bütün bu kötü uygulamalardan esasen ve aslen sağlık bakanlığı, hükümet sorumludur. Neoliberalizm sorumludur her kötü olayda olduğu gibi.

Peki, bizim bir parça da olsa suçumuz yok mu? Bundan vazgeçelim.

Ne işe yararı bırakın, biz insan olamayız. Söylemeye çalıştığım bu.

İyi akşamlar arkadaşlar.

SAĞLIK ORTAMINDA CİNSEL YÖNELİM VE KİMLİK FARKLILIĞI NEDENİYLE AYRIMCILIK

MODERATÖR

Prof. Dr. Sermet Koç, Uzm. Dr. Ejder Akgün Yıldırım

KONUŞMACILAR

Ayrımcılık, Sağlık Ortamı ve İyi Hekimlik

Prof.Dr. Mustafa Sercan

Bolu İzzet Baysal Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri AD

Cinsel Yönelim Kimliği ve Cinsel Kimlik Gelişimi, Hekimler Açısından Doğrular, Yanlışlar

Uzm. Dr. Koray Başar

Hacettepe Üniv. Tıp Fak. Psikiyatri AD

"Ben, İnsan ... " Eşcinsel, Transseksüel Gözünden Sağlık Ortamında Ayrımcılık

Öner Ceylan / LAMBDA / İstanbul Gönüllüsü

Bir Hekim Olarak Ayrımcılığa Uğrayan Gruplarla Çalışmak, LİSTAG Deneyimi

Uzm. Dr. Nesrin Yetkin

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Başkanı

"Ben, anneyim ..." Bir Annenin Gözünden Sağlık Ortamı ve Ayrımcılık

Pınar Özer / LİSTAG'dan Bir Anne

Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim ve Kimlik Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık

Prof. Dr. Sermet Koç / Uzm.Dr. Ejder Akgün Yıldırım

Moderatör

Değerli Meslektaşlarımız,

Sağlık ortamı binlerce yıllık birikimi ve kültürü ile insanlık tarihinde ayrımcılığa karşı görece karşı duruşun sergilendiği bir alan olmuştur. İlk tıbbi metinler ile birlikte tedavi bilgisi kadar hekimliğin erdemi ve yansızlığı da dile gelmiştir. Hekimliğin beceri kısmı tıbbi bilgiyi sağaltımda kullanmak kadar hastasına ayırım yapmadan yaklaşması, hastanın faydasını düşünmesi, sırrını saklaması gibi bir takım moral ve etik değerlerin uygulamasını içermektedir. Bununla birlikte sağlık ortamı her ne kadar ilkesel olarak ayrımcılığa karşı dursa da toplumun belirlediği normlar içerisinde geçmişte de günümüzde de ayrımcı yaklaşımlar olmuştur, olmaktadır. İnsanlar dini, siyasi, etnik, cinsiyet, sosyal konum, adli durum, cinsel yönelim, cinsel kimlik, yaş, bedensel zihinsel beceri, bazı hastalıklar gibi bir çok alanda doğrudan ya da dolaylı olarak ayrımcılığa maruz kalmaktadırlar.

20.yüzyılın ilk yarısında siyah ırkın zihinsel becerilerinin yetersiz olduğu şeklinde birçok tıbbi makale bulunmaktaydı. Batı ülkelerinde sayıları yüzbinlere varan bedensel ve zihinsel engelli çocuk ve erişkin kısırlaştırıldı. Yaklaşık 30 yıl öncesinde ülkemizde belirli bir politik görüş insanları psikopatoloji sınırları içinde tanımlanmıştı. HIV pozitif olan insanlar günümüzde hemen her yerde dışlanma riski ile karşı karşıyalar.

Ayrımcılığın bilimsel dayanaklar ile yapılması günümüzde oldukça azalsa da mikro ölçekte, doğrudan

sağlık hizmeti talebinde bulunan kişilere yönelik olumsuz tutumlar, etik dışı yaklaşımlar olmaktadır. Özellikle savunmasızlar olarak adlandırılan gruplar (azınlıklar, tutuklu-hükümlüler, muhalifler, toplumda kabul görmeyen sosyal gruplar, toplumda uygun bulunmayan sosyal davranış sergileyenler, enfeksiyon hastalığı olanlar, cinsel yönelim ve kimlik farklılığı olanlar vb) bu açıdan risk altında bulunmaktadır.

Sağlık çalışanlarının toplum açısından dışlanan birine yönelik eşitlikçi tutum sergilemesi sağlık çalışanlarının da o toplumun belirlediği doğrular ile yaşadığı düşünüldüğünde kolay olmamaktadır. Diğer taraftan bir hekimin ya da sağlık çalışanının toplumun genel kabul gören tanımlarının dışında hastalarına ayrımcılık yapmadan ve gerekirse ayrımcılığa uğrayanı koruyucu bir tutum ile yaklaşabilmesi bu mesleğin bir gereğidir ve bu becerinin kazanılması zorludur.

Cinsel yönelim ve cinsel kimlik farklılığına yönelik dışlayıcı tutum hemen her kültürde rastlanan önemli ayrımcılık alanlarından biridir. Bunun önemli nedenlerinden biri tıp dünyasının özellikle yönelim farklılığına uzunca süre toplumsal bakışın da etkisi ile hastalık gözü ile bakmasıdır. Ayrıca tüm ayrımcı tutumlar da gözlenen kişinin ötekileştirme yaparak kendini kabul gören çoğunluktan biri olarak tanımlaması ve topluma tanıtması cinsellik ile ilgili ayrımcılıklarda sık olmaktadır. Hekimler arasında eşcinselliğin bir

hastalık olduğu inancı çok yaygın olmasa da hala sürmektedir.

Cinsel ayrımcılık günümüzde birçok ülkenin yasalarında mevcuttur. Bazı ülkelerde kişilere cinsel yönelim ya da kimlikleri nedeniyle ölüm cezalarını da içeren ağır yaptırımlar uygulanmaktadır. Ülkemizde böylesi bir hukuki ayırım olmasa da 2010 yılında bazı kamu görevlilerinin ayrımcı görüş bildirmeleri dikkate alınması gereken bir durumdur. Bu açıdan İstanbul Tabip Odası Etik Kurulu 2011 yılı etkinliği

olarak cinsel yönelim ve cinsel kimlik farklılığı nedeniyle sağlık ortamındaki ayrımcılığın ele alınmasını kararlaştırmış ve bu panel düzenlenmiştir. Aşağıda bu panelin dökümü bulunmaktadır. Sağlık ortamında iyi hekimlik ve etik değerler açısından oldukça kıymetli bilgilerin ve katkıların olduğu bu panelin konuşma dökümünü bizlere sunduğu için İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu'na teşekkür ediyoruz. Tüm sağlık çalışanlarının okuması dileği ile.

Giriş

Prof. Dr. Sermet Koç

*İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı
İstanbul Tabip Odası Etik Kurulu Üyesi*

Değerli katılımcılar,

14 Mart Tıp Bayramı'nın bugün gündeminde yer alan “Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim ve Kimlik Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık” konulu panele hoş geldiniz.

Şimdi bu konuyu gündemimize nasıl aldığımızı ve bundan sonrası için ne gibi amacımız ve hedeflerimiz olduğuna kısaca değinmek istiyorum. İstanbul Tabip Odasının Etik Kurulu'nun her ay yapılan toplantılarına tıp bayramının gündemiyle ilgili olarak değişik öneriler geldi.

Etik Kurul'da özellikle sağlık ortamındaki ayrımcılık konusunun etik açıdan yarattığı sorunlar genel olarak dile getirildi ve bu konularda yeni yaklaşımlar oluşturulması gerektiği üzerinde duruldu.

Sağlık ortamındaki ayrımcılık konularından, daha önce sağlık ortamında bir panel veya benzer bir toplantıda ele alınmayan “Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği Farklılığı” konusunun tıp bayramı dolayısıyla gündeme alınmasının önemli olacağı ortak bir fikri oluştu. Esasında tabip odaları genel olarak bu konulara daha önce de belli bir hassasiyet göstermekteydi.

Böylece, şu anki toplantının birlikte moderatörlüğünü yapacağım arkadaşım Ejder'in bu konuya özellikle Psikiyatri Derneği çerçevesindeki ilgisini de bildiğimden ötürü bu programı oluşturmaya karar verdik.

Buradaki konuşmacılara da şimdiden teşekkür ediyorum. Çünkü hekimlik ve sağlık ortamında özellikle

belki hep sessiz kalan, belki geçirilen ama meslek etiği açısından son derece de önemli özellikleri olan bir konu.

Bu nedenle biraz geçmişe dönme ihtiyacı duydum. Tıp öğrenimim sırasında ve daha sonraki asistanlık dönemimdeki kitaplar ve eğitimle konunun ilişkisini hatırladım.

Ama çok yakın bir zamana kadar tıp eğitimi kitaplarında bile bu konuya “normal seyir ya da yolunu şaşırmış her türlü seksüel arzuya ‘seksüel sapıklık’ diyoruz” başlığıyla başlayan bir yaklaşıma; bugün için biraz şaşırarak baktım.

Çünkü özellikle seksüellik temelindeki gerek psikiyatri, gerek adli tıp ve benzeri kaynaklardaki yaklaşımların bize 150 yıl öncesindeki kitaplardan bugüne miras kaldığını, neredeyse 1850 - 60'daki Kıta Avrupası'nda ve Paris Tıp Fakültesi'nde okutulan o dönemki kitapların içeriklerinin değişmez biçimde 1990'lara kadar geldiğini ve nihayet son dönemde bilim insanlarının konuya artık çok farklı yaklaştığını biliyoruz.

Neticede o günleri çok çok geride bıraktık. Bugün artık hiçbir şekilde kitaplara bile almadığımız ve gündemimizin çok uzağında olan konular.

Bu da ciddi bir aşamadır diye düşünüyorum.

Bu kötü hatırlatmadan sonra ilk sözü Bolu İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Profesör Doktor Mustafa Sercan'a bırakıyorum.

Ayrımcılık, Sağlık Ortamı ve İyi Hekimlik

Prof. Dr. Mustafa Sercan

Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tıp Fakültesi

Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

Teşekkür ederim Sermet Bey.

Mesleki bayramımızda bu konunun gündeme alınmış olmasından dolayı çok heyecanlıyım.

Sözlerime biraz önce dışarıda konuştuğumuz bir anımı anlatarak başlamak istiyorum.

74'te TRT'nin tek kanalında siyah – beyaz seyrettiğim bir belgesel vardı ve sanıyorum gerçek zamanlı bir çekimdi:

“Bir kuluçka makinesine çok sayıda sarı civciv ve bir tane siyah civciv yumurtası koydular. Bir süre sonra civcivler yumurta kabuklarını kırıp çıkmaya başladılar. Dünyaya ilk gözlerini açtılar ve çevrelerine baktılar. Çok sayıda sarı civciv vardı, muhtemelen kendilerinin de sarı olduklarını fark ettiler. O anda gördüler ki bir siyah civciv var aralarında ve o siyah civcivi gagalayarak öldürdüler.”

Ayrımcılık, ırkçılık ya da benzeri kavramlar gündeme geldiğinde, 30 yılı aşkın zamandır ben bu belgeseldeki o sahneyi hatırlıyorum ve her seferinde tüylerim diken diken oluyor.

Birincisi. Hepimizin kabul etmesi gerek ki doğal bir çeşitlilikten tutun, toplumsal konumlarımıza kadar, içine doğduğumuz toplumsal ortamdan, aldığımız görevlere kadar çok farklılıklarımız var.

Bütün sorun farklılıklarımızın bir gerçeklik olarak kabulü. Doğal olmayanları da doğal karşılamamız.

Ya da bizden olmayanları yok saymamız, yok etme-

ye çalışmamız ya da bunu başaramıyorsak aşağılamamız.

Hep bu kavşaktayız.

Farklılık doğaldır. Aslında fiziksel anlamda doğal olmadığında da doğaldır. Sanıyorum temel noktamız bu olmalı.

Peki, ayrımcılık doğal mıdır?

O da nereden baktığınıza bağlı.

Biraz önce Nesrin Hanım dedi ki “Sen bu belgeseli anlatacak mısın?” ‘Evet’ dedim. “Ama yanlış anlaşılır. Ayrımcılık doğal algılanır” dedi. “Evet, ayrımcılık farklılıktandır ve doğaldır” dedim.

Aslında doğaya ve yeryüzüne baktığımızda “insani” diye nitelediğimiz ne varsa doğal olmayandır.

Kalbimizin atımı doğaldır. Ama cinsellik doğal değildir.

Üreme doğaldır. Ama cinsellik insana özgüdür.

İnsani olan ne varsa, (şu içinde bulunduğumuz bina, aklınıza gelen her şey) insan emeğiyle yapılmış olandır.

Ayrımcılık doğaldır.

Ayrımcılığa karşı olmak insanidir. Onu elimizle, zihnimizle yapmamız gerekir.

Nefsimizle nasıl mücadele etmemiz gerekiyorsa, kendi agresyonumuzu nasıl ki bir meslek doğrultusun-

da kullanmamız şart ise, orada bir enerji var ve o enerjiyi doğru kullanmaktır işin esası diye düşünüyorsak, ayrımcı karşıtı olmak insanidir.

Ayrımcılık doğaldır derken, öyle kalsın anlamında söylemediğim açık.

Şunu da vurgulamak istiyorum: Eğer insanım diyorsanız ayrımcılığa karşı mücadele etmeniz gerekir. Ama en önce kendi içinizde, kendi biyolojinize ve yetiştirilme tarzınıza karşı mücadele vermeniz gerekir.

Tom ve Jerry görseline baktığınız zaman fareyle kedi arasındaki o doğal olarak var olan farklılık, yine doğal bir düşmanlık şeklinde sürekli gider.

Bu hep böyle mi olur?

Yok. Biz birçok örneğini biliyoruz ki fareyle kedi çok da dostça geçinebilirler, birlikte yaşayabilirler. Birbirlerini yok etmeden bir arada olabilirler.

Kediyle köpek de aynı şekilde.

Eğer toplumsal müdahalenin en az olduğu ortam hayvanlar alemi ise ve orada bile bu mümkün olduğuna göre, insanlar arasında da olabildiğini biliyoruz.

Ama bunu savunmak ve tıpkı kendi içimizdeki mücadeleye gibi toplum içerisinde de bunun yayılmasının çabasını göstermemiz gerekiyor.

Ayrımcılık insani açıdan negatif bir şeyse, bir defa bilmeliyiz ki farklılığın olduğu her yerde ayrımcılık mümkündür.

Bu bir güç ve iktidar çekişmesi, bir kaynağın paylaşımı için eğer birinin ezilip yok edilmesi size güç kazandırıyorsa hemen ortaya çıkabilecek ve her an, her yerde olabilecek bir şeydir.

Ayrımcılık doğaldır.

Ama karşı ayrımcılık, toplumsal ve bireysel bir tercihtir. Dolayısıyla siyasaldır.

Bu anlamda siz kırmızı balıkları seçiyor ve yeşil balığa dur diyorsanız, her yerde ayrımcılık riskiyle kar-

şı karşıyasınız. Bir kavşaktasınız ve bir tercih yapmak durumundasınız anlamına gelir.

Kitabi tanım: “Bir kişiye ya da gruba belli özelliklerinden dolayı ön yargılı davranmak.”

Bu davranış pozitif ya da negatif olabilir.

Fakat genelde pozitif olanı “pozitif ayrımcılık” olarak vurgulamak gerekiyor. Çünkü düz söylenişinde negatif olanı anlaşıyor.

1830’larda ABD’de adı konmuş bunun ve özellikle siyah ırka karşı ırkçı tanımlar için kullanılmaya başlanmış.

Günümüzde azaldığını, en azından bazı tonlarının ya da şiddetinin açılmaya başladığını görüyoruz.

Fakat öte yandan da ölçütler daha incelikli oluyor. İşte rengiyle ayırt etmek yerine, şimdi artık diliyle, kültürüyle ya da “ben aslında ayrımcılığa karşıyım” diyerek ayrımcılık yapmak şeklinde incelemeye başlıyor.

Yine ABD’de “Beyazlar dışında hizmet vermem” diyen çok sayıda kurum vardı.

Bunların önemli bir kısmının öldürmeye, kitle katliamına kadar gittiğinin de tarihte çok örneğini görebiliriz.

Ayrımcılık, aslında insan var olalı beri var. Yeni bir şey değil.

Adının konmasının üstünden 200 yıla yakın bir zaman geçmiş olmasına rağmen, yeni olduğu anlamına varmıyoruz hiç birimiz.

Biraz önce söylediğimiz gibi ırktan, etnisiteye, cinsiyetten cinsel kimliğe, sınıftan dile, hatta yaşa kadar giden farklılığın olduğu her yerde ayrımcılık var.

İş verme ayrımcılığı da cinsiyet, bedensel, ruhsal, özürlü, din, rütbe, yaş, partizanlık ya da siyasi tercih gibi toplumda var olan bütün farklılıkların tonlarını taşıyor.

Şimdi ben daha çok kendi zihnimizde ya da kendi

içimizde bu nasıl ayrılıyor konusunda yoğunlaşmak istiyorum.

Ayrımcılık nerede? Zihnimizde, kelimelerin, cümlelerin arasında.

“Zenciler birbirine benzer. Türkler aptaldır. Kadınlar kalleştir. Erkekler merttir, hatta mertlik erkeklikle tanımlanır. Eşcinseller güvenilmezdir. Yaşlıların işi bitmiştir. Gençler düşünemez. Komünistler gaddardır. Faşistler şöyledir” gibi.

Aslında “bütün (x) grup, bütün (y) grup” diye başlayan cümlelerin ayrımcı olduğunu ya da ayrımcı olma riski taşıdığını hemen aklımızda tutmalıyız.

Belki de “bütün” diye başlayan cümlelerin hepsini bir kere daha düşünüp sonra söylemekte fayda var.

Belki düşünürken bile iki katmanlı düşünmek daha yararlı olacaktır.

Çünkü “bütün” ve “hiç” gibi tanımları biz psikiyatride, psikolojide “bilişsel çarpıtmalar” diye adlandırırız. Bu çarpıtmalar, birey için de, yaşamı birçok yönüyle zorlaştırır.

Ama bu bilişsel çarpıtma, bir toplumsal grubun ya da toplumun çarpıtması olunca tabii olayın boyutu da, zorluğu da daha büyük oluyor.

Ayrımcılık bir dildir, bir düşünme tarzı ya da bir zihniyettir eski deyimle.

Eğer bir söz size söylendiğinde kendinizi aşağılanmış duyumsuyorsanız, bir gruba ait özellik küfür olarak kullanılıyorsa (dinsiz, kafir, ibne, orospu vs) burada ayrımcılık söz konusudur.

Örneğin birisi ötekine “şizofren, aptal, geri zekalı” diyorsa, bu sözcüklerin olduğu her yerde ayrımcılık vardır.

Siz bunu pozitif anlamda kullanıyorsanız ve ayrımcı bir ton seçmiyorsanız cümlelerinizi özel olarak kurmalısınız. Çünkü orada riskli bir kavşakta olduğunuzu bilmeniz gerekiyor.

Tabii aynı şekilde “Türkler şöyle yiğit, erkekler böyle, kadınlar şöyle” diye kendi grubunuzu olumlamakten de aynı riskle karşı karşıya olduğunuzu bilmekte yarar var.

Sağlık alanında ayrımcılık var mı?

Tabii. Bütün tedavisi zor hastalıklar, kişiyi toplumsal olarak zorlayan ve kötü duruma düşüren hastalıklar bir ayrımcılık nedeni olmuş tarih boyunca.

Hatta bu deyimlerimize kadar girmiş. Bir süreci olumsuzlamak için söylediğimizde “hastalık” sözcüğünün kendisi de bir ayrımcılık haline gelir.

Örneğin veba, verem, cüzzam, geri zekalılık, şizofreni, eşcinsellik, AIDS, (şimdi moda) şişmanlık, hepatit, sağırılık, körlük, yaşlılık gibi.

Aslında bir şehirdeki kaldırımlarınızın nasıl düzenlendiğine kadar gidiyor ayrımcılık.

Bilmeliyiz ki kimse ama hiç kimse ayrımcılıktan başışık değildir. Çünkü ayrımcılık ya da ayrımcılığın temeli doğalsa, hepimiz için bu var.

Hepimiz an gelir ki öfkemizin şiddetine bağlı olarak karşımızdakini bir kaşık suda boğmak isteği duyarız ya da boğmaz isteriz belki de veya elimize geçirdiğimiz bir şeyi kafasına atmayı düşünebiliriz.

Ama kendimizi kültürel, sosyal, dini, siyasal vs olarak terbiye ediyoruz ve bunu yapmıyoruz. Bazen bunu sözcüğe dökmüyoruz ya da sözcükle sınırlı kalıyoruz.

Eğer biz bunu yapabiliyorsak, ayrımcılık denen farklılıkları, negatif olarak tanımlayan içimizdeki sözcükleri de aynı şekilde kontrol edebiliriz.

Bunu yapmazsak ayrımcılık hep var olacak.

Peki, hekim kim?

Bir defa hekimlik mesleğine başlarken açık – seçik anarak “din, milliyet, ırk, siyasi eğilim ya da toplumsal sınıf ayrımlarının görevimle hastam arasına girmesine izin vermeyeceğimize” diye ant içiyoruz ve

biz hekim olarak bunlardan birini yaptığımızda hekimlik niteliğimizin artık ortadan kalkacağını ilk günümüzden kabul ediyoruz.

Tekrar soralım öyleyse: Hekim kim?

Önce asker mi, Türk mü, Müslüman mı, partili mi, erkek mi, kadın mı, x - y - z ya da başka bir şey mi?

Şimdi tam da sorun burada. Hekimlik mesleği bunlardan birinin önce olmasını kabul etmiyor. Eğer bunlardan birisi önceyse hekim olmanız zedeleniyor.

Yapı bu.

Pazar günü bana fıkra gibi bir şey anlattılar: “Türkiye’nin bir ilinde kişinin birine diyorlar ki (o ilin özelliklerini anlayacaksınız birazdan) “2 kişi boğuluyor ama sen birini kurtarabileceksin. Birisi Türk ama Müslüman değil. Öteki de Müslüman ama Türk değil. Hangisini önce kurtarırısın?”

“Doğru cevap ne?” diye sordum:

“Efendim önce Türk’ü kurtaracaksınız ama onu sonra Müslüman yapacaksınız.”

Görüldüğü gibi kendi grubundan olmayan hiçbir şey tahammülü olmayan bir zihinsel yapıyı kastediyorum.

Hekimlik önce o, sonra bu ayrımını yapmadan, bütün insanları aynı şekilde görmek zorunluluğu olan bir meslek.

Peki, günümüzde ne durumdayız?

Bazı hekimler “solculuk hastalığıdır.”

Bazıları “eşcinsellik hastalığıdır, sapıklıktır” diyor. Sermet Bey biraz önce söyledi.

Almanya’da bir Türk gencinin adı Cihat olduğu için hekim onu muayene etmemiş, “Cihat ismi, İslami savaşa anlamına geliyor” diye.

Kadın hastayı muayene etmeyen hekimlerimiz var. Dünyadaki tabii birçok ülkede var eğer hekimin kendisi erkekse.

“Hekim işkenceye katıldı” ya da “teröristlerde ilaç denemesi yaptı.”

Aslında önce hekim değil de önce başka bir şey olduğunuz zaman böyle bir noktaya geliyoruz. Örnekler çok çoğaltılabilir tabii ki.

Peki, hekimler için böyle bir risk yok mu?

Benim de siyasi görüşlerim var, bunlar A’dır. Ama B siyasi görüşünden ya da filanca etnisiteden biri geldiğinde ben hekim olarak onlara yeterince doğru, yeminime bağlı kalıp hizmet verebilirim demek mümkün mü? Bu gerekçe ne kadar doğru?

Kolay değil. Siyasi görüş nerede biter, hekimlik mesleği nerede başlar, ayırt etmek pek mümkün gözüküyor.

Eğer bir grupla karşı karşıyaysanız, oradan bir kişinin sizin önünüze hasta olarak gelmesi durumunda zorlanırsınız.

Dolayısıyla siyasi tutumunuz ya da düşünceniz ne olursa olsun, siz baştan bu gruplara karşı belli bir mesafe ayarlamanız gerekiyor. Belki kendi siyasi düşüncenizle de bir mesafe koymalısınız bu zorlanmayı azaltmak için.

Hele siz görüşünüzü açıkladıktan sonra (bu bilinen bir konu ise) karşıt görüşten bir hasta size başvurmadan çekiniyorsa, bunu kontrol de edemezsiniz zaten.

O yüzden zihninizde görünmez bir sınır oluşturmanız gerek ve biz siyasi tercihlerimizle o sınırın ötesine geçmemek zorundayız.

Eşcinsellik, tarih boyunca ahlaki ve dini bir konu olmuş.

Sermet Beyin biraz önce değindiği gibi tıbbın alanına girmesi 19 yüzyılın ikinci yarısıyla 20. yüzyılın ilk yarısı gibi.

İşte sapıklık, hastalık denilmiş, biyolojik gerekçeler aranmış falan.

20. yüzyılın ikinci yarısında hiçbir bilimsel veri bunu desteklemediği ve tıbbın dışında, tabii ilgili alan psikiyatri olduğu için de psikiyatrinin dışında bir konu olarak kabul edilmiş.

“Eşcinsellik krizi” denilen “kişinin ben neyim, nereye gidiyorum, ne yapıyorum” noktasında eğer ruhsal sorunları oluyorsa, biz kuşkusuz o sorunları için bu kişilere yardım etmek zorundayız. İsimiz bu. Ama cinsel yönelimini değiştirmek üzere değil.

Artık ABD başta olmak üzere bütün Hristiyan dünyası, eşcinselliği bir sağlık sorunu olarak ele almıyor.

Ancak bunu bir sağlık sorunu olarak tanımlayan ve tedavi ettiğini söyleyen gruplar da var.

Fakat baktığınızda bu grupların daha çok kilise kökenli olduğu ve uyguladıkları ya da savundukları yönelimin de daha çok cinsel dönüşüm yöntemlerini içerdiğini görüyoruz.

Birincisi. Tıbben eşcinsellik, biyolojik ya da sosyop-

sikolojik bir hastalık olduğuna dair herhangi bir tıbbi kanıt olmayan bir durum.

İkincisi. Bu uygulamaların etkin olduğuna dair de bir kanıt yok.

Üstelik biz biliyoruz ki örneğin solaklık biyolojik olarak doğuştan var olan bir şey. Bir kişi sağ elini kullanmaya ne kadar yönlendirilmiş olursa olsun, o özelliği pek de değişmez. Çünkü görünüşte sağ elini kullananlar, aslında solaklıkları devam ediyor demektir.

Hekim olarak bize düşen bu konularda bilgilenmek, ayrımcılık karşıtı bir tutumun iyi hekimlik gereği olduğunu görmek ve bu doğrultuda davranmaktır.

Yunus Emre'nin bir sözüyle bitirmek istiyorum konuşmamı: “72 millete bir gözle bakmayan, halka müderris olsa hakikatte asidir.”

Teşekkür ederim.

Cinsel Yönelim Kimliği Ve Cinsel Kimlik Gelişimi

Uzm. Dr. Koray Başar

Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı

Merhabalar.

Ben biraz önce Mustafa Beyin bahsettiği cinsellik ve cinsel kimlikle ilgili olarak insanlarda nasıl çeşitlilik gösterebiliyor, oradan devam edeceğim.

Birtakım temel kavramlardan ve bunların neye karşılık geldiğinden bahsedeceğim.

Daha sonra bu kimlik özelliklerine sahip olan kişilerin yaşamları boyunca geçirdikleri basamaklardan, yaşadıkları zorlanmalardan ve hekimlerle hangi şekillerde karşılaştıklarından, ne gibi zorlukları göğüslemek zorunda kaldıklarından bahsedip neler yapılması gerektiğini dile getirmeye çalışacağım.

İlk olarak cinsellikle ilgili birtakım temel kavramları birkaç cümleyle özetleyeyim. Hepimiz bir bedensel cinsiyetle doğuyoruz. Aslında doğmadan önce de birtakım bedensel ve biyolojik cinsiyet özelliklerine sahip oluyoruz. Sanıyorum bu kavramlar arasında en basit olanı gibi görünüyor. Genlerimizle, kromozomlarımızla belirlenmiş olan bir cinsiyete sahibiz. Bu da sahip olduğumuz öreme ve cinsel organlarla belirlenen bir nokta. Kadın ve erkek diye ikiye ayrılabiliriz bu şekilde. Bu insanın en çıplak haliyle kolaylıkla anlaşılacak bir özelliği gibi görünüyor.

Ama bunun dışında kişinin kendisini bir erkek ya da kadın olarak tanımlaması, öyle hissetmesi, o kimlik özelliklerine sahip olduğunu düşünüp bu yönde davranmasıyla ilgili olan “cinsel kimlik” diye bir tanımımız var. Cinsel kimlik, örneğin biyolojik cinsiyet

özellikleri erkek olan kişide gene “ben erkeğim” şeklinde geliyor. Ama bu, her zaman böyle değil. Bu uyumsuz olduğu ve kişinin kendisini erkek ya da kadın olarak kabulü biyolojik cinsiyet özelliklerinden farklı olduğu zaman, biz buna “transseksüalite” ya da “trans birey” diyoruz.

Cinsel kimlik dışında önemli bir kavram da “cinsel yönelim.” Cinsel yönelim, kişinin hangi cinsiyetten insanlara cinsel ve duygusal olarak yakınlık duyduğu, hoşlandığı, tahrik olduğu, birlikte olmak istediği, belki cinsel olarak birlikte olduğu ile tanımlanan bir kavram. Buna göre de insanlar “eşcinsel,” “biseksüel,” “heteroseksüel” diye farklı şekillerde tanımlanabiliyorlar. Kişi eğer kendi cinsiyetindeki insanlara yöneliyorsa cinsel ve duygusal olarak, ilgisi, arzusu, fantezileri, davranışları, duyguları bu yönde oluyorsa eğer “eşcinsel,” her iki cinsiyete yöneliyorsa, “biseksüel,” karşı cinse yöneliyorsa “heteroseksüel” diyoruz.

Eşcinsel, biseksüel, heteroseksüel gibi kavramlar, psikiyatrinin cinselliğe fazlasıyla burnunu sokmuş olduğu ilk dönemlerde kategorize etmekle ilgili çabaları sonucu ortaya çıkmıştır. Eşcinsel Özgürleşme Hareketi, bu tıbbi kokan ve sadece seksüaliteden bahsediyormuş gibi görünen bu terimler yerine kendilerine farklı isimler benimsediler. Birçok kültürde farklı şekillerde adlandırılrsa da batı kültüründe “gey” daha çok erkek eşcinseller ve “lezbiyen” kadın eşcinseller için kullanılan tabirler. Türkiye’ye de 1980’lerden

sonra bu şekilde geçti.

Bütün bunların dışında bir de “cinsel davranış” var.

Bunların farklılıkların ve nasıl geliştiklerinden bahsedeceğim. Bu çok indirgeyici bir tanımlama ama basitleştirmek ve bu kavramları tanımlamak için söylüyorum.

Aslına bakarsanız farklılıklar burada sıralayamayacağım, sayamayacağım kadar çok.

Bir eşcinsel diğer eşcinselle aynı değil. Bir heteroseksüel diğer heteroseksüelle aynı olmak zorunda değil. Trans diye insanları bir grubun içerisine sokup, aynı olmalarını bekleyemezsiniz.

Cinsel yönelimin, kişinin hangi cinsiyetten kişilerden hoşlandığı, tahrik olduğu, çekim duyduğuyla ilgili olduğunu söylemiştim. Cinsel kimlikten farklı olarak kişi erkeğe eğer ve diğer erkeklerden hoşlanıyorsa da kendisini erkek olarak tanımlamaya devam etmektedir. Davranışlarıyla, görünümüyle, bedensel özellikleriyle ilgili bir değişim arayışında ya da isteğinde değildir. Dolayısıyla cinsel yönelim, dışarıdan bakarak davranışlarıyla, hareketleriyle, konuşmasıyla, oturmasıyla, kalkmasıyla anlayabileceğimiz bir özellik değil.

Peki, nasıl bir farklılık bu? Bu görünmez olan ya da görünmemesi beklenen bir farklılık. Aslında diğerlerinden farklı olan kısmı bu. Ayrımcılıkla bu kadar yakından ilgili olması da biraz bundan. Nasıl ayrımcılık uygulanabilir cinsel yönelimle ilgili özelliklere? Niçin bunları burada konuşmamız gerekiyor? Çünkü bütün bu farklılıklar başlangıçta görmezden gelinir, görünmemesi, baskılanması istenir.

Biraz önce Mustafa Hocam bahsetti iyi hekimlikle ilgili olarak. Karşımızdaki kişinin sadece hastalığını, bizden yardım talebini görmemiz, uygun bir şekilde değerlendirmemiz ve yardımcı olmamız beklenir. Yine karşımıza gelen kişinin kimlik, kişilik özelliklerine göre değil, ihtiyacına ve bize öğretilen mesleğin doğru kurallarına göre uygulama yapmamız bekleniyor.

Ama birinci yapabileceğimiz davranış, değerlendirme

sırasında karşımızdaki kişinin birtakım özelliklerini görmezlikten gelmek. Bu bazen gösterilip görmezlikten gelme, bazen de karşımızdakinin bunu göstermesine tahammül etmemek şeklinde olabilir. Biraz sonra ayrıntılarını anlatacak Öner arkadaşım ama ben kısaca söyleyeyim. Eşcinsel ve biseksüellerin büyük bir çoğunluğu sağlık konusunda yardım almak için doktora gittikleri zaman eşcinselliklerini, cinsel yönelimlerini ya da cinsel kimlik özelliklerini belirtmekten çekinirler. Bu nedenle doktora gitmekten bile vazgeçebilirler, gereken sağlık yardımından da mahrum kalabilirler. Bu seyrek görülen bir durum değil.

Benzer şekilde yaşanabilecek olan bir karşılaşma ya da ayrımcılık örneği de kişi bunları belirttiği zaman farklı muamele görmesi. Bir başka hastalığı varmış ya da vebalıymış ya da cüzamlıymış ve diğer ayrımcılık kategorilerinde olduğu gibi davranılabilir kişiye. Yardım verilmesi de reddedilebilir. Bunun da sıklıkla yaşandığını biliyoruz. Bunların oranlarına girmemeyi tercih ediyorum. Çünkü Öner bununla ilgili bir çalışmadan bahsedecek.

Cinsel davranış, bunlardan farklı. Kişinin cinsel yönelimi (eşcinsel, biseksüel, heteroseksüel de olsa) aslında sadece duygu ve düşünceyle ilgili olarak tanımlanabiliyor. Davranışla ilgili olan bir durum değil. Bir insanın heteroseksüel olması için karşı cinsten biriyle birlikte olmuş olması gerekmez. Cinsel ya da duygusal hiçbir ilişkisi olmasa da kendisinin ilgisinin karşı cinsiyete dönük olduğunu tanımlayan bir kişiye “heteroseksüel” dediğimiz gibi, bir insanın eşcinsel ya da biseksüel olması için de başka bir insanla birtakımlık, ilişki yaşamış olması gerekmiyor. Aynı şekilde bir insanın herhangi bir cinsiyetten insana çekim duymuş olması, sadece tek başına kişinin cinsel yönelimini tanımlamaz.

Gelişim seyrinde bunlar nasıl oluyor? Bedensel cinsiyet, doğumdan itibaren belirlenen, bilinebilen, kişinin kendisinin de bildiği, çevresindekilerin de anlayabileceği bir konu. Cinsel kimlik, daha önce belirtti-

ğim gibi, kişinin kendini erkek ya da kadın olarak tanımlaması, öyle hissetmesi. “Ben erkeğim” ya da “ben kadını” duygusuna sahip olması. İlk 3 yaş içerisinde geliştiğini düşündüğümüz bir özellik. Yani 3 yaşına kadar insan, kendisinde erkeklik ya da kadınlık hissi geliştiriyor ve daha sonra da bu yönde davranmaya devam ediyor.

Trans bireyler hayatlarının belli bir aşamasında cinsiyetlerini değiştirmeye karar veren kişiler değiller aslında. Hayatlarının ilk yıllarından itibaren kendilerini biyolojik cinsiyetlerinden farklı bir cinsel kimliğe sahip olarak gören, öyle hisseden ve benimsediklerinin dışında bir cinsiyet içerisinde hapsolmuş gibi hisseden bireylerdir ve çocukluklarından itibaren de bu yönde davranmaya çalışırlar.

Çevresindekilerin, ailesinin beklediğinin aksine örneğin erkek cinsiyetine sahip oldukları halde kadın oyunları oynamayı ve kadın kıyafetleri giymeyi tercih edebilirler. Ergenlik dönemiyle birlikte erkek ya da kadına ait ikinci cinsiyet özellikleri ortaya çıktıktan sonra bunları gizlemeye veya bunlardan rahatsızlık duymaya başlayabilirler. Örneğin kıllanmaktan ya da ergenlik döneminde memelerinin büyümesinden rahatsızlık duyabilirler. Bunları saklamaya, gizlemeye, görünmez kılmaya çalışırlar. Okulda, ailelerinde, sosyal ilişkiler içerisinde kendilerini hissettikleri cinsel kimliğin özellikleriyle varolmak için mücadele gösterirler. Bu oldukça sürtüşmeli geçen bir çocukluk ve ergenlik dönemine karşılık gelmektedir.

Cinsel yönelim ise insan daha çok ergenlik dönemiyle birlikte cinsel ve duygusal uyanışını yaşadktan sonra, farklı insanlarla yakınlaşmaya ihtiyacı duymaya başladıktan sonra beliren bir olgu. Biraz sonra bunun seyrinden bahsedeceğim ama her zaman ergenlik döneminde insan bunun ismini koyamayabiliyor.

Toplumsal cinsiyet, erkeklik veya kadınlıkla ilgili olduğunu düşündüğümüz birtakım davranış, görünüm ve kıyafet özellikleri ise hayat boyu değişkenlik gösteren, kişiden kişiye farklılıklar sergileyebilir. Yani

daha erkeksi ya da daha kadınsı olmak, farklı şehirlerde, aynı şehrin farklı yerlerinde, aynı şehrin aynı yerinde 10 yıl önce – 10 yıl sonra farklı şekillerde tanımlanabilecek olan göstergelerdir. Örneğin benim kırmızı kravat takıyor olmam ya da saçlarımın uzun olması birçok yerde kadınsı bulunabilir. Ama başka birçok ortamda da bunlara hiç kimsenin önem vermeyeceğini tahmin ediyoruz. Dolayısıyla erkeksilik ve kadınsılık bu kavramlar arasında en belirsiz ve kişiye özgü olanları gibi görünüyor.

Peki, cinsellikle ilgili bu farklılıklar ne kadar psikiyatrinin ya da ne kadar tıbbın konusu?

Bunlar bir dönem maalesef yoğun bir şekilde tıbbın konusuydu; büyük çoğunluğunun hastalık olduğu düşünülüyordu. Çünkü cinsellik, sadece üremeye dönük bir etkinlik olarak kabul edilmişti. Artık bütün bu cinsel kimlikle, cinsiyetle ilgili farklılıkların insanın ruhsal ve bedensel diğer işlevleriyle doğrudan ilişkili olmadığını öğrendik. Yine bir insan eşcinsel de, heteroseksüel de, transseksüel de olsa, bu kişinin başka insanlarla ilişkilenmesi, sevmesi, sevilmesi, bir mesleği öğrenmesi, bu mesleği gerektiği gibi uygulayabilmesi, kendini beğenebilmesi, fiziksel özelliklerini geliştirebilmesi ve bütün insani özellikler açısından diğer insanlardan farklı olmadığını biliyoruz. O nedenle yaklaşık 40 yıldır hastalık olarak kabul edilmiyor cinsel yönelim.

Transseksüalite, yani kişinin bedensel cinsiyetinden farklı bir cinsel kimliğe sahip olmasına tıp nasıl bakıyor? Psikiyatristlere göre hala hastalık sınıflandırması içinde var. Peki, bir hastalık mıdır? Artık hastalık kategorilerinden çıkmasıyla ilgili yoğun tartışmalar sürüyor. Tedavi edilmesi için orada değil transseksüalite. Ama kişinin bu hissettiği cinsiyetle bedensel cinsiyeti arasında uyumsuzluğun sonlandırılması sürecinde psikiyatristin yardımcı ve destek olabilmesi, danışmanlık verebilmesi amacıyla hala sınıflandırmalarda var.

Yoksa ne transeksüellik - cinsel kimlik farklılıkları,

ne eşcinsellik ne de biseksüellik herhangi bir psikiyatrik bozuklukla birlikte giden olgular değil. Ama bütün bu cinsellikle ilgili farklılıklar hala tıbbın konusu, hala tıp bayramıyla ilgili düzenlenen etkinlikler içerisinde bunlardan bahsediyoruz. Bunların sebepleri şu: Bu insanlar toplumda görmezden geliniyor ya da aşağılanacak şekilde ayrımcılığa maruz kalıyor. Bütün bu davranışlar, insanların yoğun sıkıntılar, gerginlikler, bunaltılar yaşamasına sebep veriyor. Yine bu bunaltılar, sıkıntılar sadece ruhsal sorunlara değil, bedensel şikayetlere de neden oluyor. Türkiye’de yapılan bir araştırma yok bununla ilgili ama şu son 10 yıl içerisinde İngiltere ve Kanada’da yapılan birçok araştırmaya göre birinci basamak sağlık hizmetlerinden eşcinsel ve transeksüellerin heteroseksüel ve transseksüel olmayanlara göre yararlanma ve başvuru oranları çok daha yüksek. Aslına bakarsanız bize başvuran kişiler arasında önemli bir topluluğu oluşturuyor cinsel farklılıklar yelpazesinin bu kısmı.

Toplum içerisinde ne sıklıkla görülüyorlar? Çok sık sorulan, tartışılan bir konu. Bunu kestirmek çok mümkün değil. Araştırmalarda yöntemsel bir sürü sorunlar yaşanabilir. En popüler rakam % 10’dur örneğin eşcinsellik için. Sonra tekrarlanan bir bulgu değildir ama % 10 olmasa bile karşımıza gelen kişilerin önemli bir kısmının bu yelpazenin bir yerlerinde yer aldığını akılda tutmak gerekiyor.

Eğer tıp mesleği, meslek onuru ve görmezden gelmekten bahsediyorsak ayrımcılıkla ilgili bir diğer konu da şu: Sağlık çalışanlarının aslında hepsi heteroseksüel değildir. Demek ki bir kısım sağlık çalışanı eşcinseldir, biseksüeldir ya da transseksüeldir. Dolayısıyla bizim ayrımcılıkla ilgili mücadelemiz sadece hastalarla ilgili olan ilişkimizde değil, mesleki alanda da devam etmesi gereken bir konu

Peki, cinsel kimliğin gelişimi nasıl oluyor? Transseksüellik için 3 yaşından itibaren tartışmalı, sürtüşmelerle devam eden bir süreç var. Eşcinsellik ve biseksüellik içinse biraz daha sinsi ve daha sonra görüntü-

lenen bir seyirden bahsedebiliriz.

Cinsel yönelim kimliği, yani kişinin kendisini eşcinsel ya da biseksüel olarak tanımlaması, heteroseksüellikte çok söz konusu olan bir olgu değil. İnsan kendi kendine durup “ben heteroseksüel miyim?” ya da bir erkek “Ben kadınlardan mı hoşlanıyorum? O zaman bunun adı ne acaba?” diye düşünmüyor. Çünkü içinde yaşadığımız toplumda otomatik olarak herkes heteroseksüel olarak kabul ediliyor. Oysa heteroseksüellik dışındaki yönelimi olan bireyler kendilerinin akranlarından, yaşlılarından, yakınlarından ya da masallarda, şarkılarda, şiirlerde dinledikleri diğer insanlardan farklı olduklarını ve kendi cinsiyetlerine yönelik bir ilgileri olduğunu fark ettikleri andan itibaren başlayan bir süreç bu.

Bu süreçte kişi içinde yaşadığı toplumun değerlerini benimsemiş olduğu için o yaşa kadar, “homofobi” dediğimiz eşcinselliğin daha aşağı, daha sapkın, yanlış olduğu düşünceleriyle donanmış, kendisinin de heteroseksüel zanneden bir birey haline gelmiştir. Çevresinde bu eşcinsellikle ilişkili fikirlerini ifade ya da belli ettiği ya da fark edildiği zaman karşılaşacağı bir homofobik tepki söz konusudur. Dolayısıyla bu kimlik gelişimi eşcinsel ve biseksüellerde kişiyle toplum arasında ve kişinin kendi kafasındaki toplumsal kabuller arasında mücadele şeklinde devam eder.

Bu süreç biraz önce söylediğim gibi bireye özgü, çok farklı aşamalardan geçilerek ilerliyor. Ama herkeste her aşama burada anlatacağım sırayla devam edecek diye bir kural da yok.

Niye bu modelleri anlatıyorum? Çünkü burada farklı basamaklardaki tüm doktorlara, (sadece psikiyatrist ve psikologlara değil) başvurular mümkün olacaktır.

Bu süreç “açılma” adı da veriliyor. Açılma İngilizce’den geliyor: “Coming out of the closed – gizlenmekte olduğu gardrobun dışına çıkmak” şeklinde ifade ediliyor. Türkçe’ye de öyle çevrilmiş.

Eşcinsellik, insan 18 yaşına geldiği zaman kapı çalı-

nıp, postacı tarafından bırakılan bir paket değil. Biraz önce söylemiştim, ergenlikle başlayan ve insanın cinsel ve duygusal ilgisinin başkalarına yönelmesiyle birlikte kendisini hissettiren bir durum. Ama bunun ismini koymadan ve daha cinsellikle ya da duygusallıkla ilgili o olgunluğa ulaşmadan önce bile kişinin kendi cinslerinden belirsiz bir şekilde farklı olduğunu hissettiğini, bunun daha çok sosyal farklılıklarla ilgili olduğunu geriye dönüp baktığımız zaman bilebiliyoruz. Burada özellikle toplumsal cinsiyetlerle ilgili farklılıklar var.

Cinsel ve duygusal olarak ilgisi belirlediğinde ise kendisinin diğerlerinden olan farklılığını çok daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaya başlayabilir. Bu dönemde kişi eğer çevresinde, içinde yaşadığı toplumda bununla ilgili ipuçları, veriler yoksa büyük bir kafa karışıklığı, büyük bir kaygı içerisine düşebilir. Kendisini türünün tek örneği zannedebilir eğer bu kavram kafasında yoksa. Eğer bu kavram biraz önce Mustafa Beyin bahsettiği gibi sadece küfürlerle ifade edilen bir şekilde varsa kafasında, kendisini aşağılık, günahkar, sapkın, hastalıklı birisi olarak görebilir. Bu nedenle oldukça farklı ve yabancı hisseder. Hiç kimseye, hiçbir gruba, ailesine, sevdiği, sevildiği insanlar arasına kendisini ait olduğunu hissetmemeye başlayabilir ve durumu kendisine saklamaya, belli olmaya çalışır.

Eşcinsel olduğunu hisseden, ya da eşcinsel olduğuna dair ipuçlarını kendisinde bulan kişinin kaygısını yatıştırmak amacıyla yürütebileceği kimi stratejiler vardır. Örneğin eşcinsellikle ilgili ipuçlarını görmezden gelebilir, kendi cinsinden kişilerle bir arada olmaktan kaçınabilir mümkün olduğu kadar. Cinselliği tamamen ortadan kaldırabilir ve cinsellikle ilgili gelişimini askıya alabilir. Kendisini heteroseksüelmiş gibi göstermek amacıyla karşı cinsle ilişki denemelerinde bulunabilir. Heteroseksüel erkek olduğunu ispat etmenin en iyi yolu olarak eşcinsellerle dalga geçebilir, onları aşağılayabilir. Daha kadınsı bulduğu erkekleri ya da erkeksi bulduğu kadınları hırpalayabilir.

Kişinin kendini savunması için farklı bir yöntem de bunun bir kişilik ya da kimlik özelliği değil, o anlık yaşanan bir olay gibi belli bir duruma, belli bir ilişkiye özgü olduğunu düşündürmektir. Örneğin “aslında ben lezbiyen değilim, sadece Elif’e aşık oldum” ya da “Erkan olmasa benim ne işim olur diğer erkeklerle” gibi sadece o anda duyduğu çekim ve ilişkiyle ilgili olarak tanımlayabilir bu durumu. Bunun kendi kişilik özelliği olduğunu düşünmez.

Bunun geçici bir hal olduğunu, zaman içerisinde ortadan kalkacağını ve kendisinin de diğerleri gibi heteroseksüele döneceğini ya da bu hisleri yaşamasının, böyle düşünmesinin, böyle hissetmesinin altında kendi kontrolü dışında başka etkenlerin rol oynadığını düşünebilir. Örneğin içki içtiğini ya da babasının kendisine uzak olduğunu ya da tahrik edildiğini düşünerek kendisini eşcinsel olarak tanımlamamaya çalışabilir.

İşte aslında insanların en çok yardım almaya çalıştıkları bu dönem ve ruh sağlığı uzmanı ve diğer doktorlardan başvurular başlıyor. Eğer gerçek bilgi kaynaklarına ulaşamadıysa ve gerçekten ifade edilemiyorsa, bu dönemde çok yoğun ruhsal bulantıların bedensel belirtilerle kendini göstermesini bekleyebiliriz ve karşılaştığımız ergenler ya da genç erişkinlerin birçoğunun bu şikayetlerle doktora geldiklerini görüyoruz. Benzer şekilde psikiyatriye de başvurular oluyor.

Daha sonra heteroseksüellikle ilişkili beklentilerini kaybeden kişi, eşcinsel olma ihtimalinin giderek belirginleşmesiyle birlikte diğer eşcinsellerle sosyalleşmeye başlar ve açılma deneyimleri olur. Bu yabancı, garip olma hissiyle başetmek için kullanılan birtakım stratejiler vardır ama en önemlilerinden biri açılma için çaba göstermektir. Görünmez hale gelmek için elinden geleni yapmaktır. İşte bu, kişinin çok yoğun enerjisini sarf etmesini gerektirecek olan süreçtir.

Biraz önce bahsetmiştim, karşınıza hasta olarak gel-

memektir. Biraz sonra Öner bahsedecek gene. Örneğin sara hastası olduğu halde yapılacak kan testlerinden eşcinsel olduğu anlaşılabilir diye düşündüğü için doktora gitmemektir. Arkadaşları içerisinde ses tonu biraz daha ince mi çıkacak diye şarkı söyleyememektir. Benim bir tıp öğrencisi danışmanım “hemşire hanım” diye bağırıyordu örneğin servis içerisinde, sesi eşcinsel olduğunu belli eder diye. Kendini gizlemeye, sakınmaya çalışabilir bu dönemde insanlar.

Daha sonra eğer uygun karşılık bulabilirse insanlardan, eşcinsel olduğunu kabullenmeye, kendi eşcinselliğini hoş göremeye başlayabilir. Bu dönemde ilişki tecrübeleri olabilir hem duygusal, hem cinsel olarak. Bunlarla ilgili yaşadığı zorluklar nedeniyle de doktorlara başvurması mümkündür kişinin. Eşcinselliğinin kabulüyle birlikte biraz daha olgun stratejiler geliştirilebilir.

Aslında bu gelişimle beklenen, hedeflenen, olması istenilen sonuç, kişinin eşcinsel olduğuyla ya da heteroseksüel olmadığıyla ilgili olarak hislerini kimliğinin bir parçası olarak kabul etmesi, insanları ve kendisini eşcinsel ya da heteroseksüel diye ikiye ayırarak değil, diğer kişilik özellikleriyle birlikte değerlendirebilmesi, kendini diğer insanların ona baktığı gibi belirli bir kategori içerisinde görmekten çıkıp bir bütün olarak değerlendirebilmesi.

Doktorların ve psikiyatristlerin ya da ruh sağlığı çalışanların eşcinsellerle ilgili yapabileceği birinci yanlışlık ya da birinci yaklaşım yok sayma, görmezden gelme.

Bundan daha önce bahsetmiştim. Ama psikiyatride, tıpta, psikolojide, yani sağlık hizmeti verenlerin eğitimi içerisinde cinsel kimlik ve cinsel yönelimlerle ilgili farklılıklardan bahsedilmediği, değinilmediği için çok sık gördüğümüz davranış, insanların babadan kalma yaklaşımları sergilemeye devam etmeleridir.

Bunu psikiyatri uzmanları ya da yardım için başvurdıkları diğer doktorlardan da görürler. Örneğin “delikanlı adamsın ya da bu ülkede işin zor” gibi. Daha

büyük bir çoğunluk örneğin, psikiyatriye başvuranların yaklaşık % 70’i gibi bir oranı eşcinselliğin önlenmesi ya da dönüştürülmesi girişimleriyle karşılaşabilirler. Bunu sadece psikiyatristler yapıyor diye bir durum yok ama doktorlardan böyle bir yaklaşımla karşılaşabilirler.

Yıllarca denenene ama şimdi artık işkence olarak kabul edebileceğimiz birçok davranışçı yöntem de var. Ancak hala Türkiye’de önemli bir kısmı ilaçlarla tedavi edilmeye çalışılmaktadır. Örneğin psikiyatride asistan olduğum dönemde gördüğüm bir tıp öğrencisi, eşcinselliğini tedavi etmek amacıyla kendisine verilen antipsikotik ilaçlar nedeniyle 1 yılını kaybetmiş ve yaklaşık 30 kilo almıştı. Eşcinselliğin ilacı ya da eşcinsellik ilacı diye bir madde yok. Verilecek olan ilaçların yüksek dozları ve yan etkileriyle daha çok cinsel isteği ve eşcinselliği tamamen ortadan kaldırmaya çalışmak gibi.

Bunun dışında son dönemde çok revaçta olan bir başka yaklaşım, eşcinselliğin onarım tedavisi, onları dönüştürme terapisi. Bunun bilimsel ve etik herhangi bir dayanağı yok. Sadece kişinin bu gelişim evrelerinde kendisine yapmaya çalıştığı inkar ve yeniden tanımlama stratejilerinin hekim tarafından uygulanması. Kişinin aslında eşcinsellikle ilgili içinde istekler varsa bile “sen eşcinsel gibi davranmadığın, öyle yaşamadığın zaman kendini kurtarabilirsin. Heteroseksüelmiş gibi yaparak hayatını sürdürebilirsin” gibi.

Sonuç olarak biz ruh sağlığı çalışanı ya da hekimlere düşen görev, bu eşcinsel ya da cinsel kimlik farklılıklarıyla ilgili başvuran bireylerle bilimsel olan bilginin paylaşılması, kişinin yardımdan mahrum bırakılmaması, herhangi bir şekilde kimlik özellikleri nedeniyle yargılamadan kaçınarak kişinin ihtiyacına ve gelişim özelliklerine uygun destek sağlanması olmalıdır.

“Ben İnsan...” Eşcinsel, Transseksüel Gözünden Sağlık Ortamında Ayrımcılık

Öner Ceylan

Lambdaistanbul LGBT Dayanışma Derneği Gönüllüsü

Merhaba.

Öncelikle İstanbul Tabip Odası'na gösterdikleri hassasiyet ile düzenledikleri bu panel için çok teşekkür etmek istiyorum.

Çünkü bu alandaki ayrımcılığın az bilinen bir konu olduğunu düşünüyorum.

Konuşmama panelin başlığından başlayacağım. Dil, hayatın her alanında önemli. Ayrımcılık açısından da dikkat edilmesi gereken bir konu. Aslında neyi, nasıl ifade ettiğimiz, bizim düşüncelerimizi ve davranışlarımızı da belirlemeye başlıyor. “Sağlık Ortamında Cinsel Yönelim ve Kimlik Farklılığı Nedeniyle Ayrımcılık” dediğimizde, bu "farklılık" kavramı, çok dile getirilen bir kavram aslında. Çoğu yerde de böyle ifade ediliyor. Burada ufak ama büyük bir yanlış yapıyor gibi geliyor bana.

Şimdi, farklılık göreceli bir kavramdır. Örneğin ben sizden farklıysam, siz de benden farklısınızdır. Farklı yönelim ya da farklı milliyet diyelim. Peki, farksız olan hangisi? Türklük farksız, Kürtlük farklı mı? Bunun örneklerini çoğaltabilirsiniz kafanızda. O yüzden ben hep buna takılıyorum: “Farklı cinsel kimlik”. Belki de insanlar ne diyeceğini de bilemiyor. Şimdi ibne deseniz hiç olmaz. Eşcinsel deseniz, acaba incitir miyim? Transseksüel deseniz, hangisi hakaret, hangisi ayrımcı, hangisi değil? Galiba kibarca ifade etmek için "farklı olanlar" falan deniyor. Mustafa Bey'in bahsettiği gibi, inceden ayrımcılık.

Sakın yanlış anlaşılmasın, bunun asla kasıtlı bir şey olduğunu düşünmüyorum. Ama dediğim gibi, zihinlerimize yerleşen, alışkanlıkla tekrarlanagelen bir ifade. Ben olsaydım "sağlık ortamında cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği ayrımcılığı" derdim. Irk ayrımcılığı, dil ayrımcılığı gibi “cinsiyet kimliği ve cinsel yönelim ayrımcılığı” demek belki kafi olabilir. Ayrımcılığa uğrayanları ifade etmek istediğimiz zaman da, “LGBT’ler”, yani lezbiyen, gey, biseksüel ve translar diyebiliriz. Bunu kullanmak istemediğimiz durumda “ezilen cinsel yönelimler, cinsiyet kimlikleri” denilebilir. Bu da daha kısa olmuyor ama belki gene en doğrusu LGBT. Aslında ben de tam bilmiyorum ama birlikte düşünerek içinden çıkabiliriz önümüzdeki yıllarda diye düşünüyorum.

Şimdi LGBT hareketi 20 yıla yaklaştı Türkiye’de. İstanbul’da Lambdaistanbul ve Ankara’da Kaos GL’yle başladı. Daha sonra başka şehirlere yayıldı ve giderek büyüyen bir hareket. Bunun getirdiği bir birikim var ve dile müdahalede bazı noktalar olduğunu düşünüyorum. Bunu belki yeterince paylaşmıyoruz biz hareket olarak. Bizim bir eksikliğimiz aslında. Mesela "cinsel kimlik". Bunu Nesrin Hanım'la da telefonda konuşmuştum. Koray’ın sunumunda da dikkat ettim. "Cinsel kimlik" ifadesi biraz muğlak. Çünkü cinsel kimlik denince, cinselliğimizle ilgili herhangi bir kimlik olabilir. Yönelimimiz mi, cinsiyet kimliğimiz mi ya da cinsel-

liğimizle ilgili başka birtakım şeyler mi kastediliyor? Biz genelde 'cinsiyet kimliği'ni benimsiyoruz; translık durumuna işaret ederken cinsiyetle ilgili bir durum olduğu daha netleşsin diye.

Bir de translık deneyimiyle ilgili çok ufak bir not düşmek isterim. Gerçi Koray çok genel olarak basitleştirmek ve kavramsallaştırmak için ifade ettiğini baştan söyledi. Translık deneyimi çok geniş olabilir. Örneğin İngilizce'de bir ayrım sözkonusu: Bir transsexual var; transseksüel. Diğeri "transgender" diye ifade edilen, bizim Türkçe'de trans dediğimiz. Bu ikisi birbirinden biraz farklı. Koray'ın ifade ettiği daha çok "transseksüel"di sanırım. Tıpta tanımlanan şekliyle kendini böyle hisseden, çocukluktan itibaren onun giysileriyle, onun oyuncaklarıyla oynayan. Bence bu da biraz daraltıcı bir tanımlama. Çünkü zorunlu terapiler var. Koray bunu daha yumuşak ifade etti; "birey, psikiyatrinin desteğine ihtiyaç duyabilir" şeklinde. Ama ihtiyaç duymasa da eğer kimliğinizi (nüfus cüzdanınızı) değiştirmek istiyorsanız, yasal olarak hastaneye gidip iki yıl boyunca terapi görmeye mecbursunuz. Bu da önümüzdeki yıllarda belki tartışabileceğimiz bir konu olabilir.

Dolayısıyla orada şöyle şeyler çıkabiliyor ortaya: Eğer trans bir kadınsanız biraz daha mercek altında oluyorsunuz. Çünkü yasal prosedür gereği çok dışı olduğunuzu falan kanıtlamanız gerekiyor. Ama bu salondaki kadınların belki bazıları hiç etek giymiyor.

Benim öyle arkadaşlarım var trans olmayan, ve etek giymeyi tercih etmiyor, pantolonla dolaşabiliyor. Transseksüel kime denir? Sanki biraz "kadından daha kadın" olmak gerekiyor trans kadın olmak için falan.

Sadece soru işaretlerimi paylaşıyorum.

Gene Koray bahsetti, "hastalık mı, değil mi?" O yüzden bu konuya hiç girmeyeceğim. Artık 40 yıldır eşcinsellik ya da biseksüellik, yani hemcinse yönelim hastalık sayılmadı. Ama translık, hala hastalık sayılıyor. Ben STP 2012 (Stop Trans Patologization) diye bir kampanyadan bahsetmek istiyorum. "Translığı patolojize etmekten, hastalıklılaştırmak, marazileştirmekten vazgeçin" diyen bir kampanya bu. DSM adlı, psikiyatrik hastalıkları tanımlayan tanı kitabından bunun çıkarılması yönünde uluslararası bir kampanya sürüyor. Türkiye'de de buna yönelik eylemler yapılıyor.

Sağlıkta ayrımcılık konusundan hemen bahsetmek istiyorum. Biz Lambdaistanbul olarak 2004 yılında bir alan araştırması yapmıştık, "Eşcinsel ve biseksüellerin sorunları" diye. "Ne yanlış, ne yalnızsınız" sloganımız da, araştırma sonuç kitabının kapağında vardı. Bu kitap 2005 yılında yayınlandı. Bu çok faydalı bir araştırma. Bu alanda belki de bu kapsamdaki tek kaynak olabilir. Rakamların dışında, nitel verilerle de desteklenmiş bir kitap bu. Birçok alandaki ayrımcılıktan bahsediyor aslında ama bunun bir bölümü sağlığa ayrılmış durumda. 393 kişiyle yüz

yüze görüşülerek anket yapıldı. Sağlık alanında iki bölüm var: Birincisi, psikolog ya da psikiyatra gidildiğinde yaşanan deneyimler. Çünkü bu, eşcinsel ve biseksüellerin hayatında büyük bir yer tutuyor. İkincisi genel olarak sağlık kuruluşlarında uğranılan ayrımcılıklar.

Psikolog, psikiyatlarda olumsuz deneyim yaşamış katılımcıların oranı %67 yani toplam katılımcıların üçte ikisi. % 57'si de psikolog/psikiyatrin cinsel yönelim konusundaki bilgisini yetersiz bulmuş. Yine üçte biri, başvurdukları psikolog/psikiyatrin eşcinselliği ve biseksüelliği hastalık olarak gördüğünü söylemiş. Gene yaklaşık üçte biri, psikolog/psikiyatrin, anlattıkları her şeyi alakalı-alakasız cinsel yöneleme bağlamaya çalıştığını söylemiş. Yaklaşık üçte biri, gittikleri uzmanca heteroseksüel olmaya zorlandığını ifade etmiş.

Sağlık alanındaki sonuçlardan söyleyebileceğim rakam; katılımcıların % 35'i, yani üçte birinden fazlası cinsel yönelimi anlaşılmasın diye doktora gitmekten vazgeçmiş. Koray da ifade etmişti kısaca.

Bunlar yüksek oranlar ve 6 - 7 yıl öncesinin verisi.

Umuyoruz değişmiştir. Ama çok fazla, çarpıcı derecede ileriye gittiğini söylemek güç herhalde. Dolayısıyla gerek LGBT örgütleri, gerekse sağlık örgütlerinin işbirliğiyle bu tip paneller ve başka bir takım çalışmalarla sağlık alanında bu konudaki bilincin artırılması çok önemli bence.

Son olarak LGBT örgütleri gerek sağlık alanındaki hakları için mücadele etmeye çalışıyor, gerekse sözde tıbbi, sözde bilimsel ya da bilimsel kisveli bazı söylemleri de sorgulamak için çaba sarf ediyor. Bunların en başında geleni, eşcinselliği tedavi iddiaları. Bu konuda kitaplar çıkmaya ve insanların parasını alıp böyle bir tedavi gerçekleştireceğini söyleyen kişiler türemeye başladı. Dolayısıyla hem LGBT örgütleri, hem de sağlık örgütlerinin bu konuya eğilmesi çok önemli.

Ayrıca Tabip Odası'nın Ankara'da bir eylemi oldu, geçtiğimiz hafta sonu, "Çok Ses - Tek Yürek" diye. Bu eyleme LGBT örgütleri de gökkuşağı bayraklarıyla katıldılar. Bu gibi birlikteliklerin de önemli olduğunu düşünüyorum.

Teşekkür ederim.

Bir Hekim Olarak Ayrımcılığa Uğrayan Gruplarla Çalışmak: Listag Deneyimi

Uzm. Dr. Nesrin Yetkin

Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği Başkanı

Teşekkür ederim.

Ben kendi konuma geçmeden panelin başlığıyla ilgili 2010 yılında yapılmış bir araştırmadan bahsetmek istiyorum. Gazi Üniversitesi Psikiyatri ABD’nda Duygu Kaya Çabuk’un “Tıp öğrencileri ve hekimlerin eşcinsellik hakkındaki tutumları ve gey ve lezbiyenlerin sağlık hizmeti deneyimleri” isimli tezi.

Bu tezde 147 psikiyatr, 224 psikiyatri dışı hekim ve 280 tıp fakültesi birinci sınıf öğrencisi alınmış.

Aslında derinlemesine incelenen 21 eşcinsel birey de var ama onları almadım buraya.

Bu kişilerin homofobik tutumlarını ölçmek için bir ölçek kullanılmış. Erkekler kadınlardan, bekarlar evlilerden, öğrenci ve akademisyenler uzmanlardan, üniversitede çalışanlar diğer kurumlarda çalışanlardan daha olumsuz tutumda bulunmuş. Kırdan kente geçtikçe ve dini inançlar arttıkça da bu olumsuz tutumlar artmaktaymış. Aynı şekilde en olumsuz tutum, tıp fakültesi öğrencilerinde.

Sırasıyla psikiyatri dışı hekimlerde ve görece en iyi gözüken psikiyatri hekimleriymiş.

Burada önemli olan doğru bilgilere ulaşılabilmesi. Tıp fakültelerinde de, mezuniyet sonrasında da hekimlerin genel olarak cinsellik, özel olarak ta cinsel kimlik ve cinsel yönelim konusunda eğitimi gerek.

Biliyoruz ki hekimlerin eksiklikleri var; Birincisi. Eğitim ve bilgi eksikliği var.

İkincisi. Hekimler de bu toplum içinde yaşayan insanlar ve yaygın ya da yanlış inanışlardan, homofobik, transfobik tutum ve davranışlardan da muaf değiller.

Tüm hastaları heteroseksüel kabul etmek bunun bir sonucu,

Aynı şekilde bütün LGBT bireylerini birbirinin aynı görmek de böyle bir durum.

Biraz daha ayrıntıya girdiğimizde özellikle psikiyatr ve psikologlar için daha önemli olan bir bölüm. Kız arkadaş, erkek arkadaş, karınız, kocanız gibi cinsiyetli terimler yerine “sevgili” gibi cinsiyet belirtmeyen terimleri kullanmak, kendimizi kullanmaya alıştırmak daha doğru olacaktır.

Bu başlıkla ilgili bu iki üç cümleden sonra biraz LİSTAG’dan bahsedeceğim.

Lambdaistanbul, İstanbul’daki bir LGBT aktivist örgütü.

LİSTAG ise Lambdaistanbul’daki ebeveynlerin 2008’in başlarında biraraya gelerek oluşturdukları çok yeni, çok taze bir grup. Az zamanda bu kadar işi nasıl yaptıklarına hala şaşıyorum.

Bu birleşen ebeveynler İtalya’ya gitmişler ve orada benzer aile gruplarının profesyonel katılımıyla toplantılar yaptıklarını görmüşlerdi. (Böyle bir film de izlemiştik) Haziran sonlarında bana geldiler ve Ekim/2008’de her ay toplanmaya başladık.

Bugüne kadar 27 toplantı yaptık. Her toplantıya 3 ila

15 kişi arasında değişen ortalama 9 kişi katıldı. Toplam katılımcı 2.5 yıl içinde 240 kişi.

Burada 57 kişi bir ya da birden fazla toplantıya katılmış. Yaklaşık 2/3'si, 40 kişi, gey, lezbiyen ve biseksüel yakını. Yaklaşık 1/3'ü, 18 kişi, transcender yakını.

Burada sayılar tutmuyor gibi gözüküyor. 40 + 18 = 58 etmesi lazım. Etmiyor. Çünkü annelerimizden birinin hem trans, hem eşcinsel çocukları var.

Bir şeyi daha fark ediyoruz bu tabloya baktığımızda. Geylerde, lezbiyenlerde, biseksüellerde, transcenderlarda da katılımcılarımız anne ağırlıklı

Bir özellik daha var benim gözlemlediğim: Genellikle gey, lezbiyen, biseksüel yakınları daha devamlı katılımcılar oluyorlar. Birden fazla toplantıya geldiklerini daha sık görüyoruz.

Transcender yakınlarının tek bir toplantıya ya da birkaç kez toplantıya gelenleri ya da daha uzun süre geliyorlarsa da daha aralıklı katılanları var.

Sanki kendilerine gerekli bilgiyi alıp gidiyorlar diye düşünüyorum. Bu bir grup terapisi değil. Bilgilendirme ve destekleme toplantısı hedeflendi.

Ama kuralları belirledik:

LGBT bireylerin sadece erişkin yakınlarını alıyoruz.

LGBT bireylerinin kendilerini almıyoruz, ebeveynlerin rahat konuşması için.

18 altı çocuk ya da kardeş alamıyoruz. Çünkü biz erişkinler düzeyinde cinsellik konuşuyoruz bu toplantılarda.

Belirli bir yerimiz, zamanımız var. Yüz yüze ve eşit bir biçimde oturuyoruz. Toplantının sorumluları var. Başlangıç - bitiş saati belli. Arada giriş - çıkış yapılmıyor, cep telefonları kapatılıyor, sigara içilmiyor.

Bütün ihtiyaçlar toplantı öncesinde ve (iki saatlik bir toplantı uzun bir süre) arada verdiğimiz 15 dakikalık molada karşılanıyor.

Gene çok önemli bir kuralımız var: Bu toplantıda konuşulanlar gizli. Ebeveynlerin gidip evde çocuklarına ya da eşlerine aktarmamalarını istiyoruz.

Ama terapistlerin söyledikleri aktarılabilir kategoride.

Toplantılarda önce terapist kendisini tanıtıyor. Daha sonra herkes kim olduğunu, hangi yakınının LGBT olduğunu, bunu ne zaman öğrendiğini mutlaka söylüyor.

Mümkün merteye herkese söz hakkı tanımaya çalışıyoruz.

Yeni üyelerin kendisini ifade etmesini kolaylaştırıyoruz.

Katılımcıların bütün sorularını yanıtlamaya çaba sarf ediyoruz.

Benden önceki konuşmacı arkadaşlar epey bilgi verdi ama ben kısaca bahsedeyim.

- Aileye açılma önemli bir karar.

Kişi kendisini hazır hissettiğinde söyleyebiliyor.

Bazen aile kurcalayarak, bilgisayarını, mektuplarını karıştırarak ta keşfedebiliyor. O zaman bir kriz durumu ortaya çıkıyor.

Genellikle en iyi karşılayacağı düşünülen kişiye önce açılıyor.

Bazı aile üyelerine daha sonra açılmak isteyebilir ya da hiçbir zaman açılmak istemeyebilir.

- Aile üyesinin bu konuyu konuşabilir ve duygularını ifade edebilir hale gelmesi için belli bir zamana ihtiyacı var. Ama onu aynı şekilde sevdiğini ifade edebilir.

İlk tepkiler genellikle “doğal değil, bu anormal bir durum. İğrenç, dine aykırı. Toplum kabul etmez. Evlenemeyecek mi? Çocuğu olmayacak. Çok zorluk yaşayacak. Yanılmış olamaz mı? (en çok sık tekrarlayan bir soru) Değişmez mi? Emin misiniz? Başka bir yolu yok mu?”

Daha öfkeliyse “siz ne biçim doktorsunuz?” demeye kadar gider bunun sonu.

“Ben nerede yanlış yaptım? Biz nerede yanlış yaptık? Hep babasının yüzünden – hep annesinin yüzünden. Çocukla ilgilenmedi ki. Bana bunu nasıl yapar? Peki, insanlar ne diyecek? Bari giyimine dikkat etse. Küpe takmak zorunda mı? Etrafa belli etmese olmaz mı? Niye herkesin bilmesi gerekiyor?”

Bu aşağı yukarı her ebeveynin başlangıç döneminde verdi tepkilerden.

Bu geçen yıl oynayan bir film (Serseri Mayınlar-Ferhan Özpetek) ve bir açılma öyküsü anlatıyor. İtalyan bir aile. Ama Akdeniz toplumu olduğumuz için bize benzeyen çok tarafı vardır.

Biz bu aile üyeleriyle çalışırken ne yapıyoruz?

Önce doğru bilgilendirme, normalleştirme, kaçınılan sözcükleri kullanmaya teşvik etme, bütün sorularını yanıtlama ve destekleme diye özetleyebiliriz.

Bilgilendirme bölümünü geçebilirim. Çünkü Koray ayrıntılarıyla anlattı.

Ama biz bunları hemen hemen her toplantıda tekrar ediyoruz.

Aynı şekilde eşcinsel bireyin kabul basamaklarını, ebeveynlerin de açılma sürecini de anlatıyoruz.

Çocuklarının cinsel yönelim ya da cinsel kimliklerinin varsaydıklarından farklı olduğunu öğrendiklerinde gösterdikleri tepki ve kabullenme süreçleri, çocuklarının kimliklerini kabul süreciyle aslında büyük benzerlik gösteriyor.

Herkes evvela bir şok dönemi yaşıyor. İnkâr, öfke, suçluluk görülebiliyor. Sonra çeşitli kararlar alınabiliyor. Bazıları da kabullenme aşamasına geçiyor.

Bu dönemlerin her birinde her aile üyesi farklı düzeyde zorluklar yaşayabiliyor ve farklı kişilerden farklı oranda desteğe ihtiyaç duyabiliyor.

Bu ihtiyacın kendi yakınları tarafından karşılanması

çok kolay değil. Diğer aile üyeleri bilmiyor olabilir, o zaman bu birey için durum daha da zorlaşıyor. Özelikle eş bilmiyorsa.

Buradaki destek ruh sağlığı profesyonelleri tarafından da karşılanabilir tabii ki.

Biz diyoruz ki en iyi LİSTAG toplantılarında karşılanır bu ihtiyaç.

Her ailenin çocukları için birtakım hayaller var: Düğün, torun, askerlik vs.

Bütün bunların kaynağında da toplumsal kabul gören bir yerde olmasını istiyor. Toplumsal kabulün tek bir örneği var: Heteroseksüel bir aile.

Aslında tek bir aile modeli yok hayatımızda. Ama bize dayatılan ve toplumun kabul ve onay için sunduğu tek örnek, heteroseksüel bir aile. İşte bir erkek, bir kadın, tercihen büyüğü erkek olmak üzere 2 çocuk olarak sunulursa aile hayallerinde de sadece bu olur.

Ama öbür tarafta da gördüğünüz gibi gayet aktüel, Elton John’un da bir ailesi var.

Gene ana problem alanlardan biri “Sevgilisi olunca ne yapacağım? Tanıştığım zaman ne olacak? Anal birleşme ne biçim bir şeydir? Evlilik, sivil ortaklık, o da ne? Çocuk sahibi olabilecek mi? Olamayacak, vah vah. Askere gitmeyecek mi şimdi? Ya askere giderse? HIV kaparsa ne olacak?” vs.

Aslında sadece LGBT bireylerin sorunları yok. LGBT aile üyelerinin de kendilerine ait sorunları var.

Birincisi. Ailenin diğer üyelerine açılmak – açılmamak.

İkincisi. Kendi arkadaşlarına, çevrelerine açılmak.

Üçüncüsü. Topluma açılmak.

Hepsi başlı başına bir problem.

Eğer ailede bilen kişi tekse ya da çok sınırlıysa, ya-

kınlarına yalan söyleme mecburiyeti çocuklardan ebeveynlere de geçiyor. O zaman birlikte ailenin bilmeyen üyelerine karşı yalan söyleme zahmetine girmeye başlıyorlar. Konuşacak kimse olmaması zor ama her alanda zor bir durum. Birçok insan çok uzun zaman hiç kimseye söylememiş olabiliyor. Kendilerinin açılmak istedikleri kişiye de LGBT bireyinin izni ya da isteği olmayabiliyor.

Kaçınılan sözcükler var dedim. Gey, lezbiyen ebeveynleri “eşcinsel, gey, lezbiyen, kızımın kız arkadaşı, oğlumun erkek arkadaşı” gibi sözleri söylemekte zorlanırlar. Onun için bunu teşvik ederiz biz toplantılarda.

Aynı şekilde transcender ebeveynlerinin de “Oğlumdan kızıma, kızımdan oğluma. Ayşe’den Mehmet’e, Ahmet’ten Mine’ye” geçişleri zordur.

Bu alışkanlık gerektiren bir tutumdur. Biraz önce dedim ki “LİSTAG kısa zamanda çok yol katetmiş bir oluşum.” Kabaca 3 yıldan bahsediyoruz aslında

Ama geçen yıl yaptıklarıyla da yetinmediler ve Türkiye geneline bir açılma projesi geliştirdiler. Ankara, Eskişehir, İzmir ve Diyarbakır’da LİSTAG’ın İstanbul’daki oluşumu gibi bir yapının kurulması ve toplantıların yapılmasını amaçlayan bir proje bu.

Biz CETAD olarak bu projenin destekçisiyiz. Bu amaçla CETAD eğitimlerini tamamlamış gönüllü 10 terapistte geçtiğimiz yıl Nisan ayında tam günlük LGBT aile bireyleriyle bir çalışma eğitimi yaptık.

Ardından Ankara, İzmir, Eskişehir ve Diyarbakır’a önce bir ziyarete gidildi ve oradaki hem LGBT bireylerin, hem ailelerinin, hem de gönüllü terapistlerin katıldığı toplantılar yapıldı.

Devamında İstanbul’dan hem aile üyeleri, hem de deneyimli terapist (ya ben, Seven Kaptan) birimizden biri gittik ve bir ilk örnek toplantıyı yaptık.

Yaklaşık 3 ay oldu. Artık Ankara, Eskişehir ve İzmir’de düzenli toplantılar yapılıyor. Diyarbakır’da pek olmadı. Biraz yörenin özelliklerinden, biraz da

LGBT üyelerinin daha çok öğrenci olması ve ailelerinin başka şehirlerde olmasının da payı var diye düşünmek istiyorum.

Artık İstanbul’da her ayın ilk Perşembe’si, Eskişehir’de de öyle, Ankara’da her ayın ilk Salı’sı, İzmir’de de her ayın ilk Çarşamba günü yapılıyor.

Bir konuyu daha söylemek istiyorum. LİSTAG anneleri, 2009’daki Onur Yürüyüşü’ne katıldıklarında henüz topluma açılma konusunda çok çekingendiler. O sırada Lambdaistanbul’un kapatma davası vardı. “Annenim, yanındayım. Çocuğumun derneğine dokunma” gibi pankartları biraz da yüzlerini kapatmak için kullanarak böyle çekingen, çekingen yürümüşlerdi

Fakat 2010’daki Onur Yürüyüşü’ne Lambdaistanbul Aile Grubu Flaması ile gayet net, kimse yüzünü falan saklamadan katıldı.

Bir de kendi yaşadığım bir konuyu söyleyeyim:

İlk 2008’in başında toplantılar olmaya başladığında ben bütün ebeveynlerin iki adını öğrendim. Çünkü bize hep doğru isimlerini söylediler. Ama medyaya çıktıklarında, röportaj verdiklerinde ya da radyoda konuştuklarında kullandıkları bir başka isim vardı. Hep birbirine karıştırıyordum o isimleri.

Uzun bir zaman bu böyle devam etti medya karşısında. Bizim kongrelerimizde de öyle.

2 yıl önceki CETAD Kongresi’nde de bir anne vardı. 2010/Haziran ayında yapılan Sosyal Psikiyatri Kongresi’nde gene bir anne getirmemi istediler kendimle birlikte. O zaman “Bir Anne” diye anons etmiştim.

Ama Kasım 2010’da CETAD Kongresi’ne 4 - 5 ebeveyn katıldı ve hepsi açık isimlerini kullandı.

Yine o dönemde Hürriyet’e fotoğraflarıyla ve açık isimleriyle röportaj verdiler.

Demin laf olarak söylediğim topluma açılma sürecini de bu 2.5 yıl içerisinde gözümle gördüm.

Benim söyleyeceklerim bu kadar.

Bir Annenin Gözünden Sağlık Ortamı ve Ayrımcılık

Pınar Özer

LİSTAG'dan bir anne

Öncelikle böyle bir günde bizleri davet ettiğiniz için teşekkür ediyoruz. LİSTAG Aile Grubu'ndaki bütün arkadaşların, bütün ebeveynlerin adına buradayım.

Ben hem bir transseksüel, hem de aynı bir eşcinsel annesiyim. Aslında bizim evimiz çok seksüel ve cinsel bir aileden oluşuyor.

Evet, ben de Türkiye'deki geleneksel aile kültürüyle yetişen bir bireydim. Babam askeri hakim, annem lise öğretmeni. Otururken, kalkarken çok hanım hanımcık olmam lazımdı. Saatli yatılır - kalkılırdı. Her şeyden önemlisi de kırmızı kuşakla evlenilecekti.

Ben de kırmızı kuşağımla evlendim. 15 sene sonra kara kuşak sahibi olup 2 çocuğumla İstanbul'a geri döndüm.

Şimdi de Gökkuşağı annesiyim.

Bir dolu serüvenim ve aktaracaklarım var ama bunları sizin dinleme gücünüz kalmayabilir. Sadece biraz özetleyeyim.

2006 yılında bir beyin anevrizması geçirdim işyerimde. Tıbbi adına SAK diyorlar. Mucize eseri kurtulduğum söyleniyor, % 2 yaşama şansıyla ameliyathaneye girmişim. Fakat çok inatçı bir anneyim herhalde, çocuklarımı bırakmak istemedim.

O yoğun bakımda çok şeyler öğrendim. Bir nefes alıyorsunuz, veremiyorsanız ölüyorsunuz. Ya da veriyorsunuz, alamıyorsanız ölüyorsunuz.

Dedim ki nefes almakla vermek arasındaki yaşam,

yaşamdır. Dolayısıyla yaşamın çok güzel ve her şeye değer olduğunu ve her ne yapılacaksa anında yapılması gerektiğini öğrendim.

Ama 15 gün sonra yeniden doktorlar odama doluştum ve yeniden şah damarımla kulağımın arasında bir baloncüğümün olduğunu daha söylediler: Ben tekrar operasyona girdim, çıktım.

Bu arada 2006 yılına ve eve taburcu olana kadar biyolojik olarak 2 erkek çocuğumun olduğunu biliyordum. Çünkü doğumhaneden sonra doktorlar ve ebeler cinsel organlarına bakarak ve başka hiçbir tanımlamaya gerek duymadan “bir oğlunuz oldu” diye getirmişlerdi.

Çünkü bir anne, bir baba olur. Bir erkek, bir kadın olur. Evlenirler ve çocukları olur diye büyüdük. Fakat benim ezberlerimi bozan, bildiğimi bilmedik yapan, eşten ayrılmaktan, hastalıktan, her şeyden zor 2006 yılında yine bir olayla karşılaştım ki tam eve yeni gelmişim. Daha beyin zarım bile kafamı sağa sola çevirdiğim zaman içinde oynar haldeydi.

Küçük oğlum (o zaman öyleydi, oğlum biliyordum) bir gün karşıma geldi, oturdu. “Anne ben çok mutsuzum, çok mutsuzum” demeye başladı. Ben de ona “Geldim bak, artık çok iyiyim. Düzelıyorum falan” dedim. Ama ben anlamamıştım onun dilini.

Bir - iki gün daha tekrarlardı. “Peki nasıl, neden mutsuzsun? Gel, ben sana börek, kek yapayım. Gezdireyim, harçlık vereyim” dedim.

Güya iyi bir anne olacaktım. Çünkü biz anneliği besleme, yıkama aklama, paklama diye biliyoruz.

Asıl anneliğe 2006 yılından sonra başladım. Ama esaslı Çapa Tıp Fakültesine geldikten sonra koşulsuz anne olmayı o zaman öğrendim.

Dedi ki “Anne! Benim bedenim başka, ben başka.”

Yatıyordum, kalktım. “O ne demek? Bir daha söyle” dedim.

Gene “benim bedenim başka, ben başka” dedi.

“Eyvah, bu şizofrenmiş ve ilerlemiş. Benim bu hastalık devremde de iyice artmış” dedim.

Çünkü biz Türkler kulaktan dolma şeyleri severiz, birbirimizi tedavi ederiz, ilaçlar verimiz, tanılar, teşhisler koyarız. Ben de çocuğuma şizofren teşhisini koymuştum çok rahatlıkla. Biraz daha sordum, “ne demek bedenim başka, ben başka yavrum?”

“Anne, ben aslında kızım” dedi.

“Aman ergenliği anlayamadı. Babasından ayrıyız. Babası hiçbir zaman yanında olmadı, kopyalayamadı” dedim.

Oysa ki ben futbol takımı da tutmuştum, çok koyu Galatasaraylı oldum. Gerçi onlar izlemediler, dinlemediler. Ama ben hala maçları takip ediyorum, öyle de bir alışkanlığım oldu.

Sonra ben ona gittim, sarıldım. “Yavrum, sen merak etme. Ben bunun bir çaresine bakarım” dedim.

Çünkü Türklerde anneler hep bir çare üretir, o olmazsa o olur, bu olmazsa bu olur gibi

Çok basite aldım. Ergenliği geçemiyor ve şizofren oldu diye düşünürken birden kafamda bir ışık yandı. Bizim cinsellikle ilgili başımıza bir şeyler gelirse ilk bildiğimiz taciz ya da tecavüzce uğramış olma ihtimalidir. “Eyvahlar olsun, bunu birisi taciz mi - tecavüz mü etti?” dedim. Peki, ne yapacağım şimdi?

Ben bu düşüncelerimi, kaygılarımı, endişelerimi hiç kimseyle paylaşamadım. Aman çocuğumun adı çık-

masın, bunlar geçtikten sonra o söylenti kalır diye.

Çünkü kolejde okuyordu, % 60 burslu idi, çok ta sevilen ve örnek gösterilen bir çocuktü.

Tüm bu söylemlerinden bir yıl önce bu yemek yemeğe başladı, hatta tümüyle yemeği kesti.

Ben psikologa götürdüğüm o sıralar “niye?” diye. “Aneroksiya nevroza” teşhisi konmuştu.

Yemek istemiyordu, sürekli kepek ekmek yiyor ve su içiyordu. Hatta ekmeği alıp tabağın içinde bir yemek varmış da onun kalanını sıyrırıyormuş gibi yapıyordu. (hala da yaptığı zamanlar oluyor)

Sonra ben çok gizli bir şekilde ürolog doçent bir beye gittim, durumu anlattım. Dedim ki “onu ben bir şekilde kandıracağım, size getirip muayene ettireceğim. Acaba bana söylemediği bir şey mi var? Tacize mi uğradı, tecavüz mü gördü?” “İyi, tamam” dedi.

Onu binbir yalanla dolanla götürdüm, “Bak, böbreküstü bezlerine bakmak lazımımış falan” diye.

Çıkışta doktor bey dedi ki “Biyolojik olarak erkek bir çocuk. Ama lütfen elinizden kaçırmayın çocuğunuzu.”

Tamam, onu da anladım.

Aslında çocuğum bana çok dürüst davranmıştı ama ben çocuğumun doğrusunu bulana kadar ona çok sahtekarlıkla davrandım, çok yalanlar söyledim, çok dolambaçlar yaptım.

Google’a yazıyorum, “bedenim başka ben başka.”

Çünkü ben trans lafını, seksüelliği duymadığım gibi bunların ne demek olduğunu da bilmiyorum.

Ardından psikiyatrist ziyaretlerine başladım. 4 kredi kartımla 2 sene heba oldum. Hala son borcumu ödemekteyim. İlk söylenen “gizli homoseksüelitesi var.”

Aslında gizli bir şey de yok. Çocuk diyor ki “ben kızım, ben transseksüelim.” Ama testinde nedense gizli homoseksüel olduğu çıkıyor.

Ben artık onu öyle görmüyorum, hala şizofren teşhisinde çok iddialıyım. Çok takıntısı vardı, hep elini yıkıyordu, yemek yemiyordu, tırnaklarını kemiriyordu.

Bu sefer “takıntı teşhisi” kondu. Bir dolu psikiyatri ilaçları verildi, reçete yazıldı.

En sonunda televizyonda gördüğüm bir program vardı. İşte kafasına elektrotlar konulacak (onun da adı nöropadback), alfası betası, tetrası ayarlanacak ve elektriksel durumu düzeldikten sonra çocuğumun bu “bedenim başka, ben başka. Ben aslında kızm” davası geçecek ve bitecek.”

Orada tamamen bittim. Onun kafasına da böyle elektrotları bağlıyorlardı. Tabii ben kendi kendime gittim, kimse bana “gel, gel” demedi. Israrla da gidiyordum takıntısı geçecek diye. Çünkü bana öyle bir teminat verilmişti, “Bu geçer, çoğunlukla böyle şeyler oluyor. Ergenliktir, baba modeli görmemiştir” diyorlardı. Hatta bir bayanla birliktelik yaşama önerilerinin de de bulundular seksüel bir deneyimi olsun diye.

Ben de “eve yabancı bir kız alayım. Onu hem temizlikte kullanayım, hem de çocuğuma yardımcı olsun” gibi düşüncelerin içine de girdim, çıktım.

Yatırlara, camilere, Tuzcu Baba’ya, kiliseye de gittim. Şeker dağıttım, mum da yaktım.

Çünkü benim babam askerdi ve çok katıydı. Biz Bayrak ve Atatürk’le büyüdük. Her şeyimiz disiplin ve otoriteydi. Annem de öyle.

Ben onlara nasıl diyebilirim ki “bu çocuk böyle böyle” diyor. Zaten ben boşanırken de çok karşı çıkmışlardı, “niye boşanıyorsun, iki çocuğun var” diye. Ama ben kara kuşak sahibi olmuşum. Artık söz geçmiyordu, bitmişti. Bu arada bizim evimiz adeta Ada Çayı deposuydu.

Çocuğum ise kozasını örmüş, odasından çıkmıyordu. Sinirleri çok bozuktu. Bir şey söylesem bağıırıyor, kızırıyordu. Resmen ipek böceği gibi koza örmüştü ve pencerenin perdeleri de kapalıydı. Sürekli cennin vaziyetinde yatağın üstünde, ayıcığına sarılıp ya-

tardı. Bir gün zorla bir alışveriş merkezine götürdüm. Ona bir tişört almam lazım. Ama ne üst, ne baş, ne onu, ne bunu kabul etmiyor, hiçbir şeyi istemiyor.

Fakat bu arada biraz saçları uzamaya başlamıştı. “Senin okulun çok disiplinli falan” dediğimde “tamam, tamam” diyordu.

Sonuçta alışveriş yaptığımız yerin kabininde tam tişörtü verirken gözüme bir şey çarptı: Çocuğumun göğüsleri vardı. Biz meme diyoruz buna.

Bazı LGBT’li çocuklar “anneme söylersem kalp krizi geçirir mi? Babam zaten enfaktüs geçirdi falan” diyorlar. Benim onlara söyleyeceğim tek lafım şu oluyor: “Ben iki kere beyin ameliyatı geçirdim ve çok hızlı bir şekilde de iyileştim. Beyin zarım bile bir anda yapışiverdi kafama. Ayağım tutmuyordu, o tutar oldu. Sağ gözüm 10 - 15 tane görüyordu, o bile düzeldi.”

Çılgınlar gibi bağırmaya başladım, “bu ne, bu ne?” diye. O sadece bana baktı ve “Ada Çayından” dedi.

Ben yine bağırmaya devam ettim ve “Ada Çayı bu kadar maharetli de bu hanımlar niye cerrahlara para kaptırıyorlar? İçsinler bardak bardak” dedim.

Oysa ki benim bilmediğim daha çok şey varmış. O bana, ben ona yalan söylüyormuşuz. En son Asya tarafında gittiğimiz bir doktor vardı. Doktor Bey, durum böyle böyle. Göğüsleri var bu çocuğun.”

Benim için o bey çok iyi bir doktordu. Çünkü kendini aşan bir durumda, böyle bir yerin olduğundan haberi olan ve beni oraya gönderen biriydi.

2 sene benim canıma okumuştı bütün hekimler. O doktor bey bana hiç bilmediğim bir adresi verdiğinde çok şaşırdım. “Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü Anabilim Dalına gireceksin, orada Profesör Şahika Yüksel’i bulacaksın. Artık burası beni aşılıyor Pınar Hanım. Mutlaka siz oraya gidin. Çünkü durum vahim” dedi.

Bana hem Şahika Hanımın, hem sekreterinin numarasını da verdi.

Ben çok şaşırdım. Çünkü 2 sene boyunca hakikaten irili ufaklı, unvanı profesörlüğe kadar ulaşmış kişilere kadar dolaştım. “Hep düzelir, merak etmeyin. Geçer. Yüz vermeyin, şöyle yapmayın falan” demişlerdi.

Fakat ben yine hala şizofrende iddialıyım, öteki tarafları yok ediyorum.

Sonuçta Çapa’ya geldik. Ama Şahika Hanım da başınızı omzuna koyacağınız bir hekim değil, sert bir doktor.

Neden sert olduğunu, neden transseksüel bireylerin Şahika Hanıma kızdıklarını da anladım. Çünkü “kız doğdum, oğlan olacağım” diye bıyık bırakan ya da “oğlan doğdum, kız olacağım” diye omzuna çantayı takan oğlan veya kız olamıyor.

IQ testiyle başlıyor, Rosh’ası, kimliği vs bir sürü prosedürü var

Hakikaten çok değerli ve benim için müthiş bir doktor. Çünkü bana çocuğumu, beni de ona kazandırdı.

Nasıl kazandırdı?

Oturup bana hikaye ya da tıbbi anlatmadı. Sadece tek cümlelerle bana mesajlar verdi. O cümleyi hiçbir zaman unutamıyorsunuz. Çünkü arkasına, önüne başka kelimeler vs koymuyor.

Şahika Hanımın yanına geldik. Anlattım bütün hayat hikayemizi. Hepsini dinledikten sonra bana dedi ki “Siz buradan ne bekliyorsunuz ve buraya niye geldiniz?” “Ben artık çok yoruldum. Çocuğumun durumunun netliğini öğrenmeye ve kabule geçmeye geldim” dedim. “O zaman kabule geç, çocuğun transseksüel” dedi.

İki sene gezmişim, uğraşmışım, hala kabullenemiyorum. “Ama hocam, olmaz. Bu takıntılı. Bu aneroksiya. Bunun babası ilgilenmiyor, bir de doktor olacak. Neden neden?” diye sordum.

Devamlı bir suçlu arıyorum. Oysa ki babası beraat etti.

Bu kadar lafımı soluksuz dinledi. Tek bir cümleyle cevap verdi, “bazı çocuklar böyle doğarlar.”

Bunun ikincisini artık söyleme şansınız da olmuyor, “iyi günler” dileyip dönebiliyor arkasını. Çünkü ondan sonrasını siz yapmak zorundasınız.

O anda doktorlarımızın da anlattığı gibi kayıp hissi yaşadım. 16 yaşında bana göre aslan gibi bir erkek çocuğumu Çapa’nın bahçesinde kaybettim. Onkoloji’nin bankına oturdum. Bağıra bağıra değil, böğüre böğüre, içim yana yana, haykırı haykırı ağladım. Zaten oradan geçenler de “başınız sağolsun” diyorlardı. Artık gözyaşım kalmadı ve ben kendime geldim. O anda tekrar 16 yaşında bir kız bebeğim dünyaya geldi.

Ben biyolojik bir bebeğin el kitabını aldım hamileyken. Dişi nasıl çıkar, ateşi nasıl ölçülür, onları biliyordum.

Ama kızım 16 yaşında trans bir bebektir. Ben trans bir bebeğin nasıl bakılacağını bilmiyordum.

Bir ara babamın penceresinden, toplumdan, semtimizden, işimizden, okulumuzdan baktığımda herkesle savaşıp çok zor olacaktı. Kapkaranlık geldi o anda bana.

Bir de çocuğumun gözüyle baktım. Onun ki daha zordu.

O anda düşündüm. İnsanlar hapis haneye gidiyor, cezalarını ödüyor ya da af oluyor, bir şekilde o demir parmaklıkların ardına çıkıyor.

Ama o bedeninin içindeki prangada.

Ben doğumdan sonra onu ilk emzirirken sana bir şey olsa canımı verirdim^^ demiştim.

İşte orada benim anneliğim başladı ve hakikaten canımı verme zamanıydı.

Çünkü bunu paylaşacak kimsem, bana böyle tecrü-

belerini aktaracak bir arkadaşım, yakınım yoktu. Kime söylesem ağzını çarpıtacaktı.

Benim çocuğum aslında doğruyu söylemiş, “anne, bana yardım et” demişti. Sahtekarlık yapmamıştı, kimseyi öldürmemişti. Çok duygusal ve insani bir çocuktu.

Ama ben ona 2 sene işkence ettim. Sağa - sola götürdüm, bağırdım, çağırdım, zorladım.

Sonuçta Çapa’da onun terapileri başladı ailesiyle, giymiyle, bedeniyle, okuluyla uyumu için.

Çocuğum Lise son sınıftaydı. Ben onun okuluna devam etmesini çok istiyordum, çünkü daha çok okumaya ihtiyacı olacaktı.

Fakat benim ve bütün trans bebeklerin bir özelliği var: Kendi durumlarını yakınlarına, aile bireylerine açıkladıktan sonra volkan gibi bir patlamaları oluyor. Saçlarını uzatmak, kaşlarını en ince almak, tırnaklarını çok uzun yapmak istiyorlar.

O arada anne ya da baba ya da hala (kime açıldıysa) çok çeşitli duygular yaşayabiliyor.

Örneğin yatağın altında törpü görüyorsunuz, “Aaa bu ne?” diyorsunuz ve ardından onu koyması için bir kutu alıyorsunuz.

Ben çocuğuma çok destek oldum bu konuda, bir an önce hissettiği bedenine kavuşsun, liseyi bitirsin ve üniversite sınavlarını kazansın diye.

Lisedeki kolejine gittim. Bütün rehberleri ve hocaları topladım. “Böyle bir durum olduğunu ve okuldan alacağını” söyledim. Onların da zaten düzenini bozacak. Kravat takmak, pantolon giymek istemiyordu. Onlarla da uğraşmaya gerek yoktu.

Açık lise diye bir kurum vardı. Gittim halk eğitim merkezine, müdürüyle görüştüm. “Benim çocuğum transseksüel ve yapılanma döneminde. Bunu kaydedelim” dedim.

Ama açık lisenin de bir kuralı varmış, Lise 1’den alı-

yormuş, lise sondan alamıyormuş.

Ankara’yla epey mücadele ettim, sonunda oraya kaydettik.

Kitaplarıyla da ben ilgilendim.

Aman ilaç almasın, zamansız hormon kullanmasın diye çarşıdan, pazardan ona sutyen aldım, nasıl takılır’ı öğrettim.

Sutyen nasıl takılır’ı öğretirken ki anımı her seferinde anlatıyorum. Çünkü benim için çok zor bir şeydi. Düşünsenize aslında aslan gibi oğlunuza “ben ne yapıyorum, neredeyim, nasıl olacak?” diyorsunuz. O dönüyor, “ne güzel oldu değil mi anne?” diyor. Siz de “hee hee” diyorsunuz, o sevindiği için siz sevinyorsunuz.

Ama baştan da söylemiştim, ben ona can vermek zorundaydım.

Bir tane oje alıyor, 10 soru çözdürüyordum. 1 tane ruj alıyor, 10 soru çözdürüyordum.

Ardından sınavlara girerken ayrımcılık yaşayacağımızı düşündüm. Çünkü burada kadın, orada erkek polis olacak. Çocuğum pembe ama kimliği mavi. Yukarı çıkacak. Sınav sözcüsü ya da başkanı bunun kağıtlarına bakacak. Zaten o mavi kimliğini de görmek istemiyor.

Ben ona da bir çare buldum. Hemen Şahika Hanımdan bir kağıt aldım “şu protokol numarasıyla burada izlenmektedir” diye. O yazıyı, mavi kimliğini ve kendi işyeri kartımı bir zarfın içine koydum. Dedim ki “şimdi sen ortadan yürüyorsun.”

Sonra ben onu alıyorum, “gel kızım, gel yavrum” deyip kadın polisin olduğu yerden geçiriyorum. O yukarı çıkıyor, sınav sözcülerini çağırıyor. Onlara “Evraklarım bunlar. Annem de aşağıda de evladım” diyorum. O da “annem aşağıda” diyor. Ben oturup bekliyorum onun çıkmasını.

Bu şekilde liseyi birincilikle bitirdik, 100 tam puan aldı. Çünkü üniversite sınavlarında o okulun bitirme

puanı çok önemliydi.

Ardından dershaneye gittim. Oradaki hocalarına da “Benim çocuğum transseksüel ve yapılanma dönemi içinde. Onun üniversiteye girmesini istiyorum. Bu konuda bana ve çocuğuma yardım eder misiniz?” dedim.

“Ederiz” dediler. Hakikaten de ettiler. Etüde aldılar sürekli.

Bu arada yavaş yavaş bedeni de değişmeye başladı. Ama hormona başlamadık. Ben üniversiteye girdikten sonra hormonlara başlanmasını rica ettim hocadan. Zaten 2 senesi o zaman dolacaktı.

Çünkü hormon alınca mutlaka duygu, durum değişiklikleri olur. Ben de menopozda olduğum için hormonların fazlalığı veya yokluğunda neler olacağını çok iyi öğrenmiştim.

Ardından üniversite sınavına girdi. Ben 3 saat okulun duvarında bağıra bağıra ağladım, “İnşallah onun moralini bozmazlar. Girişte bir şey yapmamışlardır. Bir terslik çıkmaz” diye.

Yapmadılar. Tutanak falan tutmuşlar “şudur, budur” diye.

Üniversite sınavları bittikten sonra devlet üniversitelerini kazanmıştı. Ama dershanedeki hocaları “Devlet okuluna gidemez. Onu kırabilir, incitebilirler ve okumayabilir” dediler.

“Peki, nasıl olacak?” dedim.

“Özel bir üniversiteyi seçelim” dediler.

Şu an okuduğu Bilgi Üniversitesini birinci sıraya yazmıştı. Sinema - televizyonu kazandı.

Şimdi içinizden diyorsunuz ki “hem paranız yok, hem kredi kartlarıyla şöyle, böyle yapmışsınız. Peki, onu nasıl okutuyorsunuz?”

Babası Karadeniz’in küçük bir kasabasında göz hekimi. Çocuğundan uzak duruyor haklı olarak. Olabilir. Herkes her şeyi hemen kabul edecek diye bir şey

yok. Ama bana yardımcı ve destek olması lazımdı. Olmuyor, olamıyor nedense. Ben de dedim ki “Çocuğunu getiriyorum. İstersen alırsın yanına, istersen atarsın sokağa. Ya da Bilgi Üniversitesine kaydını yaptırırsın, biz bu şekilde yolumuza devam ederiz.”

Babası geldi Bilgi Üniversitesine kaydını yaptırdı. Şimdi Sinema - Televizyon Üçüncü Sınıf Öğrencisi.

Artık çok güzel bir kız çocuğum var. İsmini de değiştirdik.

Dedesi çok bağrına bastı.

Önceleri “neden kızım oluyor böyle?” diyordu. Dedim ki “Tamam, gel. Ben seni CETAD’a götüreceğim. Nedenini, niçinini oradaki hocalara sor.”

Geldik. Nesrin Hanımı bir bombardımana tuttu kürsüde, devamlı sorular yağıdırıyor. Dönüyor, dönüyor, “gene neden oluyor?” diyor.

En sonunda Nesrin Hanım “Bakın, bazı insanlar solak doğarlar ve neden oldukları bilinmez. Bu da böyle bir şey” dedi.

Babam çabucak anladı ve bu işi bitirdi. Çünkü kendisi solaktı.

Annem uzun bir zaman kabullenmedi. Fakat ben onları da kızdırmadım, üzmedim.

LİSTAG WORD diye bizim bir LİSTAG blogumuz var, Onların bilgilenmesi için oraya yazı yazmışım. Annem de kendi arkadaşlarına o blogu okutarak bir açılma süreci geçirdi.

Sonuç olarak öncelikle “ben annesiyim” diye öne atıyorum ki onu kimse üzmesin, kırmasın. Çünkü herkesin lafına, kelimesine çok fazla takılıyor. Ama onların hiçbir suçu yok, dünyaya bu şekilde gelmişler.

En son cinsiyet değiştirme ameliyatı için transfobikliğini yenmesini bekledik. Onu da yendi. Şimdi okulda da açık arkadaşlarına.

Cinsiyet ameliyatı ve nüfus cüzdanının değiştirilmesi konusunda mahkemeye müracaat ettim. “Ne geti-

receğim?” diye sordum. Mahkeme kalemindeki insanlar dedi ki “Davacı 2 resmiyle, sabah ta kendisi gelecek. Bir de koluna damga basıp mühürleyeceğiz.”

Ben feryat figan ettim, “Niye damgalayıp mühürlüyorsunuz?” diye.

Anlatıyorlar ama algılarım tamamen kapandı. Ben “hala niye, niçin?” diyorum.

Dediler ki “mahkemeden hastaneye giderken doktor onu görsün?” diye.

“Benim çocuğum hayvan mı? Veterinere gidiyor. Sağlamsa kesilecek, sağlam değilse kesilmeyecek. Bunun şık bir şekli yok mu? Bunun TC’si var. O zaman bir memur verin yanına, o götürsün, teslim etsin. Ya da doğan bebeklerin koluna bir kayış koyuyorlar. Öyle bir şey yapılamaz mı?” dedim.

Ben yine günlerce çok ağladım, mührüne damgasına değil ama neden öyle bir şey yapıyor diye. Benim çocuğum kimseyi öldürmedi, kimsenin evine girip hırsızlık ta yapmadı. Damgayı doktor görecekmiş.

Sonunda çocuğuma dedim ki “Kızım bak, gideceğiz ama burana da mühür koyacaklar.” O da “Aman ameliyat olayım da neremi damgalarlarsa damgalasınlar” dedi.

O farklı cepheden, ebeveyn başka cepheden bakıyor.

Sonra bizi bu hastaneye gönderdiler. Başhekimliğe gittik, bütün kayıtlarımızı yaptırdık. Ürolojiye, psikiyatriye bizim dağıtımımızı yaptılar. Hiç kırılmadık.

Doktorların çocuğumun cinsel organına bakmaları gerekiyordu kanuni olarak. İşte o an benim kızım elini yüzüne kapadı, hüngür hüngür ağladı. Ben yine devreye girdim, “bak yavrum, burası hastane. İşte bunlar da doktor falan” dedim.

Üroloji servisi doktorlarına da çok teşekkür ediyorum. Cinsel organlarıyla ilgili sorular sorarken bile onu kırmayacak şekilde sordular, asla adıyla sanıyla değil. Ona çok özenli davrandılar.

Radyolojideki doktor beylere de çok çok çok teşekkür ediyorum. Orada asistanlarıyla birlikte batın ve genital organlarına bakılması gerekiyordu. Çocuğum gene çok tedirgin olmuştu. Ben yine “direkt anesiyim” diyordum. Çok nazik davrandılar.

Ben radyolojideki doktorların elini sıktım. Doktor bey de şaşırdı. Dedim ki “gerçekten çok teşekkür ediyorum. Bizi kırmadan, üzmeden, hırpalamadan muayene ettiniz.”

Ben önemli değilim ama kızım için çok önemliydi. Çünkü hakikaten kolay bir şey değil.

Ardından genetiğe gönderildik kromozom testi için. Onlar da çok güzel davrandılar.

Peki, güzel davranmak nedir?

Küçümsemeden, ağız burun eğmeden.

O yüzden ben buranın doktorlarını, bu hastaneyi çok sevdim. Zaten bugün de koşa koşa, seve seve geldim.

Benim hikayem böyle.

Bizler çocuklarımızı çok seviyoruz. Biz çocuklarımızın önünü açtık. “Bizden sonrası tufan” diyemedik. Gönüllü anneler, gönüllü babalar olduk.

Kimlere yardım ediyoruz? Çocuğu ailesine açılan ane ve babalara destek oluyoruz.

Biz CETAD gönüllüleri doktorlarımıza da çok saygı duyuyoruz, çok seviyoruz. Çünkü hiçbir ücret almadan bize zaman harcıyor, gerekirse bizimle Diyarbakır’a da, İzmir’e de geliyorlar. Hakikaten çok büyük emek emek veriyorlar.

Bizler CETAD sayesinde biyolojik kimliği, cinsel kimliği, cinsel yönelimi öğrendik. Benim öğrenmem daha uzun sürdü.

Bizim alfabenin temel adımları bunlar oluyor.

Beni dinlediğiniz, duyarlılık gösterdiğiniz için çok teşekkür ederim LİSTAG Ailesi olarak.

SORU - CEVAP - TARTIŞMA

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Değerli Katılımcılar,

Tartışa bölümüne geçmeden önce düzenlemiş olduğumuz panelle ilgili birkaç söz söylemek istiyorum.

Biliyorsunuz Aileden Sorumlu Devlet Bakanı Sayın Aliye Kavaf'ın açıklamasıyla birlikte başlayan, ardından birtakım özel-resmi kurumların da içinde olduğu “eşcinselliğin tedavisi” üzerine odaklanmış birtakım talihsiz ifadelerle devam eden ve sonrasında bu etik dışı duruma karşı bir takım meslek örgütlerinin tepkilerin de olduğu bir yıldır 2010.

2011 yılındaki sağlık haftasında böyle bir etkinlik, aslında sağlık ortamı ve sağlık çalışanları açısından bu konunun son derece önemli ya da önemsenmesi gerektiği düşüncesiyle gerçekleştirilmiştir.

Bu açıdan İstanbul Tabip Odası Yönetim Kurulu'na ve İstanbul Tabip Odası Etik Kurulu'na böyle bir paneli düzenlenmesindeki katkıları için teşekkür ediyorum. Çünkü bu tarihe düşülen bir nottur ve çok önemlidir.

Belki katılımcı sayısı az olabilir ama biz burada en azından sağlık çalışanlarına bu konudaki ayrımcılıkla ilgili bir duyarlılığı ya da bir farkındalığı sağlayabilecek bir güç olmamız nedeniyle çok önemli bir iş yaptığımızı düşünüyorum.

Bu gerçekten çok kritik, çok ciddi bir nokta. Tüm konuşmacıların getirmiş oldukları bilgilerle, bize ak-

tarmış oldukları deneyimlerle son derece hassas ve net olunması gereken bir konuyu işaret ettiler. Önümüzdeki dönemlerde de hassas olunması gereken olaylar ve günler yaşayacağımızı düşünüyorum.

Neden?

Çünkü özgürlükle ilgili konuşan ve ayrımcılığa karşı olduğunu söyleyen insanlar ve kurumların birçoğu, konu cinsellikle ilgili bir ayrımcılığa geldiği zaman “ama” ifadesini kullanabiliyorlar. Bu bazen cinsiyet temelinde, kadın -erkek üzerinden oluyor bazen ve çoğunluklar cinsel yönelimle ya da cinsel kimlik ile ilgili olabiliyor.

Ancak kendini ayrımcılık yapmayan ya da doğru tutum aldığını düşünen bu kişilere “ama” ile başlayan ayrımcı yaklaşımları bir şekilde kendilerine vurgulanmalı ve burada ilkesellik ve farkındalık sağlanmalıdır.

Çünkü her ne kadar cinsel yönelim ve kimlik ile ilgili ayrımcı tutumlar çok güçlü olsa da olumlu yaşantılardan gördüğümüz kadarıyla bu ayrımcılık aynı zamanda kolay bir şekilde ortadan kalkabilir.

Yine bilmemiz gerekiyor ki, bu ayrımcı tutum köklü ve kökenleri çok eski olan ve son derece zor olan bir durum.

Mesleğimiz içinde de maalesef bununla ilgili olumsuz yaşantılar var. Oysa diğer taraftan son derece etik, olumlu tutum ve davranışların olduğu da bir

gerçek.

Konuşmalar sırasında panelin başlığı ile ilgili çok haklı bir eleştiri geldi.

Onu da şöyle açıklamak durumundayız:

Tıbbi kaynaklarda (Koray Bey kısmen açıkladı) hala “bozukluk” olarak geçiyor cinsel kimlik.

Biz bozukluk demek istemediğimizden “farklılık” dedik.

Biz kendi içimizde tıbbi bir tanımlama yaparken, halen mevcut olan tanımlamaların dışında durduğu-muzdan dolayı idi.

Tabii ki sayın konuşmacının söylemiş olduğu bu dile ilgili durum çok önemlidir önümüzdeki dönemler için.

2010 yılı içinde bir tartışmadan da size söz edeyim. Onarım tedavileriyle ilgili birtakım kitaplar çıktı malesef. Bunların içinde psikiyatri dışı hekimler de, psikiyatriden olanlar da var ne yazık ki. Ama bu kitapların çıkarılması, yayınlanmasındaki amaç, daha çok kazanç temellidir. Ayrıca bunlar bilimsel alt yapısı çok zayıf olan yazılardır.

Buna karşı dışarıya yansıtmadığımız ama hekimler arasında çok ciddi tartışmaların ve çok sağlam duruşların da olduğunu bildirmek isterim. Bu açıdan Türkiye Psikiyatri Derneği Cinsel Bozukluklar Bilimsel Çalışma Birimi’nin ve Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği’nin ortak açıkladığı bilimsel görüş oldukça önemli ve belirleyici olmuştur.

Sayın katılımcılar, şimdi tartışma bölümüne geçiyoruz.

Lütfen tüm konuşmacılara hem sorularınızı sorabilir, hem de konumuza katkılarda bulunabilirsiniz. Söz alanlardan mümkünse kendilerini tanıtmalarını isteyeceğiz

Aynı zamanda panelistlerimiz de diğer konuşmacılara soru yöneltebilir ya da kendi sunumlarına ek kat-

kılar yapabilirler.

Ben ilk sözü Sermet Beye veriyorum.

PROF. DR. SERMET KOÇ

Aslında bu konu, sadece hekim ya da sağlıkçı olmanın ötesinde insan olma sorunudur ve giderek sağlık ortamında olması gereken yere oturacaktır.

Bu bağlamda İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsünde bir tez çalışmamız vardı. Özlem Çolak, çok yoğun emek gerektiren bir çalışmayı yürüttü ve bu çalışması ödül aldı. 600 kişilik bir grupla yaptığı bu çalışma hakkında bize bilgi vermesi için kendisini davet ettim.

Buyurun Sayın Özlem Çolak.

ÖZLEM ÇOLAK

Hocam, bu konuda konuşma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ederim.

Yüksek lisans tez çalışmamdı benim. Bu tecavüz mitleri diye bildiğimiz kadınların tacize veya tecavüze uğradığında mağduru suçlayan eğilim, “eğer şöyle ya da böyle yapmasaydı zaten başına gelmezdi” diye bir önyargının şiddet suçunda mağduru olumsuz algılama ve faili bir noktada haklı çıkarma üzerine olduğu idi.

Hocamın dediği gibi farklı meslek, eğitim ve yaş gruplarından 600 insanla yürüttüm bu çalışmayı.

İşin kötüsü, benim beklediğim doğrultuda bir sonuç çıktı ve eşcinsel bireylere yönelik önyargı, şiddet suçunu meşrulaştırıyordu.

Çalışmayı şu şekilde yürüttüm: Suç senaryoları vardı ve burada şiddete maruz kalan kişiyi tümüyle nötrleyip, şiddet davranışını önplana çıkartıyordu.

Bu senaryoya göre bir kişi bir mekandan çıkıyor ve bir şiddete maruz kalıyor. Ama o kişinin yaptığı herhangi bir davranış, bir şey yok.

Sadece kişinin çıktığı mekan ismi değişiyordu.

Birincisinde işyerinden çıkıyordu.

İkincisinde ise eşcinsel haklarını savunan bir dernekten dışarı çıkmaktaydı.

Ancak kişilerin yönelimine dair bir belirleme yoktu orada. Sadece çıktıkları mekana dair bir tanımlama vardı.

Aslında o mekandan çıkan kişilerin yönelimlerinin ne olduğunu biz bilemeyiz. Eşcinsel haklarını savunan bir dernekten çıkan bir kişi heteroseksüel ya da işyerinden çıkan bir kişi eşcinsel yönelimde olabilir.

Buna rağmen tezimin tartışma bölümünde şu şekilde bunu açıkladım tabii ki literatüre de dayanarak:

“Eşcinsel” kelimesinin görülüyor olması, o senaryo içinde tek başına o şiddetin sebebi olarak o kişiyi göstermeye yetebiliyordu.

Burada tümüyle önyargılar devreye giriyordu. Sadece o kelimeye dair sahip olunan önyargı, şiddete maruz kalan kişinin yaşadığı şiddetten sorumlu bulunmasına ve failin daha az sorumlu bulunmasına yol açabiliyordu.

Benim çalışmanın en çarpıcı kısmı buydu.

Aslında “nefret suçları” dediğimiz kavram ayrımcılık temelli suçlar kapsamındadır ve şu şekilde ifade edilmektedir: “Bir kişinin etnik kökeni, dili, cinsiyeti, cinsel yönelimi ve bunun gibi kendisine içkin özellikleri nedeniyle bir şiddet davranışına, bir suça maruz kalması.”

Özellikle toplumsal algı çalıştım. Çünkü bugün taciiz, tecavüzü konuşurken bunun birkaç sapık erkeğin işi olmadığını bildiğimiz gibi, nefret suçu dediğimiz kavramın da birkaç kendini bilmezcin yaptığı suçlar değil, toplumsal dayanakları çok köklü olup ne zaman nasıl çıkacağı, nasıl tezahür edeceği, karşımıza nasıl çıkacağı belli olmamaktadır.

Elde ettiğim sonuç, toplumsal algının nasıl biçimlendiğini ve bu suçların nasıl ortaya çıktığını da çok iyi belirliyor.

O yüzden öncelikle bu ayrımcılığın nerelerde olduğunu anlamamız gerekiyor ki, nefret suçlarıyla ya da ayrımcılıkla öyle mücadele edebiliriz.

Tarafları değil, toplumsal algıyı çalışmamın sebebi de buydu.

Teşekkür ederim.

PROF. DR. MUSTAFA SERCAN

Birincisi. Hayat, gerçekten çok güçlü.

Ama önyargılarımız da bir varoluş.

Hiç kimse önyargıdan bağışık değil.

Ama eğer biz önyargılarımızda direnirsek, gerçeğe birçok çarpıp kafamızı, gözümüzü yara yara o önyargılarımızı öyle yok etmek mümkün olacaktır.

Ya da önyargımız var ama bunun doğru olmayabileceğini baştan kabul edersek, belki önyargılarımızın yumuşaması sonucunda gerçeğe çarpışmamızın etkisi azalacak ve gerçeği daha kolay kabul etmemizi sağlayacaktır.

Bu önemli. Çünkü “kişi, kendini bilmek gibi irfan olamaz” denilmiştir.

Dolayısıyla ayrımcılığın temelini önyargı olduğunu ve hiçbirimizin bundan bağışık olmadığımızı bilmekte yarar var.

Biraz önce Öner bir anket sonucu sundu ve ben irkildim.

LGBT olanların açıkça hissettikleri şu: Psikolog ve psikiyatrların % 67’si olumsuz, % 57’si bilgisiz.

Sonuçta bir % 10 var ki bilgili ama kötü davranıyor. Bunlar da psikolog ve psikiyatrlar.

Demin Nesrin Hanımın sunduğu araştırmasında görece tutumunu kendi ifade ettiğinin en yüksek, en iyi olduğu kesim onlar. Daha bilgililer. Soru sordunuz zaman size doğru cevabı verenler en çok onlardan çıkıyor.

Şimdi bir % 57 var ki bilgisi de yetersiz, kötü de dav-

ranıyor. Mazeret sayılmaz ama kendi içinde tutarlı. Ama bir % 10 var ki hem biliyor, hem kötü davranıyor.

Bu irkiltti beni profesyonel olarak. Varolan önyargının gerçeği ne kadar zorladığını fark etmek için çok önemli.

İkincisi. Bizim toplumda çok rastlarız, insanlar inan-dıklarını bilmezler. Bildiklerine de inanmazlar.

Örneğin soru sorarsınız. Biliyordur doğru cevabı ama inanmadığını fark edersiniz. Çünkü onu günlük davranışında ya da tutumunda göstermez.

Pınar Hanımın anlattığı o iki yıl boşuna geçen, bu yanlışlığın ve bilgisizliğin, önyargının nasıl bir ızdırap kaynağı olduğunu yaşayan biliyor. Aslında orada bir trajedi yaşanıyor

Belki su yolunu bulur, sonunda bütün sular denize gider. Uygun bir yönelimle mutlu son elde edilir.

Ama o noktaya daha kolay ve o ızdırap olmadan da varılabilirdi.

Dolayısıyla bu alana doğrudan doğruya müdahil olma, tanı koyma yahut yönlendirme rolünde olan hekimlerin önyargılarıyla başetmeleri çok önemli.

Mesleğin temel ilkeleri bağlamında bunu çok önemsiyorum.

Bu % 10'luk fark tek başına kanımı dondurdu desem doğrudur.

Teşekkür ederim.

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Bir hatırlatma yapmak istiyorum: Bu önemli panelin bir yazılı doküman olarak kalmasını için kayıt yapıyoruz.

Ben Nazmi bey'nin adını bildiğim için söyleyeceğim. Eğer kendileri için bir sakınca yoksa, söz almak isteyenlerin de isimlerini belirtmelerini rica ediyorum.

Buyurun Sayın Nazmi Algan.

DR. NAZMİ ALGAN

20 yıl üreme sağlığı alanında çalıştım. Hem eğitimci, hem de klinisyen olarak eğitimciyim.

Bundan 6 - 7 yıl önce İKGB - Muhtar Çoker kanalıyla bana iki tane transseksüel gönderildi. Ameliyat öncesi Cumhuriyet Savcısı üreme kapasitelerinin olmadığının delili, ispatı gibi bir belge istemiş.

Ben bu iki şahsa vazektomi yaptım, rapor verdim ve o rapora istinaden de Cumhuriyet Savcısı onay verdi.

Yine böyle bir belge istiyorlar mı? Böyle bir belge istendiği zaman nasıl bir yola gidiliyor? Bir değişiklik var mı?

Vazektomi, erkeklerin kısırlaştırılma operasyonu cerrahi yönden. Yani erkek tohum kanallarının cerrahi işlemle bağlanması.

UZM. DR. NESRİN YETKİN

Ben Şahika'yla aynı şehirde yaşadığım için hiç transseksüel izlemiyorum.

Ama bildiğim kadarıyla kanunda böyle bir şey var. Üreme yeteneğinden yoksun olmak gerekiyor cinsiyet değiştirme operasyonuna girebilmek için.

PINAR ÖZER

Bizim ameliyat olan, üniversitede okuyan veya öğretmenlik yapan bazı kızlarımız var.

Kimi yüce mahkeme bunun böyle olmasını istiyor.

Kimileri de doktorun verdiği raporun yeterli olduğunu söylüyor.

Zaten hormon kullandıkları için cinsel organlarında farklılık, değişiklik ve deformeler oluyor. Onları da bildiriyorlar.

Şu anda biz daha yüce mahkemeye gitmedik. 29.03'te bizim duruşmamız. Bakalım orada ne yapacaklar?

PROF. DR. MUSTAFA SERCAN

Nazmi Beyin sorularını cevaplayabilirim.

Birincisi. Yasada üreme yeteneğini kaybetmek gibi bir şart kondu. Medeni kanunumuz yeni, 2001 veya 2002’de çıktı.

O zaman çok tartışıldı bu madde. Bu üreme yeteneğinin olmaması sonradan konuldu, tasarıda yoktu. O zaman muhafazakar, milliyetçi bir partinin milletvekilleri çok ısrar ettiler.

Şimdi uygulamada genel bir hukuk kuralı var: Hakim istediği bilirkişi görüşünü alır ve vicdani hukuki kanaatini oluşturur.

Uygulamada bu kişiler birtakım psikoterapi ya da fiziksel tedavi süreçlerinden geçtikten sonra mahkemeye başvurmuş oluyorlar. Elleri de senin söylediğin gibi çoğu üniversiteden alınmış raporları var.

Hakim buna göre karar verilebilir. Bu konuda hiçbir kısıtlama ya da kural yok.

Ama şunu da yapabilir: “Tamam, hasta ya da davacı bu raporlarla gelmiş ama ben de bir kendi yetkimle bir bilirkişi atayabilirim ve onun raporunu da alır, ondan sonra karar veririm” diyebilir. Bu hakimin yetkisinde.

Bireysel farklılıklar gibi görünen bu tanım içerisinde.

Tabii hakim zihninin arkasındaki vicdani kanaat oluşturan tutumu da bunu etkiliyor.

Eğer hakim önyargılı ve bu genel ayrımcılık tutum içerisinde ise karar negatif çıksın diye çaba gösteriyor. Bir bilirkişiden daha rapor istiyor, en azından süreci uzatıyor.

Bu bildiğimiz bütün hukuk süreçlerinde olan şeyler. Örneğin “tamam, eksiksiz olsun, Yargıtay’dan geri dönmessin vs” gibi obsesif bir tarzda da bunu yapanlar var.

Ama genelde sonucu etkilemiyor.

Ancak tıbbi endikasyon yokken, doğrudan doğruya böyle bir işlem yapmanın başka pürüzleri çıkabilir.

Bence bir işlem yapmadan genel tıbbi değerlendirme içerisinde bu raporu vermek hem ameliyat bekleyen kişi, hem hekim açısından daha az riskli.

Oradan bir pürüz çıkmaz.

Sonuç olarak üreme yeteneğinin yokluğunun fizik şartı zorunlu değil. Onu bir tıbbi kanaat olarak raporlamak mümkün.

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Dün Eskişehir Tıp Fakültesi Psikiyatri Bölümü’nden öğretim üyesi bir arkadaşımız panelden haberi olduğu için beni aradı. “Tıp fakültesi öğrencilerine ders sırasında eşcinsellikle ilgili hem etik, hem de nasıl davranılması yönünde bilgiler verirken sınıfta ciddi bir tartışmanın olduğunu, bir grup öğrencinin (Koray Beyin de açıkladığı) homofobi dediğimiz bir tutum ile kadın öğretim üyesine oldukça olumsuz davrandıklarını” bildirdi. Onlar da klinik içinde bir toplantı yapmışlar bir sonraki derste nasıl yaklaşalım diye

Gerçekten bu anlamda duyarlı, sorumluluk sahibi tıp fakülteleri var ki, eğitimlerinde artık tıp öğrencilerine bunu veriyorlar.

Ama bildiğim kadarıyla müfredatta özellikle bu tip ayrımcılıklarla ilgili çok bir şey yapılmıyor.

Burada hem iki tıp fakültesinden konuşmacı konuştumuz, hem de İstanbul Tabip Odasının Yöneticileri ve Etik Kurul Üyesi var.

Biz burada bunu konuşuyoruz, çok önemli diyoruz ama gerçekten tıp eğitiminde bu ve benzeri etik dışı ayrımcılıkla ilişkili tutumlar karşısında neler yapılması gerekir?

Bence önemli bir soru.

Belki de bir sonraki adımda konuşmamız ya da örgütlememiz gereken noktanın bu olduğunu düşün-

yorum.

Sizin katkınızı da alalım.

Sonra görüş belirtmek isteyen hocalarımız varsa kendilerine söz vereceğim.

Buyurun.

PINAR BERAT GÖRGÜLÜ

Bu üreme yeteneğinden yoksun olmakla ilgili bir noktayı vurgulamak istiyorum.

Benim trans erkek olan bir arkadaşım ameliyat olma hazırlığı içerisinde. Sikliknotropi bir hastalığı olduğu için doktorlar bu kısırlaştırma ameliyatını yapmamayı tercih etmişler.

Ben de tüp bağlama ya da alternatif bir yol yöntemiyle kısırlaştırılmasını önerdim sağlığı açısından.

Ama bunun kabul edilmediğini ve kesinlikle histerektomi yapılması ve tüm kadın iç organlarının alınması gerektiğini söyledi bana.

Bildiğim kadarıyla gerçekten yazılı bir şey olmamakla beraber organların alınması (vazektomi ya da histerektomi olsun) çoğunlukla şart koşulan bir durum.

Teşekkür ederim.

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Çok teşekkür ediyoruz katkınız için.

Şimdi özellikle “tıp eğitiminde bundan sonra ne olur?” sorusuna hem konuşmacılardan, hem katılımcılardan katkıda bulunmalarını rica ediyorum.

Buyurun.

UZM. DR. NESRİN YETKİN

Şimdi ayrımcılığa karşı çıkmak, tıp fakültesinde buna başlamak çok geç.

Biz her şeyi sonradan ve tepeden yapıyoruz..

Geçen dönemde de Milli Eğitim Bakanı “ayrımcılık yapmayın haa” demek için okulların açılış günü gi-

dip 1 saat ders anlatmıştı.

Böyle ayrımcılıkla savaş olamaz.

Ayrımcılıkla mücadele etmek isteyen bir toplum bu işe anaokulundan, masallardan, farklılıklardan başlar.

İngiltere’de çeşitli örnekler görüyoruz. Anaokullarında eşcinsel karakterlerin olduğu masallar okutuyor.

Orada da dini gruplar karşı çıkıyor ama projeyi milli eğitim bakanlığı destekliyor.

Muhtemelen çocuklara ait yeni bir olgu: Farklı aile modellerini tanıtan bir kampanyaya başlamışlar bu sene.

Ama çok ayrıntısını bilmiyorum.

Ayrımcılıkla böyle mücadele edilebilir diye düşünüyorum.

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Sorumu şöyle düzelteyim. Siz de eğitimlerinizde özellikle bu konuyla ilgili bir bilgi veriyorsunuz ve sağlık ortamında çalışanlarla yapıyorsunuz bu eğitimi.

Benim sorum, çok teknik olarak bu eğitimin yapılmasıyla ilgiliydi. Çünkü bunun bir gerekliliği var.

Tabii ki ayrımcılık, çok farklı bir konu. Toplumsal olarak belki çok farklı dokulardan başlaması gereken bir nokta.

Ama sağlık ortamında ayrımcılığı tartışıyorsak, bununla ilgili ne yapılabilir diye sormak isterim.

UZM. DR. KORAY BAŞAR

Şimdi üniversitelerde, tıp fakültelerinde hem öğrencilik, hem uzmanlık döneminde ya da psikoloji eğitimi içerisinde çok fazla cinsel yönelim, cinsel kimlik gibi konuların ayrıntılarına değinildiğini zannetmiyorum.

Birkaç istisna tıp fakültesinde sanırım bu konuyla il-

gili dersler var.

Örneğin ben Hacettepe Tıp Fakültesinden mezun oldum. Bu konularla ilgili temel düzeyde bile bilgiye fakülteden sahip oldum diyemem. Çünkü fakültenin böyle bir katkısı olmadı.

Daha da ileri gideyim: Psikiyatri uzmanlığı yaptığım dönem içerisinde bile ciddi bir şekilde gündem haline gelmiş değil.

Birçok başka asistandan ve doktordan da benzer şikayetleri duyuyoruz.

Ankara’da psikiyatri ve diğer kliniklerde çalışan doktorların eşcinsellikle ilgili tutumlarını gösteren bir çalışma. Hem psikiyatristlerin, hem de psikiyatri dışı kliniklerdeki uzmanların olumsuz puanlar elde ettiklerini hiç şaşırmayarak gördük.

Psikiyatristlerin aldıkları puan biraz daha az gibi görünse bile gene de olumsuz.

130 tane katılımcının 8 tanesi daha önce eşcinsellikle ilgili ders almış olduklarını söylüyor. Ama ne ders aldıklarını bilmiyorum açıkçası.

Amerika’da yapılan bu eğitimlerle ilgili yapılan bir çalışma var: Ortalama bir tıp öğrencisinin eğitim boyunca yaklaşık 4 saat kadar eşcinsellikle ilgili bilgiler aldığı söyleniyor. Bunun da tutumlar üzerinde çok belirgin bir etkisi olmadığını belirtiyorlar. .

Dolayısıyla sadece ders olarak kaldığı zaman çok etkisi yok. Çünkü “orada, bir eşcinsel var uzakta” tadında anlatıldığı zaman gene karşısındakinin eşcinsel olmadığını, heteroseksüel olduğunu, yanındaki arkadaşının da hastalarının da heteroseksüel olduğunu ve aslında eşcinselim diyen kişinin sanki yeşil bir rengine sahip ve antenli olmasını bekliyor insanlar.

O yüzden buna benzer toplantıların, eşcinsellerin de görünür hale gelebildiği etkinliklerin olması gerekiyor eğitim içerisinde.

Aslında toplumsal ayrımcılıkla mücadelede çok ba-

ğımsız bir kurum değil tıp fakülteleri de.

Tabii ki müfredata mutlaka konulması, girmesi ama daha fazlası olması gerekiyor diye düşünüyorum. Sadece teorik kalırsa işe yaramayacaktır.

BAYRAM ŞAHİN

Cerrahpaşa Tıp Öğrencileri Komisyonu olarak biz de Bahar Okulu yapıyoruz her yıl. Bu seneki Bahar Okulu’nun konularından bir tanesi de “homofobi” olacak.

Bunu duyurmak istedim.

Açıkçası ben 5 yıldır Cerrahpaşa’dayım ve eşcinsellikle ilgili herhangi bir şey duymadım.

Psikiyatri 1. sınıfta “davranış bilimleri” dersinde Freudyen yaklaşımlarla biraz girilmiş oldu. Fakat hiç doğru bir yaklaşım değildi.

Ben o zaman bu kadar bilgili olmasam bile hatırladığım kadarıyla herhangi bir şey veriliyor LGBT ile ilgili.

Örneğin patoloji dersinde bir hocamız lezbiyenlerle ilgili bir konuyu anlatırken “hormon dengelerinin bozuk olduğunu vs” bahsediyor ve tüm sınıfı da buna ikna ediyordu.

Ben parmak kaldırıp “bunun hormon dengeleriyle ilgili olmadığını” söylediğim zaman “daha sonra konuşalım bu mevzuyu” deyip kapattı olayı.

Nesrin Hanımın dediği tabii ki kesinlikle doğru. Altan başlanması gerekiyor “ağaç yaşken eğilir” lafını doğrular nitelikte.

Fakat şu aşamada biz “Tabip Odası ve Tıp Öğrencileri Komisyonu olarak neler yapabiliriz” diye düşündüğümde sanırım tıp öğrencilerini eğiten hocalardan başlamak mantıklı geliyor bana.

Örneğin “Homofobiye Karşı Ruh Sağlığı Girişimi” diye Koray Beyin de içerisinde bulunduğu bir oluşum var. Bu Girişimin İstanbul Tabip Odası’yla bir işbirliği sonucunda anabilim dallarında ve özellikle psiki-

yatri anabilim dalında bir çalışma yapması fevkalade güzel bir öneri olabilir.

İstanbul'da kaç tane üniversite var: Çapa, Marmara, Cerrahpaşa ve yeni türeyen özellerimiz de var.

Eğer İstanbul Tabip Odası başlatacaksa onlar da kapsam içerisine alınarak ve önceden duyurusu yapılarak bazı etkinlikler gerçekleştirilebilir.

Yine İstanbul Tabip Odasının tıp eğitimi üzerine çalışmaları var. Hatta bugün Çapa'da Tıp Eğitimi Akreditasyon Sempozyumu yapılıyor.

Bu müfredatla ilgili çalışmaların içerisinde bütün bunlar değerlendirilebilir çeşitli öneriler geliyor aklıma.

UZM. DR. EJDER AKGÜN YILDIRIM

Çok teşekkür ederiz. Çok zenginleştiren önerilerdi.

PINAR ÖZER

Hekimlerin bilgilenmesini konuşuyorken yakın zamanda canlı bir diyaloga tanık olduk.

Grubumuzda trans bireyi olan hekim bir çift var: Zeki Bey, kadın doğum doktoru, Nilgün Hanım ruh sağlığı hekimi.

Zeki Beyin çalıştığı hastanede yine jinekolog hekim bir arkadaşı dönüyor, Zeki Beye diyor ki "bu bir imalat ve yapım hatası."

Bunun hiç etik olmadığı düşündük ve bir hekimin bir hekime bu şekilde konuşmasını biz çok ayıpladık. Dedik ki "aaa, koskoca doktor olmuş. Doktor, doktor arkadaşına bunu derse, benim okuldaki çocuğumun arkadaşları çocuğuma ne yapıyorsa normal o zaman."

Böyle bir şeyi de yaşadık ve çok üzüldük.

DR. MUSTAFA SÜLKÜ

Ben uzun yıllardır birinci basamak hekimleriyle ilgili meslek eğitimi ve sürekli eğitim konularıyla yakından ilgilidim.

Aslında bu aile hekimliği denen süreç ya da sistem hayata geçmemiş olsaydı, biz bütün pratisyen hekimleri bu meslek eğitimi süreci içerisinde özellikle adolesan sağlığı ve üreme sağlığıyla ilgili bölümlerde, deminden beri vurgulamaya çalıştığımız tıp eğitimi döneminde kazandırılmamış olan tutum değişikliğini nasıl kazandırabileceğimizle ilgili bir çaba içerisinde oluyordum.

Gerçekten tıp eğitimi, bir çekirdek eğitim veriyor.

Burada bütün tıbbın çok çeşitli alanlarıyla ilgili, hele hele bizim genel pratisyenlik içerisinde "öncelikli gruplar" diye adlandırdığımız bu gruplardaki tutum değişikliği çok daha ek bir çabayı gerektiriyor.

Bu eğitimler (önümüzdeki dönem umarız olmaz bu aile hekimliği sistemi) sadece genel pratisyen hekimler için değil, aile hekimliğinde yer alan pratisyen hekimler açısından da çok gerekli.

Çünkü böyle bir tutum değişikliğini sağlık bakanlığının çok kısa sürede bir mesleki eğitimle giderecek diye bir görüntü yok.

Kaldı ki onların bu mesleki tutum değişikliğinin müfredat programında ya da şu an uyguladıkları aile hekimliği uzmanlık eğitimi kapsamında tanımlamaları ve yerine getirmeleri de mümkün değil. Çok sınırlı düzeyde bir rotasyona giden, iki - üç senelik bir program sunuyor hala.

Dolayısıyla önümüzdeki dönem toplumun en geniş kesimiyle karşılaşan ve geçmişte okul eğitimleri nedeniyle özellikle adovesan dönemdeki gençlere eğitim verme sorumluluğunu üstlenmiş olan sağlık grup başkanlıklarında, toplum sağlığı merkezlerindeki bu kişilerin mutlaka donatılmaları gerekiyor.

Tabii Pratisyen Hekimler Derneği, Türkiye Psikiyatri Derneği, Tabipler Birliği ve Tabip Odaları gibi meslek örgütlerinin de bu gruplara göre çok daha özel program yapması ve buradaki hekimlere daha fazla önem vermesi gerekiyor.

5500 adli tıp eğitiminde birçok konu olduğu için çe-

kirdek eğitimin yetmeyeceğini, tutum değişikliğinin ancak ısrarlı ve sürekli bir mesleki eğitimle sağlanabileceğini düşünüyorum.

Bu programları mutlaka ve mutlaka yapmamız lazım.

ÖNER CEYLAN

Başından beri hep tutum değişikliği nasıl sağlanabilir diye konuşuyoruz.

Aslında üniversitelerde uzun süredir LGBT konusunda öğrencilerin örgütlenme çabaları var. Ama bu biraz zor oluyor. Çünkü üniversitelerde böyle birlik-telikler pek teşvik edilmiyor, hatta engel çıkartılıyor. Sanki şöyle bir anlayış var: “Kuru bilgileri öğrensin kitabından, örgütlenmek zaten hep tehlikeli.” Belki de 12 Eylül mirası, bilmiyorum.

Bütün engellemelere rağmen İstanbul Üniversitesi’nde Radar LGBT Topluluğu var ve son birkaç yıldır bazı etkinlikler düzenlemeye çalışıyorlar.

Biraz önce Koray’ın bahsettiği “sağımdaki, solumdaki yeşil antenli değil de benim gibi bir insan. Ben tıp öğrencisiyim ama benim bazı tıp öğrencisi arkadaşlarım trans ya da eşcinsel. Sadece ben buna gözümü kapatıyorum” farkındalığını oluşturmak da yararlı olur bence.

Bizim Anadolu açılımından sonraki hedeflerimiz içerisinde üniversitelerdeki bu LGBT örgütlerinin toplantılarına katılıp konuşmalar yapmak var.

Geçtiğimiz yıl Boğaziçi, Yeditepe ve Sabancı Üniversitelerindeki bazı toplantılara katıldık. Ebeveyn olarak diğer insanları ve bireyleri etkileme açısından bizim görünür olmamızın ve oradaki konuşmalarımızın daha etkili olduğunu düşünüyorum.

Onun için bu gibi toplantılardan daha umutluyum.

PROF. DR. SERMET KOÇ

Aslında bugünkü paneli bir başlangıç olarak kabul edebilirsiniz. Çünkü kolay değil, nereden nereye? Birlikte uzun bir yol kat ediyoruz.

Einstein’in bir sözü var: “Ön yargıları değiştirmek, atom parçalamaktan daha zor” der.

Bu da böyle bir konu.

Tabii ki işin burada kalmaması lazım.

Ancak “daha büyük sorunlar çözümlenmeden bu konuda bir ilerleme sağlayamayız” gibi yaklaşımlar uygulama açısından çok gerçekçi değil. Tabanda, tepede, alt ve üst yapıda, her yerde bu konuyla ilgili yapılacak girişimler mutlaka vardır.

Sağlık alanı da bunun en can alıcı alanlarından biri.

Tabip Odaları içerisinde bu panelin ilk gerçekleşmiş olması sanırım önemli bir noktadır.

Bu çalışmada katkısı bulunan İstanbul Tabip Odası Etik Kurulu ve Yönetim Kurulu’na özellikle teşekkürlerimizi sunuyoruz.

Buradaki tüm konuşmacılara ayrı ayrı teşekkür ediyoruz. Bizlere gerçekten çok önemli bilgiler ve mesajlar verdiler.

Benim gördüğüm tablo hiç de çok karamsar değil. Çünkü toplumda belli konularda varolan ayrımcılığın her birinde ciddi problemler var.

Ama bununla beraber geleceğe daha ümitle bakabiliriz diye düşünüyorum.

Hepinize tekrar teşekkür ediyoruz.